

პრესენალი

№ 24 (119). 26 ნოემბერი - 9 დეკემბერი, 2010 წ. საგზაო-საავიაციო ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

**ინი გამოიგონა
მეუღლეები...**

1425
2010

**დოკუმენტები
საეცხასაჰაერო
საიდუმლო არქივებიდან**

**NATO-ში გზოვად გარიგორიული
პრობლემების მოგვარების
მეშვე გველიან?**

**ქართული არმიის უკანასკნელი
წლების ყველაზე მძიმე ჭოკი...**

**ბანკებთან
ბრძოლა -
გენერლის
ხედვა**

საით
მივრჩევს
„თუთიყუბი“?

20

31-ე გავალიონი
საპოვლოში
თავანდული,
გაგრა
დანაკარგით
დაგრუნდა

13

ქართული არმიის გოლო
წლების ყველაზე მძიმე
წონიანი ჭოჩი...

34

უპეულებრენების
ნარსული და
მოგაველი

30

უპეულის
პარტიზანული
არმია

46

საგერმეთის
საუბრანაყოფა

36

სარჩევი

- 4 ახალი ამბები **კალენდრული**
- 8 დივერსიული ოპერაციები მსოფლიო რევოლუციის სახელით **საქსაშსსაშსარაგის პრაქტიკა**
- 11 კვალიფიციური რჩევები **რჩევები რეპარაციას**
- 12 NATO-ში ისევ გველოდებიან, ოღონდ ტერიტორიული პრობლემების მოგვარების შემდეგ?.. **პაქალური თემა**
- 13 31-ე ბატალიონი სამშობლოში თავანული, მაგრამ დანაჯარგით დაბრუნდა **ქართული პრემია**
- 14 ბრძოლა ტანკებთან **მოსაზრებები**
- 18 ჯავახიური მოვლენების მიმოხილვა... **რეპორტი**
- 20 საით მიფრინავს „თეთიყუში“? **საინფორმაციო ომი**
- 23 რუსეთის ავიაცია – რეალობა და პერსპექტივები **პოლიტიკა**
- 30 შვეულმფრენები **ინოვაციური ტექნოლოგიები**
- 34 65 ტონიანი ჭორი... **საინფორმაციო ომი**
- 36 საბერძნეთის საგანგებო ოპერაციების ძალები **საუსაფრთხოება**
- 40 ავსტრალიური ტანკები – ჯავშანტექნიკაში მწვენი კონტინენტის მიღწევები **ტანკოვანებალი ქვეყნები**
- 46 კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები – ლათინური ამერიკის უძველესი პარტიზანული გაერთიანება **ბერძნული ორგანიზაციები**
- 50 იარაღის ქართველი ოსტატი **საინფორმაციო პლაზმა**
- 53 83 წელი არმიის შეიარაღებაში **„არსენალის“ იარაღის გაღება**

რედაქციის სპეციალური

ჩაიარა კიდევ ერთი წელიწადი-ლანტიკურმა აღმოსავლეთმა, როგორც მოსალოდნელი იყო, საქართველოს MAP-ი არ მისცეს, თუმცა კიდევ ერთხელ დაადასტურეს ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის ურთიერთობა და მდებარეობა გეოგრაფიულად ISAF-ის ოპერაციებში მონაწილეობისთვის. თუმცა მართლაც მდებარეობს შორს ვერ წახვალ, მაშინ როდესაც მჭიდროდ ქვეყანა ამკარად ახდენს ცხივების რეგისტრაციას და აფსაზიის ოკუპაციას, მაგრამ სწორედ ამ ოკუპანტი ქვეყნის, რუსეთის, მტრად დასაჯა NATO-ს აღარ სურს და მოსკოვს მჭიდროდ ანაშრომლობს სიყვარულს, მომავალში, ალბათ, არც ჩვენთვის იქნება ურიტო ცივილიზებული დასავლეთის პარტნიორი რუსეთთან მჭიდროდ, მაგრამ კრეკლის სამხედრო აგრესიის განახლების მოლოდინი საქართველოში ვერ არ გაქრება.

**ირაკლი ალგაშვილი
გიორგი შორაშორიანი**

ყურადღება!

გამოიწერეთ „არსენალი“ და მიიღეთ შინ, ორ კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუკითხავად მასალების გადაბეჭდვა აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
22.11.2010

გაზეთი „კვირის პალიტრის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართი: თბილისი, იოსებოძლის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარედაქციო განყოფილება: ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenalali@kvirispalitra.com
ყურადღება! გამოდის ორ კვირაში ერთხელ პარასკევს

ნიკაიისფრეშევილი რობოტი

მსოფლიოს წამყვანი ქვევრები თავიანთი შეიარაღებული ძალების შევსებას სიკვდილის მთესველი უაზღესი მან-

ქანებით — რობოტებითა და უპილოტო აპარატებით ემუშავებიან, ხოლო ესპანური კომპანია Teknorobot-ის ინ-

ჟინერებმა ექვსოვლა რობოტზე მუშაობა უკვე დაასრულეს, რომელიც თავისი სასტიკი და დაუნდობელი თანამოძვებისგან განსხვავებით თავის საქმეს — არასასიკვდილო იარაღით, ნგრევის, ცეცხლისა და სისხლის ღერის გარეშე აკეთებს.

ესპანელთა ქმნილებას RiotBot-I ჰქვია და მას სამართლდამცველები ქალაქის ქუჩებში დემონსტრაცია-მიტინგებით გამოწვეულ არეულობათა აღსაკვეთად გამოიყენებენ.

ექვსობრლიანი რობოტი დისტანციურად, 1500 მეტრ მანძილზე იმართება. ის 18 კგ-ს იწონის და 20 კმ/სთ სიჩქარეს ავითარებს. მისი იარაღი არაუტყალური Peperbal-ია, რომელიც „წიწკის ტყეფებს“ ორ ათეულ მეტრ მანძილზე აფრქვევს.

MI 6 თავის თანაფროედებას პასკარიშაბას ნარკოტიკებით აბარება

გასული საუკუნის 50-იან წლებში აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის ზეღლისუფლებასში ეჭვობდნენ, რომ სსრკ ფლობდა ნარკოტიკს, რომლის მუშეულობით აგენტებისა და ჯაშუშების „აღაპარებდა“ და მათგან ნებისმიერი ინფორმაციის მიღება შესაძლებელი იყო. მსგავსი მედიკამენტის შექმნა ბრიტანეთის დაზვერვის MI6-ის სპეციალისტებმაც განიზრახეს და ადამიანებზე ნარკოტიკი LSD-ს ზემოქმედების საფუძვლიანი შესწავლა დაიწყეს, რომელიც ყველაზე ძლიერი პალუცინოგენური ფეფქტიტი გამოიჩინოდა. თურმე კვლევები 1989 წლამდე მიმდინარეობდა და მასში 20 ათასამდე მოხალისე მონაწილეობდა.

სულ ახლახან კი MI 6-ის სამმა ყოფილმა თანამშრომელმა სახელმწიფოსთან სოლიდური საკომპენსაციო თანხა იმის გამო მიიღო, რომ მეცნიერები მათზე ნარკოტიკი LSD-ს მათი თანხმობის გარეშე ცდიდნენ.

თურმე მაშინ სპეცსამსახურის თანამშრომლებს „გაცივების საწინააღმდეგო წამლის“ გამოცდაში მონაწილეობა შესთავაზეს. ექსპერიმენტი უილტშირის საგრაფოში, პორტონ დაუნის სახელმწიფო სამეცნიერო-კვლევით ცენტრში მიმდინარეობდა, სადაც ქიმიური იარაღის შექმნაზე მუშაობდნენ. სინამდვილეში კი მეცნიერები, რომლებიც ადამიანთა ცნო-

ბიერებაზე გავლენის მოსაპოვებლად სხვადასხვა საშუალებას ცდიდნენ, მოზალისე პაციენტებს პალუცინოგენურ ნივთიერებებს აძლევდნენ. ექსპერიმენტის მოტყუებული მონაწილეები იზსენებენ, რომ „გაცივების წამლის“ მიღების შედეგად მათ „სახარული მოლანდებები“ ეწყებოდათ.

იმ ამბიდან ნაზვარ საუკუნეზე მეტი გავიდა და ბრიტანეთის საგარეო საქმე-

თა სამინისტრომ, რომელიც დაზვერვასაც კურირებს, იურისტთა რჩევა გაითვალისწინა და კვლევების მოტყუებულ მონაწილეობისთვის ფულადი კომპენსაციის გადახდას დათანხმდა. სხვათა შორის, ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც ბრიტანეთის დაზვერვის უწყება ჯანმრთელობისთვის განზრახ მიყენებული ზიანის გამო ვინმესთვის კომპენსაციის გადახდას დაგებულობდა.

MI6-ის შენობა

გენდასკარი ავღანეთში სახალხო გაქცევით

ავღანეთის ჩრდილოეთით, ჩაპარ-დარას რაიონში დაბანაკებულმა ბუნდესერის სამხედრო მოსამსახურეებმა, რომლებსაც ხშირად უწევთ თალიბებთან გამკლავება, ადგილობრივებისგან ვირი შეიძინეს.

ავღანეთში მყოფი გერმანული შენაერთის მესამე ასეულის მეთაური, კაპიტანი მიხაელ ლ. მთელი სერიოზულობით აცხადებს, რომ ცხელ წერტილში მყოფ მებრძოლებს ხშირად უხდებათ არატრადიციული და ზოგჯერ უცნაური გადაწყვეტილებების მიღება.

როგორც ირკვევა, ვირი „ტაქტიკურად აუცილებელი სატრანსპორტო საშუალებაა“ და ადგილობრივებისგან 100 დოლარად შეძენილ სახე-დარს გერმანელი ჯარისკაცების ტრანსპორტისთვის მიუყვალ ადგილებში პატრულირებისას, საბრძოლო

აღჭურვილობისა და სხვადასხვა ტვირთის გადასატანად გამოიყენებენ.

სამხედრო ბანაკში ზურგმაგარი პირუტყვის გამოჩენას ალტაცებით შეხვდნენ. გერმანელმა მეომრებმა

ოთხჯერ „თანამებრძოლს“ ხმათა უპრავლელობით პერმანი შეარქვეს და პირობაც დადეს, რომ სახედარზე, უწინდელ მებატრონზე მეტად თუ არა, ნაკლებად არ იზრუნებენ.

წყალქვეშა უპილოტო აპარატი მთავრებითა ბაღდადში ალყაში გაიხსნა

აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალებში ისეთი უპილოტო წყალქვეშა აპარატების (SUUV) საჭიროებაზე საუბრობენ, რომლებსაც საზღვაო დაზვერვისთვის, თვალთვალისთვის, წყალქვეშა სამოხსნების ადმოჩენისა და სხვა, ადამიანისთვის ძალზე სახიფათო ან სულაც შეუძლებელი ამოცანების შესრულებისთვის გამოიყენებენ.

ერთი შეზღუდვით ამერიკელთა განზრახვაში სიახლე არაფერია — წყალქვეშა უპილოტოები უკვე არსებობს და საკმაოდ ფართოდ გამოიყენება, მაგრამ ამ შემთხვევაში სამხედროები SUUV-ის სრულიად ახალ მოთხოვნას უყენებენ — მან მთვევითა ბადებიდან თავის დაღწევა და სხვა წყალქვეშა ბარიერების დაძლევა დამოუკიდებლად უნდა შეძლოს.

თურმე წყალქვეშა უპილოტო აპარატების ეფექტურ მუშაობას სწორედ თევზსაჭერი ბადეები აფერხებს, რომლებიც ძალიანობით დოლარის ღირებულებით, ტორპედოს ფორმის რობოტებს თევზებთან ერთად წარმატებით იჭერენ.

სწორედ ამიტომ, ამერიკელ სამხედროთა მოთხოვნით, ახალ უპილოტო

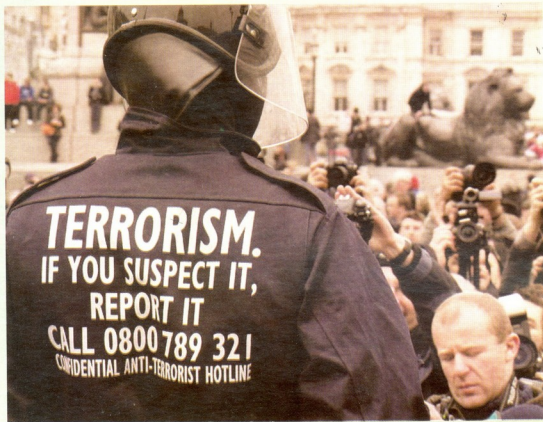
წყალქვეშა აპარატს უნდა ჰქონდეს უნიკალური შესაძლებლობა — თვად აღმოაჩინოს წყალქვეშა დაბრკოლებები და რაც მთავარია, თევზსაჭერ ბადეებსა თუ წყალმცენარეებს თავი დამოუკიდებლად დააღწიოს.

სამხედრო მეზღვაურებმა უნიკალური უპილოტოს შესაქმნელად ერთი ამერიკულ ფირმასთან შესაბამისი კონტრაქტს ხელი უკვე მოაწერეს. თუმცა ჯერჯერობით უცნობია, მცურავი

რობოტი წყალმცენარეებისა თუ ბადისგან თავის დაღწერას რა ტექნოლოგიის წყალობით შეძლებს. რაც მართალია — მართალია, პროექტის წარმატებით განხორციელების შემთხვევაში ამერიკელებს სამხედრო საზღვაო ძალებში საიმედო და უფერესალური ინსტრუმენტი ექნებათ, რომელიც მყვინთავებს, გაწვინთავებს ცხოველებსა და ზოგიერთ მკერდ ღირებულ სათვალთვალ სისტემებს ჩაანაცვლებს.

ბანოლოშია, რომელთა გამოყენებას ბაზორობისა და მომართვის უზრუნველყოფა

კაცმა არ იცის, ერთ მშენიერ დღეს მსოფლიოს ნომერი პირველი ტერორისტი უსამა ბინ ლადენი და მისი მისინა რა სახის ტერაქტის განხორციელებას ჩაიფიქრებენ. თანამედროვეობის ტექნიკური პროგრესი, სხვათადაც ერთად, ბოროტ-მოქმედებასაც აძლევს შესაძლებლობას, ის, რაც გუშინ ფანტასტიკა იყო, ხვალ რეალობად აქციონ. სწორედ ამიტომ, ახლახან აშშ-ში კონფერენცია ჩატარდა, სადაც სამხედროებმა და სხვადასხვა დარგის ექსპერტებმა ის ტექნოლოგიები და შესაძლო სცენარები განიხილეს, რომელთა გამოყენებას ტერორისტები უახლოესი ათწლეულის განმავლობაში შეეცდებიან. კონფერენციის მონაწილეებმა განსაკუთრებული ყურადღება 7 საფრთხეზე გაამახვილეს.

1. ტერორისტული დაჯგუფებები კარგად ათვისებენ პერიოდულად დაგეგმილ, თუმცა იმასაც ხედავენ, რომ II სექტემბრის მოვლენების გამოყენება ანდა თვითმფრინავის ცაში აფეთქება დღეს პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამიტომ ტერორისტები რადიომართვადი თვითმფრინავის მოდელის ან „კუსტარული ფრთისანი რაკეტის“ გამოყენებას შეეცდებიან. მოძიერ საფრთხე აპარატები, რომლებსაც 1 კმ-მდე ასაფეთქებელი ელემენტის გადატანა შეუძლიათ, განსაკუთრებით საშიშია, რადგან მათი გაშვება პრაქტიკულად ნებისმიერი ადგილიდან შეიძლება და რადარებისთვის შეუმჩნეველია. ასეთი რაკეტის პოტენციური სამიზნედ შესაძლოა ისეთი ხალხმრავალი ღონისძიება იქცეს, როგორც მაგალითად პრეზიდენტის ინაუგურაცია.

2. გამოდგებით მატულობს იმ ზაგეროა აქტიურობა, რომლებიც ტერორ-

ისტულ ორგანიზაციებზე მუშაობენ. ექსპერტები ირწმუნებიან, რომ ვირტუალურ დამნაშავეებთან საბრძოლველი ტრადიციული ელექტრონული საშუალებებით მომავალში მხოლოდ არაპროფესიონალებს თუ გამოაპარაფებენ და მხოლოდ, რომ მალე ტერორისტთა ბრძოლის ნომერი პირველი საშუალება კომპიუტერული იქნება.

3. ამერიკელი ექსპერტები ტერორისტთა ხელში ელექტრომაგნიტური ბომბის აღმოჩენის საფრთხესაც განიხილენ, რომლის დაშლა, შესაბამისი ფინანსური და ინტელექტუალური რესურსის შეთხვევით, არცთუ ძნელია. სხვა საქმეა, რა გზაზეა ასეთი ბომბის სამიზნე. საუბრად, ტერორისტები მისი მუშეობით დარტყმას იმ რაიონზე განხორციელებენ, სადაც ინტერნეტ-რაფიკა გადის. ელექტრომაგნიტური ბომბის ინტერნეტის სიძლიერის 40%-ით შეძლება შეძლება, რის აღდგენასაც წელიწადი დასჭირდება.

4. სერიოზული საფრთხედ კვლავ რჩე-

ბა „მომწამლევი ბომბი“, რომელსაც გარემოს რადიოაქტიური ნუთონებზე ბით დაბინძურება შეუძლია. მის დასაზღაურებად საჭირო მასალის მოპოვება სამედიცინო დაწესებულებების ნარჩენებსა და მესამე სამყაროს ქვეყნებში შეიძლება, თუმცა ამერიკელ სამხედროებს ასეთი სახის ტერორისტული აქტის ნაკლებად ეშინიათ, რადგან ბირთვული ომის შედეგებთან საბრძოლველად დღეი ხანია ემზადებიან. ამ სახის ტერაქტის შემთხვევაში მოსახლეობის სწრაფი ევაკუაცია მსხვერპლის რაოდენობის მინიმუმად დაიყვანს, მაქსიმუმი კი, რასაც ტერორისტები მიადევნებენ, რადიაციით მსხვილი სატრანსპორტო ტერმინალის პარალიზება.

5. ყველაზე საზარელი პერსპექტივა — ტერორისტთა რიგებში კალიფორნიური ბიოტექნოლოგიების გამოყენება. უკვე დღეს მსოფლიოში უამრავი ბიოინჟინერი გენების აღრევისა და ბაქტერიებისა და ვირუსების გამოყენება ათავსებენ ექსპერიმენტზე მუშაობს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ათი წლის შემდეგ ეს ტექნოლოგიები მოყვარულთა ხელშიც აღმოჩნდება და არ არსებობს გარანტია, რომ მათ შორის ტერორისტები არ იქნებიან. ექსპერტები ვაგვთხრობენ, რომ უკვე შექმნილია პათოგენები, რომლებიც მოსახლეობის კონკრეტულ ჯგუფებზეა გამიზნული.

6. გამოიცხული არაა, ტერორისტებმა ნანოტექნოლოგიების — ე.წ. „გონიერი მჭერის“ გამოყენება დაიწყეს, რომელთაც კაცობრიობისთვის უფრო დიდ საფრთხეს შეიქცეს, ვიდრე ნებისმიერი ასაფეთქებელი მოწყობილობა. მით უმეტეს, რომ მიკროსკოპული ნანოტექნოლოგიების აღმოჩენა თითქმის შეუძლებელია იქნება.

7. და კიდევ დიდი მანძილი ტერორისტებმა მისხის მისაღწევად ლაზერული, აკუსტიკური ან მიკრობიოლოგიური გამოსხეების წყაროები გამოიყენონ. ამ სახის შეიარაღება ძალიან სტრუქტურულად უკვე აქვს და საესტეტიკო შესაძლებელია, ამოავალი ბიოტექნოლოგია ხელშიც აღმოჩნდეს. ტერორისტებს მისი გამოყენება მასობრივი ღონისძიებების დროს პანიკის გამოსაწილებად შეეძლება, რასაც შედეგად დიდი მსხვერპლი მოჰყვება. თანაც, მსგავსი ტიპის მსოფლიოობები უშუალოდ სამსახურებისთვის ხელის შეშლაც წარმატებით შეიძლება.

ჰიპოკრატის ფიცი ნაწილობა და ზიზადის მკაფიოგება არ ვრცელდება

გერმანიის ქალაქ პადბორნში ექიმმა კრიტიკულ მდგომარეობაში მყოფი 36 წლის პაციენტისთვის ოპერაციის გაკეთებაზე უარი მას შემდეგ განაცხადა, რაც საოპერაციო მაგიდაზე განთავსებული აუდიოფილის ბეჭეზე ნაციტურ ტატუ — არწივი და მის ბრჭყალებში მოქცეული სეგსტიკა შეინახა.

„მე უარს ეცხადებ თქვენი მუღლანობის ოპერაციის გაკეთებაზე. — განუცხ-

ადა ექიმმა პაციენტის ცოლს. — მირჩევნია, პაპოკრატის ფიცი დგარდვიო, ვიდრე სინდისის წინააღმდეგ წავიდე. მე ებრეული ვარ“. ამ სიტყვების შემდეგ ექიმმა საოპერაციო მაგიტო, ნაციტო პაციენტისთვის საბუნდუნოდ, საუადმეოფიბო მიიძებნა სხვა ექიმი, რომელმაც ოპერაციის ჩატარებაზე თანხმობა განაცხადა.

ეს პირველი შემთხვევა არაა, როდესაც გერმანელი ექიმები სამედიცინო მო-

სახურებაზე უარს იღებოლოგიური მოსახურებებიდან გამომდინარე ამბობენ. ცოტა ხნის წინ ღონაუშინგენში სტომატოლოგმა კაბინეტიდან 16 წლის პაციენტი გააძევა, რომელსაც სახელად ჯიპადი ერქვა. სიტყვა ჯიპადი მუსლიმანურ მრწამსში „რეჯულითა წინააღმდეგ წმინდა ომის“ შესატყვისა და მასში ვეღლა არამუსლიმანისადმი შეურაცხებელი ბრძოლა მოიანზრება.

საუდის არაბეთში ქალებს სამხედრო სამსახურში ყოფნის ნება დართეს

საუდის არაბეთის ზღლისუფლებამ გადაწყვიტა, შეიარაღებულ ძალებში სამსახურის ნება ქალებსაც დართოს. ქვეყანაში მოქმედი შარიათის კანონების თანახმად სუსტი სქესის წარმომადგენლებს ქუჩაში მამის, ქვრის ან მძის გარეშე გადაადგილება აკრძალულია აქეთ, მაგრამ ამჯერად 30 მანდილოსანზე აკრძალვა აღარ იმოქმედებს. მათ რიგითის წოდებას მიანიჭებენ და ბაპარიინისა და კატარის სასაზღვრო პუნქტებში გააჩვენებენ., სადაც მოქალაქეებს პასპორტებს შეუმოწმებენ.

მართალია, საუდის არაბეთის სასაზღვრო პუნქტებში ქალები აქამდეც მუშაობდნენ, მაგრამ ისინი სამხედრო მოსამსახურის სტატუსით არ სარგებლობდნენ და თან, მხოლოდ ქალთა საბუღებსა და ბარგს ამოწმებდნენ.

საგულისხმოა, რომ მეფე აბდალის ზღლისუფლება ქალის სტატუსის ასამაღ-

ლებლად ქვეყანაში რეფორმებს 2005 წლიდან ატარებს, როდესაც სუსტი სქესის წარმომადგენლებს არჩევნებში მონაწილეობის უფლება მისცა. თუმცა, ამ მიმართულებით ძალიან ფრთხილად მოქმედებს, რითაც ანგარიშს საზოგადოებაში დიდი გავლენის მქონე რელიგიურ ლიდერებს უწევს.

მოყვარულმა რუსმა კონსტრუქტორმა თვითნაკეთი წყალქვეშა ნავი ააგო

მოგზაურობის მოყვარულმა სანქტ-პეტერბურგელმა ნიკოლაი ლუჩკოვმა, არც მტრ — არც ნაკლები, წყალქვეშა ნავი ააგო, რომელიც ადგილობრივ იახტკლებში ბანირებს.

ზღმარველი ნიკოლაის ქმნილება 6 მეტრი სიგრძისაა და ძალიანად ზღლითაა დამზადებული. ნავი, რომელშიც ერთბაშად ორი კაცი თავსდება, 30 მეტრის სიღრმეზე ყვინთავს და 8 კვანძის სიჩქარით დაცურავს.

ნიკოლაი არ ძალუკს, რომ სამოყვარუ-

ლი წყალქვეშა ნავის შექმნა ერთბაშად რთული და ხანგრძლივი პროცესი იყო, მაგრამ ამად ნამდვილად ღირდა. კონსტრუქტორის თქმით, — პროექტზე ის სამი ათეული წელი მუშაობდა და მინისუბმაინმა ვეღლა მოლოდინს გადააჭარბა.

კონსტრუქტორის პირველი წყალქვეშა გამოცდამოგზაურობა ფსხ-სთან შეთანხმებით წარმართა. ლუჩკოვს თავისი ქმნილების გამძლეობაში ეჭვი არ ეპარება და ახლა ყვრობის გარშემო მოგზაურობასაც გეგმავს.

„არსენალის“ მკითხველს გვსურს ახალი რურბიკა: „სპეცსამსახურების საიდუმლო არქივებიდან“ შეთავაზოთ

ძვირფასო მკითხველო, დღეს ისეთ საკითხზე გვსურს საუბარი, რომელიც ყველა ქვეყნის ყველაზე დიდ საიდუმლოდ არის მიჩნეული.

სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურის საქმიანობას ერთი აქვს საერთო — ოპერატიული-აგენტურული ოპერაციების მაქსიმალური გასაიდუმლოება და შესაბამისი დოკუმენტაციის არქივებში აიწვევულებით (ზოგიერთის კი — სამუდამოდ) შენახვა.

არქივები ყველაზე დიდი „განი“ და იმპეროლუდ ყველაზე დიდი პრობლემა. სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურები ძალას არ იშურებენ, რომ ხელში ჩაიგდონ მოწინააღმდეგის: აგენტურის ოპერატიული არქივების საქმეები, მოქმედი სპეც-ინტელისგენერის სია (ფსევდონიმების მითითებით), ქვეყნის შიგნით და გარეთ მოქმედი აგენტურის სია და მათთან კავშირის ხრეხები, საარქივო ოპერატიული ადრინგზის საქმეების ოპერატიულ-საცნობარო კონტრიფიკა, კოდირებული ფარული ლეგენდების გასაღებები, საფარი დოკუმენტების ჩამონათვალი და ა.შ.

გადაუპარებლად შეიძლება ითქვას, რომ სპეცსამსახურების ამ საიდუმლო და ძვირფასი „განის“ ხელშეუხებლობაზე ბევრად არის დამოკიდებული ნებისმიერი ქვეყნის მომავალი. ასევე ძალზე მნიშვნელოვანია ისტორიული არქივების გაცნობა, რაც საშუალებას იძლევა, გავარკვიოთ სპეცსამსახურის ოპერატიული-

აგენტურული მუშაობის ხერხები და მეთოდები. სპეცსამსახურების საქმიანობა საზოგადო კონსერვატიულია — ბევრი სპეცოპერაცია ერთი სცენარით ტარდება (მაგალითად, ამავენი იყო საბჭოთა სპეცსამსახურების ოპერაციები „ტრესტი“, „სინდიაკატი“, „მონასტერი“ და სხვ.).

ამავე დროს მიუღებელია სპეცსამსახურების ისტორიული არქივების ტოტალური და აქედან გამომდინარე, არა-გონივრული გასაიდუმლოება.

ჩვენ შემოგთავაზებთ დოკუმენტებს გრიფით „საიდუმლო“ და „სრულიად საიდუმლო“ უცხოეთის, საბჭოთა კავშირის, რუსეთისა და საქართველოს სპეცსამსახურების არქივებიდან. ეს დოკუმენტები უკვე საჯაროა და გრიფიც მოხსნილი აქვს. ზოგი კურიოზულია, ზოგიც კომიკური, ზოგის გაცნობისას კი შეიძლება ძარღვები სისხლიც კი გაგვიღოთ.

„არსენალის“ ერთგულ მკითხველს შეთავაზებთ უახლეს მასალებს ამ ინტერნეტსაიტებიდანაც, რომლებიც საიდუმლო დოკუმენტებს იღუპალების ფარდას ხდიან. ესენია უმთავრესად lubyanskaya-pravda.com და Wikileaks.

2010 წლის ოქტომბრის ბოლოს სკანდალურად ცნობილი ინტერნეტსაიტ Wikileaks-ის შეფ-რედაქტორმა ჯულიან ასენჯმა განაცხადა, რომ სულ მალე ინტერნეტში რუსეთის ხელისუფლების მაქსიმალური ინტერესების დამაიკვეთ ნების. ამავე საიტმა 2004-2009 წლებში ერაყსა და აფღანეთში აშშ-ისა და კოალიციური ჯარების მოქმედების ამსახველი რამდენიმე ათასი კონფიდენციალური სამ-

ლივერსიული ოქეკასიები ესოვლიო კეპოლუზიის სახელით

სახურებრივი დოკუმენტი გამოაქვეყნა. კრიოდ, დღის სინათლე იხილა თითქმის 400 ათასმა საიდუმლო დოკუმენტმა ე.წ. ერაყული დოკუმენტი. ამ ფაქტმა საერთაშორისო სკანდალი გამოიწვია. იმედია, ამ რუსეთის სპეცსამსახურების საიდუმლო დოკუმენტების გამოქვეყნებაზე ბევრ საიდუმლოებას აზღის ფარდას.

ცნობილ რუს ისტორიკოსებს, პუბლიცისტებსა და ჟურნალისტებს (დმიტრი ვოლკოვსკის, ვლადიმერ ბუკოვსკის, რომელსაც, ლიონელ მელნიკის, კირილ სტოლინოვს და სხვ.) ბედმა გაუღიმათ, როდესაც 90-იანი წლების დასაწყისში, „პერესტროიკის“ პერიოდში, კავკასია და საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის საარქივო ფონდების ზოგიერთი მასალის გაცნობის საშუალება მისცეს. მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა კავშირისა და რუსეთის არქივები სულ რაღაც ორ-სამი წელი იყო მკვლევრებისთვის ხელმისაწვდომი, დღის სინათლე მოეპოვა, მანამდე გუგულისგან დაფარულმა საიდუმლო დოკუმენტმა იხილა. საარქივო მასალები, ძირითადად, 1918-1990 წლების ქრონოლოგიის რუსი მკვლევრების უმეტესად იმპერატორ მუხომბეგბეგ, სამწუხაროდ, მხოლოდ რუსულენოვანი მკითხველისათვის არის ხელმისაწვდომი.

თუ საარქივო დოკუმენტების გვერდით საბჭოთა სპეცსამსახურების ვეტერანთა ოფიცრების (უბრალოდ გენერალ-ლეიტენანტ პავლე სუდოლანოვის მოგონებებს), ასევე უცხოეთში გაქცეული საბჭოთა დაზვერვის რეზიდენტების (გიორგი აბაშაძის, ვალტერ კრეივისკის, ალექსანდრე ორლოვის და სხვ.) მემუარებსაც მოვიძიებთ, სპირიტუალურად უფრო ახლის ამდონადებით ამ მასალების შესწავლისას არცთუ მშვიდად „ქართულ კვლას“ ეწევდებით.

საქართველოში არსებული სუკ-ის არქივების შესწავლის საშუალება გაცილებით მცირე დროით და მცირეცხო-

განი მკვლევრებისთვის იყო ხელმისაწვდომი. უნდა თქვას, რომ სუკ-ის არქივების ისტორიული მნიშვნელობის საქმეების გაცნობა ოდნავ გაიოლდა 90-იანი წლების დასაწყისში. ისიც მხოლოდ ერთ-ორი წელი.

შემდგომ წლებში კი სუკ-ის არქივების შესწავლა ქაჯუთის ციხის აღებას დაუსაგუას და დღესაც უპირატესად კონტრაქტურული ნიშნით ზოგიერთი სამწესჯახრიოდ მხოლოდ „არჩეული“ ჟურნალისტებსა და ტელეკომპანიებს უდიდეს ბედი. დღემდე მხოლოდ 11 ჟურნალისტი და მეცნიერი გაეცნო საარქივო მასალას.

საქართველოს შსს-ს საარქივო სამმართველოს ოფიციალური ინფორმაციით 1921 წლიდან 1991 წლის დასაწყისამდე სუკ-ის საარქივო ფონდმა დაახლოებით 230000 სადოკუმენტო ერთეული შეადგინა. ამის შემდეგ კი ცნობილი დრამატული მოვლენები განვითარდა. ოფიციალური ვერსიით 1991-1992 მუდგონების დროს, როცა სუკ-ისა და შსს-ს შერბობები დაიწყო (თუმცა არსებობს მრავალი სარწმუნო ცნობა იმისა, რომ არქივები სპეციალურად დაწვეს), არქივების დიდი ნაწილი — 210000 ანუ 80% საარქივო ერთეული განადგურდა. არაოფიციალური ვერსიით კი ცეცხლი, სახანძრო მანქანები და უამრავი ხალხი — ეს იყო რუსეთის სპეცსამსახურების დაცემილი და ჩატარებული ოპერაციების დეტალები (არქივების გატანაში ყველაზე მეტად დაინტერესებული სუკ-ის ფარული თანამშრომლები და ავანტურა მოიწოდებოდნენ). ასევე ცნობილია, რომ არქივები პურის გადასაღები სატვირთო მანქანებით ფართულად გაიტანეს.

ცეცხლი დაწვა თუ საქართველოდან გატანის გადარჩენა, დასველებული და დაზიანებული 20000 საარქივო ერთეული 1992 წლის იანვარში საქართველოს სახელმწიფო არქივის სარდაფში, იატაკზე გათოვდა, ტემპერატურული რეჟიმისა და შენახვის ნორმების დაცვის გარეშე.

მგარი სულ მალე გამოჩნდა ძალზე დაინტერესებული პირი, რომლის ბრძანებითაც არქივების ნარჩენები 1995 წლის გაზაფხულზე უშუალოდ შსს-ის სამინისტროს კვლევითი ინსტიტუტის „მოღულის“ შენობაში გადაიტანეს და საგულდაგულოდ გადარჩიეს (თუმცა სტელაფიგის უკონიობის გამო კვლავ ძირს დაგდეს). არ გაინტერესებოდა, ვინ იყო მამინ საქართველოს უშუალოდ შსს-ის სამინისტრო, ვისი ბრძანებითაც გადაიტანეს არქივის ნარჩენი „მოღულში“? გამოიძინა, დაბნეულ ტერიტორიულ აქტებში ეკვიპირებული იყო გიორგი, რომელიც არქივების გადარჩენას სულ რაღაც სამ თვეში საქართველოდან გაიქცა და ვინ იცის, რა საიდუმლო დოკუმენტები გააქცა ხელს. გიორგი 1993-1995 წლებში ერთპირურულად მართავდა საქართველოს უშუალო-

ბის სამინისტროს და მას გაუქმდებოდა არქივების განდგურება, ასლების გაკეთება ან გაყვალბული საარქივო დოკუმენტების „შეკურება“?

საქართველოს რამდენიმე ყოფილი მინისტრის გარს შვასხსენიან რომლებიც რუსეთის დანიშნული იყვნენ და არც შეუდგნენ, რომ კრემლისთვის მუშაობდნენ. ამის შემდეგ თვითონ განსაჯეთ, როგორ უნდა ყველამ მათ სამინისტროებში დარჩენილ საარქივო მასალას.

თენგიზ კიტოვანი (საქართველოს ყოფილი გარდაცემის სარდალი, საქართველოს ოფიციალური მინისტრი 1992.09.05.-1993.05.05);

ვარდიკო ნადიბაძე (საქართველოს ოფიციალური მინისტრი 1994.26.04.-1998.27.04.);

თეიმურ ხაშიშვილი (საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრი 1992.25.11-1993.10.09.)

ივორ გიორგაძე (საქართველოს უშიშროების მინისტრი (1993.11.10. - 1995.02.09.);

შოთა კვირიაძე (საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრი 1993.11.10-1995.14.02., შემდეგ საქართველოს უშიშროების მინისტრი 1995.15.12.-1997.06.07.)

განა ძველი მისაზღვრდა, რომ საქართველოში დარჩენილი ავანტურული საქმეების საარქივო ერთეულები მხოლოდ „წარდგენილი“ შეტყუება? ყველაზე მნიშვნელოვანი და მომავალში პრესკონტრუქციული ფარული თანამშრომლების საქმეები კი კარგა ხანია ეფეს-ბესა და გრუს-საცეცხეშია.

„ვარდების რეჟიმის“ შემდგომ შს და უშიშროების სამინისტროების გაერთიანების შემდეგ ორჯერ უწყების არქივები გაერთიანდა და ამჟამად შსს-ს საარქივო სამმართველოს სტრუქტურაშია. გათავისუფლდა საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს ოფიციალური მონაცემების საარქივო ფონდები შენახული საარქივო ერთეულების შესახებ.

ამჟამად არქივში ინახება: ოპერატიული არქივის სისხლის სამართლის საქმეთა საარქივო ფონდი;

1. სისხლის სამართლის საარქივო საქმეები — 16000-ზე მეტი;

2. სისხლის სამართლის განდგურებული საარქივო საქმეების ნაწილის საკონტროლო საზღვარსგარეთ საარქივო საქმეები — 2000-ზე მეტი;

3. ყოფილი 4К-ГПУ-ОГПУ-НКВД-МГБ-ს კოლექციის, პრეზიდენტის, განსაკუთრებული სათათბიროების, სამოქალაქის სხდომების ოქმები — 475 ტომი;

4. 1921-1936 წწ. სასჯელის უმაღლესი წოდით მსჯელობ პირთა სა — 1 ტომი;

5. 1937-1938 წწ. სასჯელის უმაღლესი და სხვა წოდებით მსჯელობ პირთა სიები — 8 ტომი;

სისხლის სამართლის საარქივო საქმეთა ფონდი 1921-1990 წწ. წარმოების მიხედვით შეიცავს:

1. 1921-1930 წწ. — 4469 საქმე
2. 1931-1940 წწ. — 3402 საქმე
3. 1941-1945 წწ. — 4388 საქმე
4. 1946-1990 წწ. — 2725 საქმე

ეს საქმეები სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის მიხედვით სასაიდუმლო შემდგენიარდა:

1. პოლიტიკური მოტივით გასამართლებული პირების დამთავრებული საქმეები — 10000-მდე;

2. სამშობლოს ღალატის მოტივით გასამართლებული პირების დამთავრებული საქმეები (შემტყუება სამამულო ომის პერიოდისა) — 3000-მდე;

3. სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული სხვადასხვა მუხლით, მათ შორის — „საზღვრის უკანონო გადაკვეთა“, „კონტრაბანდა“ გასამართლებულ პირთა საქმეები — 2000-მდე.

განდგურებული საარქივო მასალების რიცხობრივი რაოდენობის ცნობა

— საქართველოს სუკ-ის ყოფილ თანამშრომლებთან პირადი საქმეები — 22000-ზე მეტი ტომი;

— საიდუმლო საქმის წარმოების მასალები — 7000-ზე მეტი ტომი;

— სუკ-ის ოპერატიული და საგამომედიო მასალების საფუძველზე შექმნილი წარმომადგენელი, ნარკვევები და ა. შ. — 60 ტომი;

— 1921-1990 წწ. ყოფილი საკუთრივი სუკ-ის გამოგზავნილი მმობრძივითი ცნობები, ბარათები, ანგარიშები და სხვ. — 70 მეტი ტომი;

— ე. წ. „შეკურება საქმეში“ გამსვლელ პირთა, მოწვევების კომპარტიის რაიონული მდგენილისა და საპუბლიკაციო პირების დაკითხვის ოქმები — 20 ტომი;

— საქართველოში 1921-1930 წწ. გერმანიის საკონსულოს მოღვაწეობის, კონცესიის „კვათარმანგანებისა“ და სხვა კონცესიების საქმიანობის შესახებ — 20 ტომი;

— საქართველოში ე. წ. მუსავრისტებისა და „დამნაშავეების“ პარტიის მოღვაწეობის ამსახველი მასალები — 5 ტომი;

— სამთავრობო-ავანტურული მასალები უცხოეთის მოქალაქეების არაკანონიერ ქმედებებზე საქართველოში — 20 ტომი;

— ქართველ ემიგრანტთა ორგანიზაციების მოღვაწეობა საზღვარგარეთ ფორტალიზმებით, ემიგრანტული წარმომადგენლები — 50 ერთეულზე მეტი;

— საქართველოს საგანგებო კომისიის, მთავარი პოლიტიკური სამმართველოს, შინსახვისა და სუკ-ის კოლეგიის სხდომებისა და გადაწყვეტილებების მასალები — 70 ტომი;

- იაპონური დახვეწილი საქართველოში — 5 ტომი;
- თურქული დახვეწილი საქართველოში — 6 ტომი;
- ირანის საკონსულო — 7 ტომი;
- იტალიის საკონსულო — 6 ტომი;
- გერმანიის საკონსულო — 10 ტომი;
- საქართველოში 1921-1937 წწ. მოქმედი შემოქმედითი ორგანიზაციები;
- საქართველოში 1921-1939 წწ. მოქმედი ტროცკისტული ორგანიზაციები;
- საქართველოში მოქმედი სოციალ-დემოკრატიული და კრებულ-დემოკრატიული პარტიების მოღვაწეობის ამსახველი მასალები;
- სამაჰმადი ომის პერიოდის ტყვეთა ფილტრაციის და სახელმწიფო შემოქმედის მასალები და საქმეები — 45000 ტომი;
- ნადვლი მასალები, სიები და პირადი ბარათები — 17 ტომი;
- ნადვლი მასალები, სიები და პირადი ბარათები — 40000-ზე მეტი ბარათი;
- წარმოებითი შექვეყნებული სისტემის სამართლის საქმეები რეაბილიტაციულ პირებზე — 48000-ზე მეტი საქმე;
- სისხლის სამართლის საქმეები ადმინისტრაციულ დანაშაულებრივი ფაქტის გამო — 17000-ზე მეტი;
- რეპრატორული პირებზე შემოქმედის მასალები და საქმეები — 2000-ზე მეტი;
- ოპერატიული ადრეცხვის სარჩევი საქმეები — 8 000-ზე მეტი;
- ოპერატიული ადრეცხვის სარჩევი საქმეები, რომლებიც წარმოადგენს ოპერატიულ ისტორიულ ფასეულობას — 1 300 მეტი;
- სარჩევი ლიტერული საქმეები — 3000-ზე მეტი;
- ოპერატიული შერჩევები — 1000-ზე მეტი;
- 1956 წ. 9 მარტის მოვლენების ამსახველი მასალები — 12 ტომი;
- წლიური და ნახევარწლიური ანგარიშები — 300-ზე მეტი ტომი;
- ოპერატიული ადრეცხვის მოქმედი და სარჩევი საქმეების განადგურების აქტები — 300-ზე მეტი;
- „...“ პირად და საუბარო მოქმედი და სარჩევი საქმეების განადგურების აქტები — 200 ტომზე მეტი;
- სხვადასხვა სარჩევი ფონდისა და სხვა მასალების განადგურების აქტები — 200 ტომზე მეტი;
- სამაჰმადი ომის პერიოდის გერმანელთა წინააღმდეგ კონსულ ტექნიკურ საქმიანობაზე რეკლამა აქტების მასალები — 10 ტომი;

ყოფილი სუკის არქივში სულ ინახებოდა 200000-ზე მეტი საქმე, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ ზოგიერთი საქმე შედგებოდა რამდენიმე ტომისაგან, ფონ-

დი მთლიანობაში ითვლიდა 230000-ზე მეტ ერთეულს.

და რაც ყველაზე მთავარია — განადგურებული იყო თბილისი ცალკეულ პირებზე შედგებული 220000 საადრეცხეო ბარათზე მეტი.

დადებითი მოვლენად უნდა ჩათვალით ის ფაქტი, რომ საქართველოს შსს-ს საარქივო სამმართველო 2008 წლის 1-ლი აპრილიდან ქართულ და ინგლისურ ენებზე გამოსცემს ყოველკვარტალურ ჟურნალ „საარქივო მოამბეს“. თუმცა საქართველოს უშიშროების სამინისტროში არსებული ისტორიული არქივების გახსნის განკარგულება საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა ჯერ კიდევ 2004 წლის თებერვალში გასცა. მიუხედავად ამისა, მხოლოდ ოთხი წლის შემდეგ დაიბარა საქმე ადვოკატად, დამუშავდა „საარქივო საქმე“ სულ რვა ნომერია გამოსული და თითოეულში ას გვერდზე ონდვ მტია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ დღეისათვის საქართველოს შსს-ს არქივებში ოფიციალური ინფორმაციით 20000-ზე მეტი საარქივო ერთეულია დაცული და თითოეულში საშუალოდ ათი ფურცელია, მაშინ მხოლოდ ამ უკრძალის იმდენი ჟონა არას გერგვს. თუკვ განსაკუთრ თუ ამ ტემპით გერგვდა საარქივო მასალების პუბლიკაცი-მომხმარებელ, სულ მცირე 500 წელია საჭირო იმისთვის, რომ ამ ისტორიული მნიშვნელობის დოკუმენტებმა დღის სინათლე იხილონ.

ზოგჯერ მათ ქართველმა მეცნიერმა შეძლო სუკის არქივებს გასცნობოდა და საუკრადდებო ნაშრომები გამოქვეყნებინა, მაგრამ უსახსრობის გამო ბევრი ახალი წიგნი კვლავ გამოქვეყნების ელის. სამწუხაროდ, არც საქართველოს უშიშროების სისტემის ექსპერტანები გვანებებებენ მეუბარებოთ. დრო კი ულ-მოზღად მიქნის და შეიძლება ბევრი ისტორიული ფაქტი სამუდამოდ მიეცეს მივიწყებას.

ამიტომ საქართველოს კონტრბა-ვერებისა და საარქივო დევრების ისტორი-ის კვლევისას ძირითადად უცხოელი და რუსი ისტორიკოსების, პუბლიცისტების ნაშრომებსა და ჟურნალ საბჭოთა ჩესტების მეუბარებზე გვიხდება დაყრდნობა. თუმცა ამ პუბლიკაციებში გამოვლილი ფაქტები ძალზე დაკვირვებულ ანალიზსა და სხვადასხვა წყაროთი გადამოწმებას საჭიროებს.

პირადი გამოცდილებით ვიციო, რომ დღეს საქართველოს უშიშროების არქი-ვის გახსნა მეცნიერების, ექსპერტებისა და ჟურნალისტებისთვის ძალზე გაწილბუ-ლია და მასალები კვლავ ცხრაკლოტულს მიღება.

იმედია, საქართველოს შინაგან საქმე-თა სამინისტროს ხელმძღვანელობა მჭი-ვალების თვალთი გადმოგვხვდეს და ის-

ტორიული (1920-1950 წლების) არქივების გაცნობის უფლებას მოგვცემს.

დღეს საბჭოთა კომპარტიისა და სპე-სამსახურების საიდუმლო არქივებიდან მოპოვებული ერთი დოკუმენტის შესახებ გაიმბოძა გრძითი „სრულიად საიდუმ-ლო“ დამტყვნებულ დოკუმენტს კრიაა გადაგულიო თვალთ.

დევრისული ოპერაციები მსოფლიო რევოლუციის სახელით

საბჭოთა კავშირი თავისი არსებობის მანძილზე სახელმწიფო ტერიტორიის ცენ-ტრი იყო. თუ ტრადიციები და დევრისები კაპიტალისტური ქვეყნების წინააღმდეგ იყო მიმართული, ის მსოფლიოს თითქმის ყველა ტერიტორიულ ორგანიზაციას უწე-ვდა ფინანსურ და სამხრელო დახმარებას.

60-იანი წლებიდან საბჭოთა ხელისუ-ფლება ცდილობდა ფართომაშტაბიანი სადამხრეო-დევრისული ოპერაციები და სისხლიანი საქმეები შეუღებისდაგვარად უცხოების ექსპრტმისებული და ტერიო-რისული ორგანიზაციების ხელთ ყვეუ-ბინა და თეთონი ჩრდილში დარჩენილიყო.

საბჭოთა სპეცსამსახურები ცდილობ-ნენ მაქსიმალური გაუკონტროლებინათ ტერიტორიები და მათი ხელთ თავისი საქმეები მოგვარებისათვის ამ ტერიო-რისული ოპერაციებისათვის ბოვეციის ხშირად თანამდროვე იარაღი და ოპერა-ტიული-ტექნიკური საშუალებები გადაეცე-მიათ. ფინანსური, ტექნიკური და ორგა-ნიზაციული დახმარებები საბჭოთა კავ-შირის პოლიტიკურის სხდომებზე წყდებო-და.

საბჭოთა სპეცსამსახურები პოლიტი-ურის დაეალებით ფარულად აწვდებენ უფლსა და იარაღს „აღიარების რეჟიმ-ცოური არმიას“ (რბ) მებრძოლებს და ეტა-საკ სეპარატისტებს, თურქ, ჩილელ და არ-განკებულ კომუნისტებს და სხვა „პროგრეს-სულ“ ძალებს.

1980 წლის ოქტომბერში ჩილეს კო-მარტისტის ლიდერი ლუის კორალანი თხ-ოწნით მიმართავს სკკ ცკ-ს. ის ჩილელი კომუნისტების დასაბრძოლად არც ყულს და არც ანაზღაგვალურ სტამბას ითხოვს. მისი თხზენა ძალზე „პირზა-ულია“: კორვალანს სურს 1981 წლის „უფროსმა ამზანავებელ“ 15 აქტებისე-კომუნისტები მოუშვებინ საბჭოთა კავშირ-ში. საიტრეკოსა, რა საქმანბნობისთვის? — არც მეტი და არც ნაკლები, ჩილეს ტერი-ტორიაზე დანადგებით-ასაფეიქებელი ოპ-ერაციებისა და დევრისული აქციების ჩა-სატყვებლად. კორვალანი ამ თხზნისას ახ-აბუტებს იმ მოტივით, რომ კომპარტია უნდა ფლობდეს ბზბობის ყველა ფორმას და ჰყავდეს ამისთვის მომზადებული კა-დრები (იხილით დოკუმენტის დენდის ქვე-როასლი).

კვლივითიური ჩვენები

„არსენალი“ აგრძელებს რუბრიკას, რომელშიც ვცალიფიკიურ პასუხს გავცემთ ყველა დაინტერესებულ პირს მათთვის საინტერესო საკითხებზე. კითხვებზე უპასუხებს ასოციაცია „სამართალი და თავისუფლება“, რომელიც უფასო იურიდიულ მომსახურებას სთავაზობს წევრადმფლობელსა და სამხედრო სამსახურებზე საკონტაქტო ტელეფონი: 95-89-80

1 რა პროფესიის მქონე მოქალაქეები არ არიან გადღებულნი იმ-სახური სამხედრო სარეზერვო სამსახურში?

სამხედრო სარეზერვო სამსახურის-გან თავისუფლებიან:

- სარკინიგზო ტრანსპორტის ტექნიკური შემადგენლობა, მუშები და მოსახსარულები, რომლებიც ემსახურებიან გადაყვანა-გადაზიდვას ან დასაქმებული არიან მძირავი შემადგენლობისა და სარკინიგზო ტრანსპორტის მოწყობილობების მომსახურებითა და რემონტით

- საზღვაო ფლოტის შემადგენლობა;

- პედაგოგიები და ექიმები, რომლებიც მუშაობენ სოფლად;

- საქართველოს შინაგან საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროების სისტემებში მომუშავე პირები;

- თბილისის მეტროპოლიტენის თანამშრომლები;

- მოსამართლეები;

- დიპლომატიური თანამდებობის პირები;

- სასულიერო პირები;

- საქართველოს პარლამენტის წევრები.

2. გადღებული ვარ თუ არა სარეზერვო სამსახურის გასაუფლად გამოყვანად მხოლოდ სატელეფონო შეტყობინების საფუძველზე?

სამხედრო სარეზერვო სამსახურის გასაუფლად მოქალაქეს საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით უნდა მიუძღვნეს ყურება, სადაც მითითებული იქნება თარიღი და ადგილი, სადაც იგი გადღებულია გამიცხადეს. სატელეფონო ზარი არ წარმოადგენს ოფიციალურ შეტყობინებას.

3. ვარ სტუდენტი. საუფლებული სამხედრო სამსახურში გამოძახებისთანავე გამოვეჩადი და ვიმსახურე ერთი წელი. მეკითხვის თუ არა ასევე სარეზერვო სამსახურის გავლა?

ზოგადად, სამხედრო საუფლებული სამსახურის გავლა არ ყვლებით აკრედიტებული უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტებს სწავლის პერიოდში. როგორც ჩანს, თქვენ სწვლობთ არაკრედიტებულ სასწავლებელში. ასეთ შემთხვევაში სარეზერვო სამსახურის გავლა არ გყვლებათ.

სამხედრო სარეზერვო სამსახურის გავლა საუფლებულია მხოლოდ აკრედიტებული უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტისთვის ერთჯერადად.

4 რწმუნის და რულოვიური შეტყულებიდან გამომდინარე, მოვიხადე არასამხედრო აღტერნატიული შრომითი სამსახური. არსებობს თუ არა სარეზერვო სამსახურის აღტერნატიული სამსახური?

ვინაიდან თქვენ გაიარეთ არასამხედრო აღტერნატიული შრომითი სამსახური, „სამხედრო სარეზერვო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის საფუძველზე თავისუფლებით სამხედრო სარეზერვო სამსახურისგან.

5. გამოძახის სარეზერვო სამსახურში. შრომობის ერთადერთი მომუფლება მე ვარ, ვინაიდან ჩემი და საზღვარე-ართი ცხოვრობს. აღნიშნული პირობების გამო გამათავისუფლებენ თუ არა სარეზერვო სამსახურისგან?

სარეზერვო სამსახურის გავლა გადავადგადებთ იმ შემთხვევაში, თუ თქვენი შრომობის შრომისმისხრობები არიან და იმყოფებიან მხოლოდ თქვენს კმაყოფიზე.

6. სარეზერვო სამსახურისგან თავის არიდება რა ხანის პასუხისმგებლობას გულისხმობს?

საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, სამხედრო სარეზერვო სამსახურში გამოუყვანადმფლობა გამოიწვევს დაჯარიმებას 500 ლარის ოდენობით. ჯარიმის დადგენილ ვადაში გადაუხდელობა — თვალისმისწვდომი ადმინისტრაციულ პატიმრობას 15 დღის ვადით.

ჩილი კომუნისტების ამ „მოკრძალებულ“ თხოვნას სწრაფი რეაგირება — სკკ ცკ-ის სამდივნოს 1980 წლის 30 ოქტომბრის სრულიად საიდუმლო (№3112) დადგენილება №18-ს-1929 მოჰყვა. საბჭოთა მხარე მხადიფინა გამოითქვა დანადგით-ასაფეთქებელი ოპერაციებისა და ღიერ-სიბის ჩატარებისთვის „საქცალაღმის“ მომზადებისთვის. ჩილი ბოიციკების გზავრობის, ცხოვრების, მომზადებისა და ეკიპირების ყველა ხარჯი სკკ-ის თავდაცვის სამინისტროს ბიუჯეტმა დაიფარა. არუენ იცის, რამდენი ჩილისის სიცოცხლე შეეწირა სიბოიკის „მეგობრულ დახმარებას“.

ლუის კორკოიანი მომავალ წლებშიც იცვდა მსგავს დახმარებებს. მაგალითად, 1988 წლის 12 იანვრის გამართული სკკ ცკ-ის სამდივნოს №76 სხდომის ოქმიდან ჩანს, რომ მისი თხოვნა 44 ჩილიელ აქტივისტის სამხედრო მომზადების ექსთივიან სატესტვლების საბჭოთა კავშირში გაგლის შესახებ დადებითად გადაწყდა. დოკუმენტი „დამუყერებული“ გრიფით „სრულიად საიდუმლო“. ტესტში „დანადგით-ასაფეთქებელი ოპერაციებისა და ღიერსილი აქციების“ მაგერად „საქცალაღმის სამხედრო მომზადების“ უფრო შერბილებული ფორმულირებაა გამოყენებული, თუმცა ამით ბოიციკების მომზადების რეალური მიზანი ხომ არ დაიძაბა? ამ შემთხვევაზე ხარჯი სკკ-ის თავდაცვის სამინისტროს დაეკისრა, ხოლო სკკმომზადებზე პასუხისმგებლობა — გროს.

1990 წლის 14 ოქტებრის სკკ ცკ-ის სამდივნოს საიდუმლო დადგენილებით სამდივიან სპეცომზადებისთვის მიიღეს არგენტინის კომარტის 5 და ჩილის კომარტის 4 აქტივისტი. მომზადების მიზანი იყო „კომარტის ღიერების დაცვისა და სპეცტექნიკის გამოყენების მეთოდებისა და ხერხების“ სწვლება.

საბჭოთა ღილისულება ამ „უანგარი“ დახმარებით ორ მთავრ მძინას აღწევდა: დახმარებასა და ქაოსის იწვევად ამ ქვეყნებში და მეორეც, საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე სპეცომზადებულ სხვადასხვა ქვეყნის კომარტის და სოცდაცვის აქტივისტების უმრავლესობა სამშობლოში გა-ეუბეს ან გროს ავტხად ბრუნდებოდა.

„არსენალის“ შემდეგ ნომერში შემოთავაზებთ 2010 წლის ივლისის დასაწყისში ერთ-ერთ ინტერვიუსაზე lubyanskayapravda.com-ზე გამოქვეყნებულ ერთ საიდუმლო დოკუმენტს, რომელშიც მჭობილი სომხეთში დიდი სამთავრობო სკანდალი გაითიწვია.

გენიპ ალადაშვილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრობების საიონებში, უმძრობის გადამდგარი პოლკოვნიკი

ჩრდილატლანტიკური ალიანსი ასევე სთავაზობს რუსეთს, ერთობლივად შექმნან ევროპის ერთიანი ანტისარაერო სისტემა, რომლის პრევენციულ ეტაპზე რუსული საჰაერო და რაკეტსაწინააღმდეგო და ევროპაში მოქმედი NATO-ს წევრი ქვეყნების საჰაერო თავდაცვის სისტემები და ქრატული ინფორმაციის გაცვლას შეძლებენ.

NATO-ში ასევე თვლიან, რომ ISAF-ის ვადით აღსრულებაში მძიმედანერე ანტიტერორისტულ მოქმედებებში რუსეთს დიდი დახმარების გაწევა შეუძლია როგორც

NATO-ში ისევ გველოდებიან, როგორც პარიტორიული პრობლემების მოგვარების შემდეგ?..

სამიტზე NATO-მ ახალი სტრატეგიული კონცეფცია მიიღო, რომელიც უახლოეს 10 წელში უნდა განხორციელდეს. ამ კონცეფციაში ხაზგასმულია, რომ ალიანსი უკრაინასა და საქართველოს პარტნიორული ურთიერთობების განვითარების გაგრძელებას სთავაზობს NATO-უკრაინის საბჭოსა და NATO-საქართველოს კომისიის ფორმატით ანუ, როგორც მოსალოდნელი იყო, ლისაბონის სამიტზე დადასტურდა ბუქარესტის სამიტზე მიღებული გადაწყვეტილება იმის შესახებ, რომ ეს პოსტსაბჭოთა ქვეყნები მხოლოდ მაშინ გახდებიან ჩრდილატლანტიკური ალიანსის სრულფასოვანი წევრები, როდესაც ამისთვის მზად იქნებიან. უკრაინის დღევანდელ ხელისუფლებას, ისევე როგორც მოსახლეობის დიდ ნაწილს რომ ადარა აქვს სურვილი, თავისი ქვეყანა ჩრდილატლანტიკური ალიანსის შემადგენლობაში იხილოს, საიმედო არ არის. საქართველოს NATO-ს სრულფასოვანი წევრად მიღება კი უახლოესი 5-7 წლის განმავლობაში ნაკლებად საერაულო ჩანს, მით უმეტეს, თუ რუსეთის ფაქტობრივი გავლენის დაზღვევა.

ლისაბონის სამიტზე მიღებული ახალი სტრატეგიული კონცეფციის ლაიტმოტივად სწორედ რუსეთის ფაქტორი იქცა.

შეშინის 61 წლისთავზე NATO აცხადებს, რომ ის რუსეთისთვის ადარ წარმოადგენს სამშობლოსა და სურს, რეალური სტრატეგიული პარტნიორობა დაამყაროს ჩრდილატლანტიკურ ალიანსსა და რუსეთს შორის. ამ სერიოზული განცხადების შემდეგ NATO-ს ხელმძღვანელობა მოელოდა, რომ მოსკოვიც შესაბამის ნაბიჯებს გადადგამს.

საქართველოს პრეზიდენტის მიხედვით სააკაშვილი კმაყოფილი დარჩა ლისაბონის სამიტში მიმართულებით და იქ შეძენილი შედეგებით. მათ შორის — აშშ-ის პრეზიდენტობა.

საქართველოს ხელისუფლებამ გადაწყვიტა აღსანიშნავი დამატებითი ოცქანა სამხედრო ინსტრუქტორთა რაზმის გაგზავნის ადგილობრივი სამხედროების გასწავლისთვის, რაც ცუდი სულაც არ არის.

თუმცა პრეზიდენტ სააკაშვილს, აღმათაუცილებლად მოუწევს ლისაბონის სამიტზე ფრანგი კოლეგის, პრეზიდენტ სარკოზის ოფიციალური განცხადების გათვალისწინება. კერძოდ, საფრანგეთის პრეზიდენტმა მას შემდეგ, რაც ჩრდილატლანტიკური ალიანსის ხელმძღვანელობამ კვლავ დადასტურა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა და ჩვენი ქვეყნისთვის NATO-ს კარი კვლავ დააღწია, განაცხადა: „საქართველოს, ბუნებრივად, დახმარების გარეშე არ დავტოვებთ. სხვა ქვეყნების მსგავსად, მას აქვს შესაძლებლობა NATO-ში შევიდეს, თუმცა მინდა შეგახსენო, რომ აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის პრობლემები კვლავინდებურად არსებობს და საქართველოს NATO-ს სრულფასოვანი წევრობის იმედ იქამდე არ უნდა პიქნულს, ვიდრე სამხრეთ ოსეთსა და აფხაზეთთან ურთიერთობის არ მოვაგვარებთ, — და დასძინა, — ალიანსი ემხრობა პრინციპებს, რომლის თანახმად, მისი წევრი შეიძლება გახდეს მხოლოდ ის სახელმწიფო, რომელსაც საზღვრების პრობლემა არა აქვს. ჩვენ არ ვამბობთ, NATO-ში პრობლემების იმპორტირებას, ჩვენ ისედაც საკმაოდ ბევრი საკითხის დარეგულირება გვიწევს“.

საფრანგეთის პრეზიდენტის სიტყვები ცოცხალად გადის ტოლუზის გაზაფხულში და მთავრად, რაც სამიტზე აშშ-ის პრეზიდენტმა და თავად NATO-ს ხელმძღვანელობამ საქართველოს საკითხზე განცხადეს.

2008 წლის ბუქარესტის სამიტზე რუსეთის საკითხისთვის ეს ორი ნაწილი ჯერ არ პირდაპირად ოკუპირებული, მაგრამ მამინაც პრეზიდენტსა და საკითხის შექცევის მიხედვით NATO-ს სრულფასოვანი წევრობის მიღებას, რაც არ შეესაბამება მის და შედეგების 2008 წლის 12 აგვისტოს ქვესტრუქტურაში ხელშეკრულებას და რუსეთს არ გათვალისწინებდა 8 აგვისტოს შემდეგ არსებულ პოზიციებამდე, აქტი სდგას ბრალს ჩვენს ქვეყანას, თუმცა არ აკონკრეტებს, რომ საზღვრების პრობლემა საქართველოს სუვერენიტეტს სთხოვს და ცხნავს იმას კი არა, არამედ თავად რუსეთის აქვს.

NATO-ს 61-წლიანი ისტორიაში ალიანსში არაერთი საზღვრების პრობლემა მისი ქვეყნის ქვეყანა მიუღია, სხვა თუ არაფერი, ალიანსის ორი წევრი — თურქეთი და საბერძნეთი — ერთმანეთს ეკიბროსის ნაწილს დღესაც ეკიბროს.

ჩანს, სანამ საფრანგეთის, გერმანიისა და იტალიის (სხვე ჩრდილატლანტიკური ალიანსის ზოგიერთი სხვა წევრი ქვეყნის) სათავეში ის ლიდერები იქნებიან, რომლებსაც რუსეთის ამგვანმდელ ხელმძღვანელობასა და კრძობა, პრეზიდენტობის მფლობელი მფობრული და პარტნიორული ურთიერთობა აქვთ საქართველოს NATO-ში გაწევრება მუდმივად დაიმოკტა.

აღღანელი სამართალდამცვეებისა და სამხედროების გაერთიანებული იმედი იარაღისა და შეწყვეტილების მისაღებად და, რა თქმა უნდა, რუსეთის ტერიტორიაზე გამაჟილი საპატრონი და სამხედრო დერეფნებით ეროპიდან აღღანეთში ISAF-ის მუდმივი მომარაგებით.

როგორც ვხედავთ, ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი მართლაც სერიოზულად არის დაინტერესებული რუსეთთან სტრატეგიული თანამშრომლობის განვითარებით.

რამდენად მწილად აღსაქმელი უნდა იყოს ეს ბერი ჩვენი მკითხველისათვის, საქართველოს სტრატეგიული ინტერესებში შედის, რომ NATO-რუსეთის ურთიერთობა უფრო მჭიდრო და მჭიდროდ გახლეს. შესაძლოა, მომავალში დასავლეთთან დახლოება შეაკეთოს კრემლის ყელი კოდირებული ზრახვები მუხილების და პირველ რიგში, საქართველოს მიმართ.

სანამ ეს მოხდება (ან საერთოდ, მოხდება კი?), როგორც ჩანს, სამწუხაროდ, საქართველო ვერ გახდება NATO-ს სრულყოფილი წევრი, თუნდაც ჩვენმა ხელისუფლებამ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის გულის მოსაგებად ავღანეთში მთელი ქართული არმია გაგზავნა.

რუსეთთან სტრატეგიული პარტნიორობის დამყარების მსუბუქი ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი არ გადადგამს კრემლის გამაღიზიანებელ ნაბიჯს, მით უფრო, საქართველოს ნაწილობრივ ოკუპაციის გამო, რადგან სასწრაფო უფრო დიდი (მათი გადმოსახლიდან) პოლიტიკა დღეს.

NATO-ს მიერ ისევე ჩაყვანილი ავღანეთის ომის ქაობა, როგორც თავის დროზე აშშ იყო ვიეტნამში, ან საბჭოთა კავშირში - იმავე ავღანეთში. პრეზიდენტ ბუშმა-უძრის რომ არ დაეწყო ფართომასშტაბიანი სამხედრო კამპანია ავღანეთში და მხოლოდ წერტილოვანი სპეცოპერაციებით შემოიფარგლებოდა „ალ-ქაიდას“ და „თალიბანის“ წინააღმდეგ, დღეს ასეთ დღეში არ აღმოჩნდებოდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი, რომელსაც ავღანეთში ISAF-ის ოპერაციის ხელმძღვანელობა აშშ-მა 2003 წლიდან გააძლიერა.

ბოლო შეიდი წლის განმავლობაში NATO-ს ძირითადი ყურადღება და, რაც მთავარია, ფინანსები ბრიუსელიდან 8 ათას კმ-ის დაშორებით ავღანეთში, ISAF-ის მოსამარაგებლად იხარჯება. ამან უკან პლანზე გადასწია ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის აღმოსავლეთით გაფართოების დაწყებული გეგმა, რასაც, გარკვეულწილად, საქართველოს სტრატეგიული ინტერესი — NATO-ში რაც შეიძლება სწრაფად გაწევრება — შეეწინა.

ირაკლი ალადაშვილი

31-ე ბატალიონი სამხრეთში თანაგრძნობი. მეგრამ დანაპირით დაბრუნდა

15 ნოემბრიდან სამშობლოში საქართველოს შეიარაღებული ძალების 31-ე ბატალიონის ასეული დაბრუნდა, რომელიც ავღანეთში ISAF-ის ოპერაციაში ნახევარ წელზე მეტხანს მონაწილეობდა.

31-ე ბატალიონის სამსახური პელმანის პროვინციაში ამერიკული კონტინენტის შემადგენლობაში მიმდინარეობდა.

საქართველოს მეკავშირე ოფიცერთა ჯგუფის ხელმძღვანელმა აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის მაიორმა კრეიკ ვულფენბერგერმა აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის გამოცემა Marine Corps Magazine-ში აღნიშნა, რომ თავის სამოქმედო ზონაში 31-ე ბატალიონმა ყველა მიმართულებით საგრძნობ პროგრესს მიაღწია — გააუმჯობესა უსაფრთხოება, დაუახლოვა ადგილობრივი მოსახლეობას და ხელი შეუწყო ავღანეთის უსაფრთხოების ძალებისა და ადგილობრივი ხელისუფლების გაძლიერებას.

მე-2 ოპერატიული დაჯგუფების მეთაურის პოლკოვნიკ პოლ კრემის თქმით — ავღანელებმა ქართველების სახით ისეთი ნაღვლიანი მეგობრები შეიმძინეს, რომელთაც თავისუფლება მათთვის უცნაურად და მზად არიან, თავისუფლებისათვის სისხლი დაღწიონ. ქართველებმა ავღანელი ხალხის უფეთის მომავლისათვის დიდი მსხვერპლი გადაიხდეს. ისინი ჩვენი ოჯახის წევრები გახდნენ. მათ არასოდეს დაიფიცებოდა ავღანელი ხალხი და ამერიკელი საზღვაო ქვეითები.

31-ე ბატალიონმა მონაწილეობა მიიღო რვა ფართომასშტაბიანი და 1000-ზე

მეტ საპატრულო ოპერაციაში, რომელიც ადგილობრივ მოსახლეობასთან ურთიერთობის დამყარებას, „თალიბანის“ მოძრაობისაგან შევიდომიანი ადამიანების დაცვას, ავღანელებისათვის ჰუმანიტარული და სამედიცინო დახმარებას გაწევს ისახავდა.

31-ე ბატალიონმა, წარმატებითან ერთად, სირთულეებიც გამოიარა და სამშვიდობო ოპერაციის მსვლელობისას ხუთი სამხედრო მოსამსახურე დაკარგა.

საერთაშორისო ტერორიზმთან ბრძოლის ქართველი სამხედროების — მეზრან შეკანის, ნუგზარ კლანდაძის, გაიოგი კოლხიშვილის, დიმიტრი ცეცხლაძისა და რამაზ გოგიაშვილის სიცოცხლე შეწერა.

31-ე ბატალიონის მე-3 ბრიგადის 32-ე ბატალიონი ჩაენაცვლება, რომელმაც ექვსთვიანი ინტენსიური მომზადების კურსი გაიარა. ქართველი ჯარისკაცები ტაქტიკურ გაერთიანებულ აშშ-ის საზღვაო ქვეითების სასწავლო და საოპერატიული ჯგუფებში იზრუნეს. ჯარისკაცებმა დაცვის, ჩრეხის, წმინდის, კორდონის მოწყობისა და კონტინენტის ოპერაციები, დაშავებულითა ევაკუაციის პროცედურები და მოსახლეობასთან ურთიერთობის ელემენტები შეისწავლეს. 32-ე ბატალიონმა სპეციალური მომზადება გაიანის და სასწავლო ცენტრ კრწანის მოსამზადებელ ბაზებზე გაიარა. პირადი შემაღვლებლა გერმანიის ქალაქ პოკენფელდში იმყოფებოდა, სადაც წვერინა აშშ-ის გაერთიანებული მრავალეროვანი მხადიფონის ცენტრში (JMRC) ჩაუტარდა.

**„წარმატება ყოველითვის უდიდოდა
მათ, ვისაც შეეძლო განეხილათ ბრძო-
ლის ტრადიციული ფორმები, და არა მათ,
ვინც უბრძოლველ იყვნენ მათზე მიბმულნი“.**
გენერალი ჯუჯილი დუქ (1869-1930)

ბანკეზთა

ჩვენი მოწინააღმდეგის ჩრდილოეთი კავკასიაში თავმოყრილი მძლავრი დაჯგუფება იმდენად გაუგებრობა ჯერ-შანტეჟნიკით, რომ მსხვილმასშტაბიანი ოპერაციის დროს მთავარი მიმართულებით, ტაქტიკურ რგოლის შეტევის ფოკუს კმ-ზე, საშუალო 15-20 ტანკი და 20-30 სხვა ტიპის ჯ/ტექნიკა შეიძლება იქნეს გამოყენებული. ამდენად, საქართველოს საომარი მოქმედების თეატრში საბრძოლო მოქმედების დამახასიათებელი იმჟანი, აგვისტოს იმის მსგავსად, მოწინააღმდეგის ტანკებისა და ჯ/ტექნიკის კვლე მასობრივად გამოყენება იქნება.

ასეთ დაჯგუფებულ „არამადისთან“ ეფექტური ბრძოლისთვის უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია ტანკებისა და ტ/საწინააღმდეგო საშუალებების მახასიათებლების, მათი შესაძლებლობების, საბრძოლო გამოყენების სტრატეგიის კარგად ათვისება და ამის საფუძველზე ჯ/ტექნიკასთან ბრძოლის ყველაზე მიზანშეწონილი და ეფექტური მეთოდების შემუშავება.

რეალურ მოწინააღმდეგესთან დაპირისპირებისას ტ/საწინააღმდეგო დატეხის უდიდესი მნიშვნელობა მიენიჭება. ტანკებთან ბრძოლის ამოცანების შესრულებისთვის მზად უნდა იყვნენ არა მარტო სავანეებო ამ მხინთა ორგანიზებული საშტატო ქვედანაყოფები, არამედ ბრძოლაში მონაწილე ნებისმიერი მებრძოლი. ჩვენი მთავარი მოწინააღმდეგის საბრძოლო წესდებებიდან

და საომარი კონცეფციიდან გამომდინარე, მუდმივად უნდა გათვალისწინებულ იქნეს საქართველოს შეიარაღებული ძალების (და არა მარტო) მე-ბრძოლების მიერ მტრის ტანკებთან პირისპირ დადგომის დიდი ალბათობა.

რა თქმა უნდა, სამხედრო ხელმძღვანელობა თავისი ტ/საწინააღმდეგო სისტემის ორგანიზების გათვალისწინებით, ან უნდა ითვალისწინებდეს ადგილმდებარეობის შეგრევის, მის საინჟინრო მოწყობას, დახვედრისა და შეტევისთვის კსელის შექმნას, ყველა სახის იარაღის ურთიერთქმედებას და ა.შ. მაგრამ, როცა ბრძოლა იწყება, ყველაფერი ადამიანისა და მანქანის დუელში დაიყვანება. მათი დაპირისპირება ბრძოლის ველზე ტანკის გამოჩენისთანავე დაიწყო და განსაკუთრებით აქტიური სახე მჭიდრო მსოფლიო ომისა და შემდგომ პერიოდში მიიღო.

ყველაფრის ცნობილია გენერალ პანფილოვის დღეობის ისტორია, როდესაც მოსკოვთან, 1941 წელს შემოდგომაზე, კოლოკოლასკის გზატკეცილიდან 1075-ე მსროლელი პოლკის 28 სამხედრო ერთი ტ/საწინააღმდეგო ქვემეხით, ტ/საწინააღმდეგო თითქმისა და ხელყუმბარების ასხმებით 6 სო-იანი ბრძოლის განმავლობაში სიცოცხლის ფასად შუქლო ფაშისტების 50 ტანკიდან 18-ის განადგურება, მაგრამ, ცოტადა თუ იცის, რომ იმავე ომში SS-ის 27-ე დივიზიის არტილერიისტმა რუმე შრაინენმა „რაინდის ორდენი“ მიიღო ნარკისთან

ერთ ბრძოლაში 7 საბჭოთა ტანკის განადგურებისთვის (მან გორაკის ობოზე ამთხრობილ შენიღბულ საცეცხლე პოზიციაზე განათავსა თავისი ქვემეხი, ხოლო სროლის დროს დემასკირებადი მტერის თავიდან ასაცილებლად, ქვემეხის წინ ბრეხნეტი დააფინა, რომელსაც პერიოდულად ასვლებდა. ამან არ მისცა მონაწილე მტერს ტანკებს სროლის წერტილის ზუსტად დაფიქსირების საშუალება).

ამ დაპირისპირებაში, სადაც ნებისმიერი მეთოდი იყო დაშვებული, არ შეიძლება არ აღინიშნოს ტ/საწინააღმდეგო საშუალებად ძალების გამოყენება: ტანკების ოთხეუბა გამანადგურებლობის ხშირად იყენებდა სსრკ-ის მეორე მსოფლიო ომში, თანაც ბედის ირონიით, გერმანულ ტანკებს ყველაზე ეფექტურად გერმანული ნაგავებითვე აფეთქებდნენ,

— გაერონილი ძალი 150-200 მ-იდან ტანკისკენ მიზნოდა, ტანკის ქვეშ შეარდნისას ძალზე დამაგურებელი ნაღმის ანტენა მანქანის ფსკერს ეჯებოდა და ფეთქდებოდა. მაგალითად, 160-ე მსროლელი დივიზიის თავდაცვის მონაკვეთზე გლუხიოვის რაიონში ექვს-მა ძაღლმა გერმანელთა 5 ტანკი ააფეთქა. სტალინგრადთან, აეროდრომის რაიონში, ძაღლების ოცეულმა 13 ტანკი გამოიფინა მწყობრიდან, ხოლო კურსთან, მე-6 გვარდიული არმიის ზონში, 16-მა ძაღლმა სიღრმეში შემოჭრილი გერმანელი 12 ტანკი ააფეთქა.

ტ/საწინააღმდეგო თავდაცვის კარგე მაგალითი რუსეთ-ჩეჩნეთის ე.წ. პირველი ომი. გროზნოსთვის ბრძოლაში 1994 წლის დეკემბრიდან 1995 წლის ოთხეუბამდე ჩეჩენმა მებრძოლებმა მიერ 69 რუსული ტანკი და 500-მდე სხვა ჯავშანტექნიკა განადგურეს.

ამ წარმატების საფუძველი იყო რუსული ჯ/ტექნიკის შესაძლებლობების ზედმეცნობით ცოდნა და დამცველთა გახედულება: ჩეჩენ მებრძოლთა შემადგენლობაში იყვნენ ე.წ. სნაიპერ-გუმბარმტყორცნელი მოძრაი ჯგუფები, რომლებიც ჯ/ტექნიკის ბლოკირების მიზნით ქალაქ გროზნოს ყივრი ქუჩებში ახლო მანძილიდან აზიანებდნენ მოწინავე და ჩამკეტ ეროვნულ, შემდეგ სწრაფად გადაადგილებდნენ წინააღმართ მომხაზებულ პოზიციებზე და სხვა ყუმბარმტყორცნულებთან ერთად მიმდებარე შენობებიდან ხსნიდნენ გამა-

ნადგურებელ მრავალარსულ ცეცხლს უშობრაო ტექნიკის მიმართულებით. როგორც წესი, მწვობრიდან გამოხსულ ტანკს არანაკლებ 4-5 რეაქტიული ყუმბარა ჰქონდა მოხვედრილი.

ტანკებთან ბრძოლის მაგალითებს მოგვიანებით კიდევ დაუბრუნდებით, მაგრამ იმისთვის, რომ გვერკვეთ, როგორ ვებრძოლოთ მოწინააღმდეგეს, აუცილებელია ნათლად გვეჩინდეს წარმოდგენილი, თუ რას წარმოადგენს ტანკი ბრძოლის ველზე.

ფურნალ „არსენალის“ ფურცლებზე საკმაოდ ფართოდ და დეტალურად არის წარმოდგენილი ტანკების განვითარების ისტორია, ასევე, ტექნიკურ ტექტიკური მახასიათებლები. ამდენად, ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ მათი, როგორც მოწინააღმდეგის, მოქმედების ზოგად ასაქმტებს.

მოუხედავ ტანკსაინააღმდეგო საშუალებების სწრაფი განვითარებისა, ტანკი, რომელსაც შეუძლია იმოქმედოს მოწინააღმდეგეზე, აქვს მძლავრი საცეცხლე საშუალება და თანამედროვე საიქმედო დაცვა, უახლოეს 15-20 წლის განმავლობაში კვლე დარჩება კონტაქტური ბრძოლის ძირითად დაბრტყეულ იარაღად (ეს განსაკუთრებით ეჭება რუსეთის შეიარაღებულ ძალებს). ჯერჯერობით, საბრძოლო რობოტები წარმატებით მხოლოდ ლაბორატორიებსა და განსაზღვრულ პირობებში გამოიყენება და არა იქ, სადაც ადამიანს გარეშე შეუძლებელია წარმატების მიღწევა.

მომზადებული თვდაცვის გარდაევისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა ენიჭება ტანკებისა და ქვეითების ერთობლივ მოქმედებას. ამ შემთხვევაში ტანკები ანადგურებენ ტყვიამფრქვევთა

მეორე მსოფლიო ომისდროინდელი გერმანული ტანკსაინააღმდეგო ქვემეხი Pak-38

საცეცხლე წერტილებს, ხოლო ქვეითები — ტანკსაინააღმდეგო სისტემებსა და ხელის რეაქტიული ყუმბარასატყორცნების გათვლებს. რუსული სამხედრო წესდებების შესაბამისად, ქვეითთა საბრძოლო მანქანებით (ქმ) მებრძოლები ტანკებს მიჰყვებიან მხოლოდ მოწინააღმდეგის საიქმედო დიორეზის ან პოზიციათაშორის სივრცის გარდევების შემდეგ. სხვა შემთხვევაში ქმს მობრძოლს ქვეითთა საბრძოლო ჯაჭვში ან მათ უკან მოწინააღმდეგისგან 600-700 მ-ზე, რაც მას იცავს ხელის რეაქტიული ყუმბარასატყორცნებისა და ცეცხლსასროლი იარაღის ეფექტური ზემოქმედებისგან (რუსული ქვეითთა საბრძოლო მანქანისა და ჯ/ტრანსპორტიორის გვერდითი ჯგუფში ადგილად ზიანდება 7.62 მმ ცეცხლსასროლი იარაღის ჯ/გამტარი ვაზნებით 100 მ-ი მანძილიდან), ხოლო თავისი 13 მმ-იანი ან 30 მმ ქვემეხებით შეუძლიათ დააზიანონ მიზნები. არარეგისტრირებული თვდაცვის ან შემხვედრი ბრძოლის პირობებში მსგავსი ტაქტიკა ძალზე ეფექტურია, რასაც ვერ ვიტყვით ფორტეფიციერული თვდაცვის ან დასახლებული პუნქტისთვის ბრძოლის შემთხვევაში. ასევე არაეფექტურია ქმ-ების გვერდითი საითყურებრიდან ქვეითების მიერ ზუსტი ცეცხლის წარმოება ჩასანგრებელი მოწინააღმდეგის მიმართულებით (ვისაც ერთხელ მაინც უცდა ბრძოლის ველის უსრრმასწორობებზე მაღალი სიჩქარით მავალი ქმ-დან დამიზნებით ფრტომტის სროლა, ის მიხვდება, რაზეცაა ლაპარაკი).

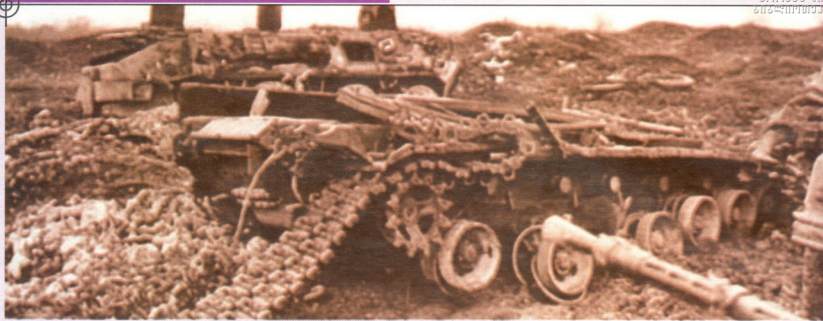
ახლო აღმოსავლეთის, კორეის, ერაყის, ყარაბაღის, სამხრეთ ოსეთის, ჩეჩნეთისა და სხვ. რეგიონებში საბრძოლო გამოცდილება ნათლად აჩვენებს, რომ საწესდებო მოთხოვნებიდან განსხვავებით, როგორც წესი, ქვეითები ვერ ახერხებენ მოწინააღმდეგის თვდაცვის ზღუდვზე ტანკებთან ერთდროულ გასვლას, რა თქმა უნდა, თუკი ეს რეალური ბრძოლაა და არა საწვენებელი სწავლება ორფოლოს პოლიგონზე დროშებდმართული ტანკებითა და გეომეტრული სიზუსტით დაწყობილი ქვეითებით. ამის მიხეზა რეალურ ბრძოლის ველზე ტანკის საფრიდან საფრისქმ მაქსიმალური სიჩქარით გადაადგილების აუცილებლობა, რაც დაახლოებით საშუალოდ 20-30 კმ/სთ-ის წარმოადგენს, მაშინ როდესაც საშუალო-სტატისტიკური ქვეითი ბრძოლის ველზე 5 კმ/სთ სიჩქარით გადაადგილდება.

რა თქმა უნდა, ტანკები შეიძლება აიძულო ქვეითების ტემპით იმოძრაონ (რისი დემონსტრირებაც ხშირია ადფორთუანებელი მავურებლების თვალწინ საწვენებელ სწავლებასზე), მაგრამ ამ შემთხვევაში ისინი ადვილი სამიზნეები ხდებიან. ასევე შეიძლება 20 კმ-იანი საბრძოლო დატვირთვით ქვეითებს დაამყარებინო რეკორდები სირილიში. თუკი, როდესაც დადლიდ მებრძოლს საფეთქლებში სისხლი აწევდა და თვალწინ ფერადი წრეები ეჩახებოდა, ძელია მოსთხოვო ეფექტური ბრძოლა.

ვინაიდან ტანკს შეუძლია გაანადგუროს ნებისმიერი დაჯგუშული ან ღია მიზანი მანძილიდან, რომელიც აღმატება მოწინააღმდეგის ტანკსაინააღმდეგო საშუალებების სროლის მანძილს,

ტანკებთან ბრძოლის ერთ-ერთი საშუალებაა დანადგური ძალები იყო

ჩეჩნეთის პირველი ომი რუსეთის არმიის ჯავშანტექნიკის დიდი დანაკარგებით აღინიშნა

ყოველთვის შეეცდება მათთან შორი დისტანციიდან წამოიწიოს საცეცხლე დუელი. რუსული ტანკების უნარი – ქვეშეთით ან რაკეტის გასაშვები დანადგარით ზუსტად დაზიანონ სამიზნეები 4 კმ-ზე მეტ მანძილზე, უნეერსალური არ არის. თანამედროვე დაზვერვისა და დაკვირვების საშუალებების უქონლობა, ასევე ვიზირებისა და სროლის ზაზის დაბლა მდებარეობა, არ აძლევს მათ საშუალებას ნებისმიერ ამინდსა და შეხედულებით მხედველობის პირობებში არათუ ყოველთვის დაზიანონ მიზანი, არამედ ზუსტად აღმოაჩინონ მისი ადგილსამყოფელიც კი.

ტანკების ბრძოლის თანამედროვე საშუალებები შეიძლება დაიყოს საერთო დანიშნულებისა და სპეციალურ ტ/საწინააღმდეგო საშუალებებად. პირველს განეკუთვნება არტილერია, ავიაცია, ჯ/ტექნიკა და სარაკეტო ჯარები, მეორეს – ტ/საწინააღმდეგო არტილერია, მართვადი რაკეტები, ყუმბარსატორცილები, ტ/საწინააღმდეგო ხელყუმბარები (თუკი შემორჩა სამხედრო საწყობებში), აგრეთვე, საინჟინრო ნაღმეთქეპადი წინააღმდეგობები და სხვა საშუალებები. ბრძოლაში გამოყენებული ჯარების სახეობებისა და საშუალებების მიხედვით, მოქმედებები შეიძლება დაიყოს ტანკებთან ბრძოლის აქტიურ და მათთან დავის პასიურ ზომებად. აქტიურ ზომებად განიხილება ტ/საწინააღმდეგო იარაღითა და საშუალებებით ბრძოლა, როგორც ხელოვნური, ასევე პატიდან. პასიურ ზომებს განეკუთვნება საინჟინრო წინააღმდეგობები (ბოკინტები, ესკარპები, კონტრესკარპები, ტ/საწინააღმდეგო თხრილები, სხვადასხვა ტიპის ხერხილები და ლითონის „ზღაბები“), შენობები, დოფრები.

ტანკების წინააღმდეგ ყველაზე ეფექტური მანკი უშუალოდ ამ მიზნისთვის შექმნილი საბრძოლო აღჭურვილობაა, თანაც სხვადასხვა ტიპის ტ/საწინააღმდეგო ჭურვებსა და რაკეტებს სხვადასხვა ეფექტი აქვს: ჯავშანგამტანი ჭურვი ჯავშანს აზიანებს კინეტიკური ძალით, რის შედეგად ეკიპაჟი და ტანკის შვითავისი ზიანდება ჯავშანის ნამსხვრევებითა და დარტყმისგან წარმოქმნილი წნევით; კალიბრქვედა ჭურვის მოხვედრისას ჭურვის გარსი იმსხვრევა, ხოლო მისი მაღალი სიმტკიცის შენადნობებისგან დამზადებული გულა ხერხტს ჯავშანს და ეკიპაჟს ნამსხვრევებითა და უშუალოდ გულას შემოქმედებით აზიანებს (წარმოივლინეთ, დიდი სისწრაფით მოძრავი გავრავრებული ძალაყინი); კუმულაციური ჭურვი ე.წ. კუმულაციური ძაბრის საშუალებით მოელ ეწერვას მძიმარავს ჯავშანში მოხვედრისას წარმოქმნილი მცირე ზომის ნახევრებიდან ტანკის შვითავი და ეკიპაჟს აზიანებს კუმულაციური ნაკადისა და აფეთქებისას წარმოქმნილი ნამსხვრევებით, ცეცხლითა და წნევით განსხვავებული მოქმედების ტ/საწინააღმდეგო არსენალში არსებული პლასტიკური ფეთქებადნოეთერებიანი ჭურვი – ის არ ხერხტს ჯავშანს, არამედ დეფორმირდება, ფეთქდება ჯავშანის გარე ფართო მონაკვეთზე და წარმოქმნის ეიბარავას, რის შედეგადღაც ტანკის შვითავი წარმოიქმნება ძალიერი დარტყმითი ტალღა, რომელიც დამატებით აირეკლება შიდა კედლებზე და დაუყოვნებლივ იწვევს პარვის შიდა წნევის აწევს, რაც სასიკვდილოდ მოქმედებს ეკიპაჟზე.

ტანკსაწინააღმდეგო აქტიური ზომების განხილვისას, ზაზი უნდა გაესვას იმ გათვლითა, რომ თანამედროვე ტანკს მაღალი საცეცხლე სიმძლავრის მთუერავად, არ შეუძლია შედეგაიანდ ებრძო-

ლოს საპაერო მიზნებს, განსაკუთრებით ზედა ნახევარსფეროს სიერცეში. თუ ვიქნებით რეალისტები, მაშინ ჩვენითვის ნათელი გახდება, რომ დღევანდელ მოწინააღმდეგესთან დაპირისპირებისას, ქართულ მოიეთიმუ თვითმფრინავებს მცირე შანსი აქეთ პაერში აქტიური მოქმედებისთვის, რასაც ვერ ვიტყვით შეველმფრენებზე. არადა, ტანკებთან საბრძოლველად დიდი როლი ენიჭება სწორედ საბრძოლო შეველმფრენებს, რომლებიც მოქმედებენ ფარულად, ზედაბალ 20-30 მ-მდე სიმაღლეებზე, „შეტომებით“ და იყენებენ ძალზე ეფექტურ მილიმეტრიანი დიაპაზონის რ/ლოკაციონ და თბურ საბრძოლველ სისტემებსა და თვითდამიზნებად რაკეტებს, რაც მათ საშუალებას აძლევს დიდი სიზუსტით დააზიანონ სახმელეთო სამიზნეები ნისლეში, დამით ან აედარში. საბრძოლო პოლიტიკა და მრავალრიცხოვანი პოლიგონური კვლევები ცხადყოფს, რომ რეალურ ბრძოლაში ტანკებსა და შეველმფრენებს შორის დანაკარგის შეფარდება 7-10:1 შეადგენს. ანუ, ტანკისტების ყველაზე ოპტიმისტური გათვლებითაც კი, მათი დანაკარგი ყოველ 1 ჩამოვარდებულ შეველმფრენზე 7-10 განადგურებულ ტანკს შეადგენს (მაგ. 1973 წლის 14 ოქტომბრის ისრაელის 18-მა საბრძოლო შეველმფრენმა ევკიპტური ბრიგადის ტანკების ნახევარი განადგურა. 1982 წლის ზაფხულში ისრაელის AH-1 Cobra-ებმა დღის განმავლობაში 40 სირიული ტანკი გამოიყენეს მწვეთბრიდან). უნდა ითქვას, რომ შეველმფრენ Apache AH-64-ის ღირებულება დაახლოებით ითხ Abrams M1A2-ის ტოლია.

მოწინააღმდეგის საპაერო სიერცეში გაბატონების შემთხვევაშიც კი (რაც დიდი ალბათობითაა შესაძლებელი), შეველმფრენების გონიერული და რაციონალური გამოყენებით შესაძლ-

ბელი იქნება მოწინააღმდეგის დაჯავშნული მიზნების დაზიანება. ნებისმიერი ქვეყნის სამხედრო სპეციალისტების შეფასებით, თვითმფრინავის ბრძოლა შეუუღმფრენთან წარმოადგენს ურთულეს საპერო მანევრს და, როგორც წესი, პატარა შედეგით მთავრდება (გამონაკლისია 1978 წელს საბჭოთა მიგ-23-ების მიერ აშხაბადთან ჩამოგდება 2 ირანული „ჩინუკი“ ან 1985 წელს სამხრეთაფრიკული „იმპალის“ მიერ ანგოლელთა 6 შეუუღმფრენის განადგურება, აქედან ორის — მინაზე. ერთ შემთხვევაში „ჩინუკების“ დაბალი მანევრირებადობა, ხოლო მეორეში ანგოლელ მფრინავთა დაბალი კვალიფიკაცია, აუცილებლად უნდა მიიღონ მხედველობაში).

გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ ჩვენი მოწინააღმდეგის შეიარაღებაში მყოფი C-300 100 მ-ზე დაბლა მოძრა შეუუღმფრენთან უძღურია, მაშინ, როდესაც შეუუღმფრენის რაკეტებით შეუძლია ტანკის დაზიანება 5 კმ მანძილიდან (რაკეტის ტიპიდან გამომდინარე). ასევე მცირედ იმედია ტანკის 12,7 მმ მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრევეებით ДШК ან УТЕС, საზენიტო დანადგარის 23 მმ-იანი ან ქვეითა საბრძოლო მანქანის 30 მმ-იანი ავტომატური ქვეშეშეიარაღებით 2500 მ სროლის მანძილით მოწინააღმდეგის არსენალში ეფექტურ საშუალებად რჩება „ტუნკუსკა“ და გადასატანია საზენიტო საშუალებები, მაგრამ მათი გამოყენებისთვის ასევე აუცილებელია ტანკებისა და ქვეითა მჭიდრო ურთიერთქმედების რთული სისტემის ორგანიზება. როგორც ცნობილია, დარტყმების მიყენების შედეგად ჯგუფური მიზნების დანაკარგი განისაზღვრება დაზიანების ხარისხით მაგალითად, მიზნის განადგურებისთვის საჭიროა მისი 60%-ით დაზიანება, ხოლო ჩახშობისთვის — 30%.

სამხედრო ექსპერტების გათვლით, მარშის დროს სატანკო ოცულის (6-მდე ტანკი) ჩახშობისთვის საჭიროა 2, ხოლო განადგურებისთვის შეუუღმფრენა 3 საბრძოლო გათვლა. თუკი ქართული მოიერიშე შეუუღმფრენები იმოქმედებენ „შეტრბის“ მოედნიდან ზედაბალ სიმაღლეებზე, გამოიყენებენ ზედვის შეზღუდულ პირობებს, რთულ საფერს ამინდს, რელიეფსა და მცვენარული საფრის დამცვე თვისებებს, საცეცხლე ზღუდეებს განსაზღვრავენ საკუთარი ძალების ზურგში წინა ხაზიდან 1-1,5 კმ-ზე, საკუთარი პაერსაწინააღმდეგო დაცვის „ქოლგის“ ფარგლებში — მაშინ მათი საბრძოლო ეფექტურობა, აგვისტოს ომისავე განსხვავებით, გაცილებით

მაღალი იქნება და არ შემოიფარგლება მხოლოდ 2 დამწვარი სატყვირო მანქანით

ჯ/ტექნიკის გონივრული გამოყენება ასევე მნიშვნელოვანდ ამაღლებს დაცვის სისტემის მდგრადობას. ტანკი, რომელიც სროლას აწარმოებს ადგილიდან, წინასწარ მომზადებული პოზიციიდან, საცეცხლე დუღიის დროს უპირატესობა აქვს მძიმე მსროლელ ტანკთან შედარებით მაგალითად, 6-7 ტანკი, რომელიც ბრძოლას აწარმოებს ადგილიდან, საცეცხლე ძაღის ეფექტურობის მიხედვით 10 მოძრაი ტანკის ეკვივალენტურია. თუკი ტანკს დამატებით ვაგათავსებთ საგანგებო სანგარში და შეენიბათ, მას შეეძლება მსგავსი ტიპის უკვე 4 ტანკის წინააღმდეგ ბრძოლა. საშტრო ტანკები ასეულების საყრდენ პუნქტებში გამოყენებულ უნდა იქნეს როგორც მოძრაი ტ/საწინააღმდეგო ქვეშეშეი, ხოლო ბატალიონის თვადვლის რაიონში — ოცულის შემადგენლობით ტ/საწინააღმდეგო ჩასაფრებებსა და კონტრშტეტებით. ბრიგადის ან ოპერატიული გაერთიანების დონეზე უნდა ჩამოალიდეს მძღერი ჯგუშანდამრტყმული რეზერვის სახით, რათა კონტრშტეტით გაანადგუროს დაცვის სიღრმეში შემოტრილი მოწინააღმდეგის ჯ/ტექნიკა.

საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში არტილერიის როლი (არა ტ/საწინააღმდეგო) ტრადიციულად კვლემაღალი რჩება, თუკი გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ დაზღუდული პოზიციებიდან (არაპირდაპირი დამინებით) მოწინააღმდეგის შეიარაღებაში არსებული მოძრაი ტანკების ჩვეულებრივი ჭურვებით დაზიანება დაკვეშირებულია საწესდებო მანრტყებისგან

განსხვავებული საბრძოლო მასალის ძალზე ვარდილ ხარჯთან, თანკი გადამლობი ცეცხლი სწრაფად მოძრაი ტანკების წინააღმდეგ ნაკლებეფექტურია. თუკი, არტილერიას აქვს საკმარისად ქმედითი საშუალება ტანკების დასაბრძოლებლად გაკვლიანების ჭურვების გამოყენებით. ამ პირობებში ნადმსატყორცნების ამოცანაა ინტენსიური გადამლობი ცეცხლით მოპკეითის შემტვე ტანკებს მიმყოლი ქვეითები, ხოლო შემდეგ ჩაწერტყებით ცეცხლით გაანადგუროს. აძვე დროს ტანკების საცეცხლე პოზიციებზე შეტრის შემთხვევაში, ნებისმიერი სახის საარტილერიო დანადგარი მზად უნდა იყოს მათი პირდაპირი დამინებით განადგურებისთვის. შესაბამისად, არტილერიისტებმა ქვეშეშეების პოზიციები უნდა შეარჩიონ და მოაწეონ იმ გათვლით, რომ მათ შემდგომ ტანკებთან ბრძოლა პოზიციის შეცვლის გარეშე, ანუ, ყოველი პოზიცია მზადდება ტ/საწინააღმდეგო საყრდენი პუნქტის ფუნქციის შესრულების გათვალისწინებით.

თვადვლის ორგანიზებისას ნებისმიერ გათვლით ტ/საწინააღმდეგო დაცვის ძირითადი ამოცანებია:

1. არ დაუშვას ქვეითების პოზიციებზე ტანკების გარღვევა;
2. არ მისცეს საშუალება მოწინააღმდეგის ჯ/ტექნიკას გახსნას დამინებითი ცეცხლი დაცვის საყრდენი პუნქტებისა და წინააღმდეგობების კვანძების მიმართულებით.

პასტანაშ პაპანაძე

ბრიგადის გენერალი, გენერალური შტაბის ყოფილი უფროსი

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

ტანკებთან ბრძოლის თანამედროვე საშუალება

კავკასიური მოვლენების

აზერბაიჯანის ფლოტი
ასეთ კატარღებს მიიღებს

აზერბაიჯანი

● თუდაცვითი მრეწველობის სამინისტრო თურქეთის კომპანია Roketsan-თან ერთობლივად 107 მმ-იანი და 122 მმ-იანი რაკეტების გამოშვებას დაიწვეს. კონტრაქტით რაკეტების ზოგიერთი ნაწილი თურქეთიდან შემოვა და საბოლოოდ აზერბაიჯანში აისწოება. თურქული წარმოების 107 მმ-იანი რაკეტა 11 კმ-ზე, ხოლო 122 მმ-იანი კი — 40 კმ-ზე მიფრინავს და ორი სახის საბრძოლო ქობინს ატარებს.

● უახლეს დღეებში თურქულ კომპანია TAI-სთან ხელი მოეწერა თვითმფრინავი-სამხრის Turna-ს შექმნის კონტრაქტს.

● თუდაცვითი მრეწველობის სამინისტრომ თურქულ კომპანია MKEK-თან თურქული ტექნოლოგიის საფუძველზე 40 მმ-იანი დოღური ვუმპარასკოტრების წარმოებაზე შეთანხმებას მიიღწია.

● კიდევ ერთი კონტრაქტი თურქების დახმარებით ქარხანა AZON-ში სამხედრო ტექნიკისა და სამხედრო ობიექტების შესანიღბი ბაღეების წარმოებას შეეხება.

● თურქული კომპანია MKEK აზერბაიჯანული სნაიპერული მაშხანა Istigal-12,7 ახალი ვერსიის გამოშვებას დაიწვეს. თურქი სპეციალისტების შეფასებით, მაშხანას სპეციფიკური მახასიათებლები აქვს და გამოირჩევა არ არის, თურქეთის არმიის შეიარაღებაში შევიდეს. მაშხანის 12,7 მმ-იანი ტყვია 100 მ მანძილზე 90% ალბათობით 20 მმ-იან ჯავშანს ხერხებს.

● ANAMA-მ ავღანეთს გადასცა 10 ათასი სასწავლო სახელმძღვანელო, რომელიც ნაღმებით გამოწვეულ საფრთხეს შეეხება. წიგნი დარის ენაზეა დაბეჭდილი. ავღანეთის მთავრობამ კიდევ 20 ათასი წიგნის მიღების სურვილი გამოთქვა.

● ბაქოში თურქული კომპანიის Yonca Onuk წარმომადგენელთა ჩამოსვლას მოელოან. მოლაპარაკება გაიმართება გემთსაშენის თაობაზე, სადაც 500 ტონამდე წყალქვეშის ზომილები აზერბაიჯანისა და კასპიისპირა სხვა ქვეყნებისათვის აიგება. კომპანია მცურავ საშუალებებს კომპოზიტური მასალები-ისაგან აგებს. მათ შორის ორი კატარა-და საქართველოს სანაპირო დაცვის შემადგენლობაშია.

● 4 ნოემბერს სომხეთმა ტყვეობიდან გაათავისუფლა აზერბაიჯანის

მოქალაქე და იმედი გამოთქვა, რომ ბაქო 6 ტყვე სომეხ სამხედროსა და ერთ ოჯახს გაათავისუფლებს.

● 6 ნოემბერს სომხეთმა და აზერბაიჯანმა დაღუპულთა ცხედრები გაცალეს. აზერბაიჯანს გადაეცა 18 ფინისა და 4 სექტემბერს შეტაკებაში დაღუპული მუბარის იბრაჰიმოვისა და ფარიდ ახმედოვის გვამები, ხოლო სომხეთს 18 ფინის მდინარე ტერტერში ნაპოვნი გურუშ არუსტამიანის გვამი.

● ბელორუსიის კომანია Тетра-ЭДР-მა დაასრულა აზერბაიჯანის არმიის საჰაერო თვადაცვის სისტემა C-125 Печора-ს მოდერნიზაცია.

● 10 ნოემბერს ბაქოში ტელეანდის მახლობლად მიწაში აღმოჩნდა დიდი ოდენობით საბრძოლო მასალა, რომლის მნიშვნელოვან ნაწილს 125 მმ-იანი სატანკო ჭურვები და უმათიო სარაკეტო ჭურვები შეადგენდა. რამდენიმე დღეში ANAMA-ს სპეციალისტებმა მიწიდან 2570 ჭურვი ამოიღეს და გასანადგურებლად სპეციალურ პოლიგონზე გაიტანეს.

სომხეთი

● ქვეყნის თვადაცვის სამინისტროში უახლოეს მომავალში შეიძლება საკადრო ცვლილებები დაიწყო. გერცველებული ინფორმაციით, პრეზიდენტ სერჟ სარგსიანს განზრახული აქვს მთავარი სამხედრო ინსპექტორი, გენერალ-პოლკოვნიკი მიქაელ არუთინიანი შეიარაღებული ძალების მთავარი

სომხეთის

პრეზიდენტი

ვარაზდ ში

მიმდინარე

სწავლებებს

დაესწრო

მიმოსილვა...

ჩენეთში ტერაქტები
არ ხდება, მაგრამ
ტერორისტებს კლავენ

სამხედრო შტაბის უფროსად დანიშნოს, ხოლო მთავარი შტაბის ამჟამინდელი უფროსი, გენერალ-პოლკოვნიკი იური ხაჩატური იური მთავარი სამხედრო ინსპექტორის ადგილს დაიკავებს. გენერალ-პოლკოვნიკი მიქაელ არუთიანიან 1994-2007 წლებში მთავარი სამხედრო შტაბის უფროსი, ხოლო 2007-08 წლებში თავდაცვის მინისტრი იყო.

● სოციოლოგიური კვლევების ცენტრ „სოციომეტრის“ მონაცემებით, სომხეთში რუსული სამხედრო ბაზის გადის გახანგრძლივებას ქვეყნის მოსახლეობის 90% დადებითად აფასებს. რესპონდენტთა აზრით, უნდა გადრეწვას ურთიერთობა უპირველეს ყოვლისა, რუსეთთან, შემდეგ აშშ-თან, ევროკავშირთან, ირანსა და საქართველოსთან.

● ქელსინკის სამოქალაქო ასამბლეის განცხადებით, რუსეთის ადგილობრივი არტაქ ზეინალიანმა თავდაცვის მინისტრ სეიარან ოვანიანზე ადმინისტრაციულ სასამართლოში სარჩელი შეიტანა. ადვოკატი მოითხოვს, მინისტრმა 2009 წელს არმიამში დაღუპულ სამხედრო მოსამსახურეთა ზუსტი რიცხვითობა გაამჟღავნოს. ზეინალიანმა ამ კითხვით უწყებას უკვე მამართა, მაგრამ მინისტრის საიდუმლო ბრძანების საფუძველზე უარი მიიღო. სომხურ საინფორმაციო საშუალებათა მონაცემებით, 2010 წელს არმიამში „დედოფანის“ გამო 9 სამხედრო მოსამსახურე დაიღუპა.

● საგამომიებო ორგანოთა დასკვნით, გეომიში რუსეთის მოქალაქე იური მესხაშვილის მკვლელობა საყოფაცხოვრებო ნიადაგზე მოხდა.

● 5 ნოემბერს მხვერავის დღესთან

დაკავშირებით არზნის აეროდრომზე საცდანიშნულების 23-ე ბრიგადის პირადმა შემადგენლობამ საჩენებელი გამოსვლები წარადგინა.

ჩიკილო კავასი

● ფედერალური უშიშროების სამსახურის დადგენის სამმართველოს თანამშრომლებმა იარაღის უკანონოდ მიწოდების არხი გადაკეტეს. შპს „დერბენი-პროგრესის“ ტერიტორიაზე ამოღებულია დრაგუნოვის სნაიპერული შპშხანა, სტეკინის ორი ავტომატური მსხრელო, 5,45 მმ-იანი კალაშნიკოვის ავტომატი, ოთხი სანადირო თოფი (სამი „საიგა“ და ერთი 12 კალიბრის ვინჩესტერი) და საბრძოლო მასალები. იარაღის მფლობელი ორი პირი დაკავებულია.

● ჩენეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს 2010 წელს ტერაქტის არც ერთი შემთხვევა არ დაუფიქსირებია, — განაცხადა რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა მინისტრმა რუსლან ალხანოვმა. მისი მონაცემებით, ათეულობით ბოყეიკა განადგურებული, 39 მილიციელი კი — დაღუპული. თვის მხრე, რუსეთის გენეროკურორის მოადგილე იური სიდორუკი ამტკიცებს, რომ ჩენეთში 254 ტერაქტის ხასიათის დანაშაული მოხდა. ჩენეთი სამართალდაცველები ტერაქტებს სხვა სახის კვალიფიკაციას აძლევენ. მაგალითად, 19 ოქტომბერს რესპუბლიკის პარლამენტზე თავდასხმას მკვლელობის, იარაღის უკანონო შენახვა-მოხმარების, დანაშაულისათვის მზადებისა და საცოცხლისათვის ხელყოფის მუხლები წაუყენეს.

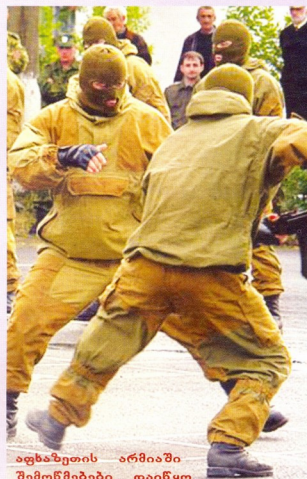
ქონულიკავი კავიონავი

ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი

● „საოკუპაციო ჯარები ჩამოაგდებენ ყველა იმ საფრენ აპარატს, რომელიც ცხინვალის რეგიონის საპაერო სივრცეს დაარღვევენ“, — განაცხადა სეპარატისტული ცხინვალის თავდაცვის მინისტრმა ვალერი იახნოვეცმა 14 ნოემბერს საპაერო სივრცეში ქართული უპილოტო საფრენი აპარატის გამოჩენის თაობაზე. მისივე ინფორმაციით, ქართული მხარე ისრაელის წარმოების Hermes-სა და Skylark-ს ტიპის უპილოტო აპარატებს იყენებს.

ოკუპირებული აფხაზეთი

● „15-26 ნოემბერს აფხაზეთის არმიის სამხედრო ნაწილებსა და ქვედანაყოფებში ჩატარდება დისციპლინის, საბრძოლო და მობილური მზადყოფნის შემოწმება“, — განაცხადა სეპარატისტების გენშტაბის უფროსის მოვალეობის დროებით შემსრულებელმა პოლკოვნიკმა ასლან ანკუაბამ.

აფხაზეთის არმიამში
შემოწმებები დაიწყო

ყარაბაღი

● 13 ნოემბერს სომხეთის პრეზიდენტი სერჟ სარქისიანი ყარაბაღში მიმდინარე სამხედრო სწავლებებს დაესწრო. სწავლებებში მძიმე ჯავშანტექნიკა, არტილერია და შეუუღმფრენები მონაწილეობს.

საით მივყავართ

„თუთიყუში“?

დასრული. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ N23

„მონსტრი“ უკვე უძღვრია?

ოპერაცია „ენვერი“ ხელისუფლების და მასთან დაახლოებული ექსპერტების მიერ უკვე შეფასდა, როგორც რუსეთის სპეცსამსახურების „მთავარი მონსტრის“ — გრუს დამარცხება. ისიც კი ითქვა, რომ რუსეთის სამხედრო დაზვერვა უკვე იმდენად დასუსტდა, რომ ქართული სპეცსამსახურებისგან უნდა ისრულოს. საინტერესო მართლაც ასეა საქმე?

ისტორიული ფაქტები დასტურებენ, რომ მიწინააღმდეგის რეალური ძალის შეუფასებლობას სიკეთე არასდროს მოუტანია. მეორე მხრივ, ათწლეულების მანძილზე იქმნებოდა ჯერ საბჭოთა კავშირის, შემდეგ კი რუსეთის სამხედრო დაზვერვის უძლეველობის მითი. იმპერიული აზროვნების რუსი პოლიტიკოსები არც ამჟამად მალავენ საეჭო სიამაყეს „ყოვლისშემძლე“ და „დაუმარცხებელი“ გრუს გამო.

სამხედრო დაზვერვის მთავარი სპეცფიკა მის ეიფრო სპეციალიზაციაში გამოიხატება — ეს სტრუქტურა იქმნება სამხედრო და პოლიტიკურ სფეროებში შემდეგი ძირითადი ამოცანების შესასრულებლად:

1. სამხედრო, სამხედრო-პოლიტიკური და სამხედრო სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის მოპოვება;
2. ინფორმაციის პირდაპირი დამუშავება და ანალიზი;
3. კონკრეტული რეკომენდაციების

მომზადება ქვეყნის პოლიტიკური და სამხედრო ხელმძღვანელობისათვის.

4. საბრძოლო ოპერაციების წინ ტაქტიკური და სტრატეგიული ინფორმაციის მოპოვება, ანალიზი და მისი გამოყენება საბრძოლო გეგმავში;

5. მიწინააღმდეგის ზურგში დიფერსიების ჩატარება.

მსოფლიოში ერთ-ერთი უძველესი სამხედრო დაზვერვა — რუსეთის შვიდრადიკული ძალების გენერალური შტაბის დაზვერვის მთავარი სამმართველო — გრუ, სხვა ქვეყნების ანალოგიური სპეცსამსახურებისაგან, მართლაც რომ ბევრი კომპონენტით (აქ დადებითი იგულისხმება და უარყოფითი) იყო და არის გამოირჩეული.

„ამინისგან“ განსხვავებით, ისრაელის სამხედრო დაზვერვა რუსეთის (აღრე საბჭოთა) გრუ არასდროს განიცდიდა დაფინანსების ნაკლებობას და კომუნიკური ხელისუფლება სამხედრო დაზვერვისთვის მატერიალურ, საკადრო და ფინანსურ რესურსებს არ იშურებდა. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ხშირად გრუს მუშაობის ეფექტიანობისა და მისი საბოლოო „სადაზვერვო პროდუქტის“ ხარისხი ბევრად ჩამორჩებოდა მასზე გაწეულ ხარჯს.

უზარმაზარი ფინანსური დანახარჯის მიუხედავად, საბჭოთა (ამჟამად რუსეთის) სპეცსამსახურები ვაცილებით ნაკლებეფექტურად შედეგს აღწევდნენ, ვიდრე დიდი ბრიტანეთის (MI-6) ის ანალოგი („მოსად“) დაზვერვა. ამის მიზეზის ის იყო, რომ რამდენადაც ძლიერი ინფორმაციის მოპოვებული დანაყოფები ჰყავდათ, იმდენად სუსტი იყო ანალიზი, პროგნოზი და რეალიზება. რუსეთის სპეცსამსახურებში

ანალიტიკური სამსახურები ყოველთვის „აქილევსის ქუსლი“ იყო და არის.

აშშ-ისა და სხვა დემოკრატიული ქვეყნების სამხედრო დაზვერვებისგან განსხვავებით კი გრუ არასდროს იყო საშინაო თუ საერთაშორისო ნორმებისა და კანონების მორჩილი სპეცსამსახური. მისი დღეები იყო და არის: „მიზანი ამათულებს საშუალებას“.

გრუ, კგბ-ფსბ-ესთან შედარებით უფრო საიმედო და შედეგიან უწყებად ითვლებოდა და ამჟამადაც ასეა. მის რიგებში ყოველთვის უფრო ნაკლები მოღალატე იყო და თანაც მისი სადაზვერვო „პროდუქტა“ უფრო მაღალი ხარისხით გამოირჩეოდა. ამავე დროს ის ვაცილებით მცირერიცხოვანი იყო, ვიდრე კავებუ და დაფინანსებითაც ბევრად ჩამოუვარდებოდა კოლეგებს.

ამ ორ სპეცსამსახურს შორის ფარულ დაპირისპირებას დიდი ხნის ისტორია აქვს. საინტერესო ის არის, რომ სამხედრო დაზვერვა შექმნის პირველი დღიდანვე ითხოვნი იყო ოპერატიულ-აგენტურული დამუშავების ობიექტი. თუდაპირველად ჩეკას, ოკუპირ და ენკავდეს ოპერები ამომებდნენ სამხედრო მშვერავებს და როგორც „ხალხის მტრებს“ შეუბრალუბლად ზეგეტდნენ, შემდეგ სტალინის პირში „სმერშა“ („სმერტ შვიონამ“ — ასე იმოწერა ეს პრევიტურა) გაეყო მუსონ საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის თანამშრომლობას და აგენტებს. ბოლოს კი კავებუმი ჩაიკო ხელში გრუს კონტროლი. პოლიტიკურ დაზვერვას ოპერების (მოქმედი რეჟერების ოფიცერების) სახით აგენტურა ჰყავდა ჩანერგილი გრუში, რომლებიც სამხედრო მშვერავებს

ეთილსამიქობას და კომუნისტური რეჟიმისადმი ლიბალურობას აფიქსებდნენ. კაგებეს კადრების სამმართველოს უნებართვოდ ვერც ერთი სამხედრო შვედრაჟი უცხოეთში სამსახურებრივი მივლინებით ვერ გაემგზავრებოდა.

ამჟამადაც რუსეთის უმაღლესი ხელისუფლება შიდა და გარე პოლიტიკურ-ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების გადაწყვეტის დროს უფრო „პოლიტიკურ სპეცსამსახურს“ — ეფეს-ბეს ენიშნა, ვიდრე უფრო საგარეო დაზვერვის სამსახურსა და გრუსს.

2006 წელს მამხინძელმა რუსეთის საგარეო დაზვერვის შუშმა სერგეი ლუბოდემა ძალზე მნიშვნელოვანი განცხადება გააკეთა. მისი თქმით, დსთ-ის ზოგიერთი ქვეყნის (უმთავრესად უკრაინა, საქართველო და მოლდოვა) იგულისხმებოდა NATO-სკენ სწრაფი რუსეთის აძლეულობა „დაეჭვიო“ მუშაობა ამ ქვეყნების წინააღმდეგ, ჩანს, რომ მამხინძის საქართველოს ხელისუფლებას ჯეროვანი ყურადღება არ მიუქცევია ლუბოდევის ამ განცხადებისთვის.

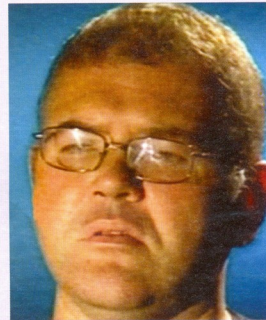
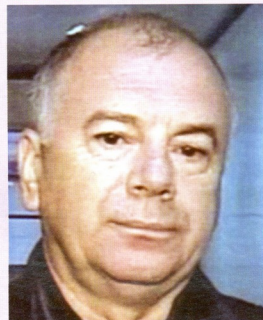
მართლაც 2006 წლიდან ჩვენმა ჩრდილოელმა მეზობელმა ძალზე გააქტიურა ოპერატიულ-აგენტურული მოქმედებები, განსაკუთრებით — თბილისში, ასევე ცხინვალისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონებში, რაც თავიდან მხოლოდ მოსამზადებელ სადგინო-ოპერაციო-პროეკციულ ხასიათს ატარებდა, მაგრამ საწინააღმდეგო 2008 წლის აგვისტოში რუსეთის სპეცსამსახურებმა შეძლეს მცირე ომის ინსაირებაც, რამაც უძძიმესი სამხედრო-პოლიტიკური და სოციალური შედეგი მოგვტანა.

უკანასკნელ პერიოდში რუსეთის სპეცსამსახურებმა (მათ შორის — სამხედრო დაზვერვამაც) რამდენიმე მძიმე მარცხი იწვევის მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში.

რუსეთის სპეცსამსახურების მარცხი საქართველოში მოქმედი გე-ერ-უს შვედრებისა და აგენტურის ნაწილის გამოლეხა და 2006 წლის 27 სექტემბერს მათი დაკავება იყო. მამხინძის დოქტორმა ძალზე მნიშვნელოვანი ისტორიული ფაქტი — მსოფლიოს ერთ-ერთი უძლიერესი სპეცსამსახურის ჩაგრვანა საქართველოში და მისი პრესტიჟის შელახვა საერთაშორისო მასშტაბით რეალურად სწორედ ეს იყო მიზეზი, რამაც რუსეთში წარმოუდგენელი ისტორიკა გამოიწვია. კაგებეს-ეფეს-ბესის მარცხს მიზეზულებმა „დაშორებულმა“ და „შეუღებულმა“ სამხედრო დაზვერვის გრუსს ერთი წაბორძიება (თანაც საქართველოში, სადაც ყოველთვის თავისუფლად მოქმედებდნენ) ძალზე მტკივნეულად აღიქვეს, მაგრამ მდგომარეობიდან გამოსავლად ჩაგრდნისი ჯაშუშები ლამის ეროვნულ გამრებად შერაცხეს.

რუსეთში (ზემოთ) და საქართველოში (ქვემოთ) ჯაშუშობაში დაკავებული ბრალდებულები — შედეგმა თუ არა მათი გაიცვლა?

საქართველოდან გაძევებულ რუს სამხედრო შვედრებს აეროდრომზე ყოფილი რუსეთის თავდაცვის მინისტრი სერგეი ივანოვი დახვდა და ქება არ მოაკლო.

ყველა სუვერენულ ქვეყანას აქვს უფლება, დაიცავს ეროვნული ინტერესები და უსაფრთხოება. რუსეთის ხელისუფლებას კი რატომღაც მაინა, რომ მათმა სპეცსამსახურებმა და აგენტურამ აქტიურად, ძალზე აგრესიულად და რაც ყველაზე გასაკვირია, დაუსჯელად უნდა იმოქმედოს საქართველოში. მეორე საკითხია, რომ მამხინძის რუსეთის სამხედრო დაზვერვის ოფიცრების დაკავების, მტკიცებულებების მოპოვებისა და საზოგადოების ინფორმირების პროცესი და პროცედურები საკმაოდ არაპროფესიონალურად და არადამაჯერებლად ჩატარეს საქართველოს სპეცსამსახურებმა.

თავი არ მითრეფო, მიუხედავად რა-

დენიმე სერიოზული ჩაგრდნისა, რუსეთის სამხედრო დაზვერვა მაინც რჩება მსოფლიოს უძლიერესი სპეცსამსახურების რიგებში და აგრძელებს საქართველოში სადაზვერვო საქმიანობას. ამიტომ საჭიროა, მოძალებშიც არ მთავლობდეს „ცეიქი შხაი“, ოღონდ უფრო გააზრებული და კოორდინირებული მოქმედებები.

რამდენად რეალურია გაცვლა

2010 წლის შემოდგომის „ჯაშუშთა სკანდლის“ მიღმა რუსეთის ხელისუფლებამ „ამერიკული ისტერიის“, ანუ მიმდინარე წლის ზაფხულში აშშ-ში 10 რუსი ჯაშუშის დაკავების სცენარის გამოჩენა დაიწა. უნდა ითქვას, რომ რუსეთის ხელისუფლება თავიდან მამხინძე უარზე იყო, ამერიკაში დაკავებულები საკუთარ ჯაშუშებად ეცნო, თუმცა მალევე უმაღლესი დონეზე მოხდა ლუსტრაცია — ჯერ პრე-

მიერ-მინისტრმა ვლადიმერ ბუტინმა მოსურა ჯაშუშების შეჭერა და „ჩათ გამ-ასანძლება“, შემდეგ კი პრეზიდენტმა დიმიტრ მედეველმა ჩამოკიდა ჩინ-მედევე ჩაღვრულ რუსი აგენტებს, „სექს-აგენტი“, კი, მომხმარებელი რუსი „ნატოში“, ანა ჩამანი ლამის რუსეთის ეროვნულ გმირადაც ადიარეს.

ჩვეს მკითხველს, ალბათ, ისიც ახსენს, რომ ამერიკაში დაკავებული იმ რუსი ჯაშუში, რუსეთში პარტიზანობაში მყოფი ითხ, უცხოეთის სასარგებლოდ ჯაშუშობაში პარტიზანობაში გასამართლებულ პირზე გაცილებით. იგივე უნდა სიღრმე ჩვენმა ხელისუფლებამ: ვვლად რეზინი უნდა გამოეყენებინა, რომ რუსეთის ტერიტორიაზე 2008 წლის აგვისტოს ომამდე და მას შემდეგ დაკავებული პირები, რომლებიც საქართველოს სასარგებლოდ ჯაშუშობის პარტიზანობაში არიან მკავრდებულნი და რუსეთში იხილან სასჯელს, საქართველოში დაკავებული ჯაშუშობაში ბრალდებულზე გაცილებით. ესენი არიან: ზაზა ზერეკლაძე, მარლენ ბოლდანი (ბალაშევი), ზენია იმერლიშვილი, მიხეილ ხანიძე და სხვები.

ზაზა ზერეკლაძე — საქართველოს საგარეო ზეგნების სამსახურის ოპერატიული სამმართველოს უფროსის მოადგილე, უფროსი ლეიტენანტი, რომელიც ეფ-ჰეს მტკიცებით 2007 წლის ბოლიდან არა-ლავალიზირებული იმეფიდან ჩრდილო კავკასიაში, სადაც რუსეთის მოქალაქეები დოკუმენტები შეიძინა საქართველოს აგენტისგან, ვლადიკავკაზში დაიპირა კაფე გორკის №22 და ასრულებდა საქართველოს დაზვერვის რეზიდენტის ფუნქციებს. რუსეთის საიტებზე გათავსებული იყო მისი „აღიარებითი“ ჩვენების ვიდეორჩანები. ზერეკლაძის სახეზე ნათლად ჩანს ცეცხის კალი. დაითხვის კარგები რომ დამონტაჟებულია, ისეც კარგად ჩანდა.

ზენია იმერლიშვილი — რუსეთის მოქალაქე, ვლადიკავკაზის №236 სამხედრო პოსანტის უფროსის მოადგილე, რუსეთის არმიის პოდპოლკოვნიკი.

მარლენ ბოლდანი (ბალაშევი) — რუსეთის მოქალაქე, ჩრდილოეთ კავკასიის სამხედრო ოლქის 58-ე არმიის სამხედრო მწვერული. ეფ-ჰესის ინფორმაციით, ის ზენია იმერლიშვილმა გადაიბარა 2007 წლის ზაფხულში, საქართველოში, მაგი ზღვის ერთ-ერთი კურორტზე.

დაყარული დრო

ჩვენი სპეცსამსახურების ხელმძღვანელები ორ წელზე მეტხანს გაუკვეთლობაში იყვნენ და ვერ ჩამოაკლამებთ გამოკვეთილი პოზიცია 2008 წელს რუსეთის ტერიტორიაზე დაკავებული პირების მიმართ. ოფიციალური კომენტარები მხოლოდ

გაცილებით ფრანგებით შემოთავრებულია: „ეს არასერიოზულია“, „ეს რუსეთის შორივი დეზინფორმაცია და პროვოკაციაა“ და ა.შ. მაგრამ ამით რა შედეგითი აქვთ იქ — დაპატიმრებულებს და აქ — მათ ოჯახებს?

ფაქტია, რომ ორი წლის მანძილზე ამ მტკიცებულებების მიწოდებითა და წყვერებით „საქართველოს აგენტებმა“ ბრალდებულები პირები მდგომარეობა უფრო გაუარესდა.

თუ ეს პირები საქართველოს სპეცსამსახურებთან არ თანამშრომლობდნენ, მაშინ სათანადო საინფორმაციო მუშაობა ხომ უნდა ჩატარებულიყო დიპლომატიურ კორპუსთან, მასპინძლისა? ხომ უნდა გაბათილებულიყო რუსეთის ბრალდებები შესაბამისი მტკიცებულებებით?

ხოლო, თუ აღნიშნული პირები მართლაც საქართველოს საგარეო დაზვერვებში მუშაობდნენ, რა გეგმა მათ გასათვისუფლებლად?

თუ რუსეთის მიერ „საქართველოს მწვერულები“ გამოყენების ფაქტი სიმართლეს შეესაბამება, იგი თუ არა ეს საქართველოს საგარეო დაზვერვის სამსახურის ჩაგრუნდა? როგორ მოხდა მათი გამოვივრა ასე ერთბაშად და ერთ თვეში (2008 წლის თვის-თვისში) მათი დაკავება? რა დისკრე გეგმა? გარკვეული ჩანარდის რეალური მიზეზი?

ჩვენ არ დავცე კვრიდით, რომ საქართველოს ხელისუფლების ვალია დაეპირებინა იმ პირებს, რომლებიც ჯაშუშობის ბრალდებით 2008 წლის ზაფხულ-შემოდგომაზე რუსეთის ეფ-ჰეს-ბმ ჩრდილოეთ კავკასიაში დააკა. დიდი დაკავებითი, მაგრამ მაინც არის შანსი, რომ ეს საკითხი დღის წესრიგში დადგეს. საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლებმა აშკარად მაინც იმეხს, რომ წინააღმდეგობა იქნებიან, თუ რუსეთის სასარგებლოდ ჯაშუშობაში ბრალდებულია საქმეზე მოლაპარაკება დაიწყება, მაგრამ ჯერჯერობით რუსეთის ხელისუფლება უარს აცხადებს.

„ზოგჯერ თქმა სჯობს არა თქმასა, ზოგჯერ თქმითაც დამავედბის“

რუსეთის ეფ-ჰეს მიერ „საქართველოს მწვერულებმა“ შერაცხილი პირების მძიმე ზეგნებზე ჩვენ არავითხელ გეოსაქრებია. აღვნიშნო, რომ მათი ბრალულობა არადადაჯერებული იყო და მხოლოდ ფრაგმენტი და ფსიქოლოგიური ზეწოლით მიღებულ თვითდასაბუთებზე ეყრდნობოდა.

ამიტომ აუცილებელია, საქართველოს მხარეზე გაიცემა მტკიცებულებები, რომლებიც დააბოძონ და სპეცსამსახურებმა დაკავებული რუსეთის სასარგებლოდ

ჯაშუშობის მქარა და სერიოზული მტკიცებულებები წარმოადგინონ, მათ უმეტეს რიფსაც საქმე საქართველოს სისხლის სამართლის 311-314 მუხლებს ქება, რადგანაც ჯაშუშობა არ არის პარტიზანულ დასამტკიცებელი დანაშაული.

საქართველოში „ჯაშუშთა სკანდალის“ დაწყებამდე საქართველოში დაახლოებით 500-მდე იყო საქართველოს სასარგებლოდ მუშაობის მქარა პირები. მაგრამ 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ მათი რიცხვი მკვეთრად შემცირდა.

ეკრძალა, ასევე აბაშიძის ხელისუფლების თვითღი დაწყებული ამტკიცებები, რომ „რუსი ჯაშუშები“ შერაცხილი პირებიდან ზოგიერთი (სახელდება ბინესსინი პეტრე დვინიძე) წლების მანძილზე ჯერ „პატარა ბაბუკ“ სპეცსამსახურებში ირიცხებოდა, შემდეგ კი საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების სასარგებლოდ მუშაობდა.

„ქვეყნის“ ავტორებმა და შემსრულებლებმა უკვე მიიღეს საქართველოს ხელისუფლების მადლობა და უმადლესი სახელმწიფო ჯილდოები, ბევრმა ვადაზე ადრე მაღალი სამხედრო წოდებაც დაიმსახურა.

სპეცოპერაცია „ქვეყნის“ განაღობებით მუშავებდა ჩვენი სპეცსამსახურების მიერ დაშვებული რამდენიმე ათეული ლავსუსი და არაპროფესიონალიზმის ფაქტი დაესახელოთ მაგრამ ჯერჯერობით მათ თვის მუშაობები გავსაძღვრეთ რთული და მტკიცებულები პროცესია, ჩვენ კარგად გვესმის ოთხე მხარეს დაპატიმრებული ახლობლების გულისტკივლი და მოლოდინი ამ საკითხის გამო, ამიტომ ჩვენი აზრით და ეტაზე უმთავრესა კრიტიკა გვერდზე გადავით და ვვლად რეზინის გამოყენებით „ჯაშუშთა“ გაცვლის ოპერაციის ჩასატარებლად.

თავრაცა „ქვეყნის“ დროს ერთ-ერთი დაკავებული საქართველოს შეიარაღებული ძალების მფრინველი გაბრიელ უტხოლოშვილი თავის კუარტრის (ქართული სპეცსამსახურების მტკიცებით მიხილ კავანტრირება) საქართველოს შეიარაღებული ძალების შევლამდგომარეობის შესახებ ინფორმაციას კოდირებული სიტყვებით წყვილდა. შევლამდგომარეობა „ოთხეფ-ჰესი“ იყო, „გალიდან ორი თვითუფიშე გამოვირინა“ ნიშნავდა, რომ ორმა სამხედრო შევლამდგომარეობა ბაზა დატოვა და გაფრინდა.

საქართველოს სპეცსამსახურების მიერ წარმოდგენილ მტკიცებულებებზე გვიჩვენებს „ქვეყნის“ რეალობა იმ მხრიდან პიარისთვის „გაფრინალი თვითუფიშე“.

მანიკა ალაბაშვილი

საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უმთავრესი გადამწყვეტი პოლიტიკური

რუსეთის ავიაცია

— რეალობა და პერსპექტივა

(გაგრძელება, დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ №23)

სახურება. ანალოგიური ანტენა მოიერიშე Cy-25-ზეც გამოიყენება. ეს თვითმფრინავი კი სერიულ წარმოებაში 1978 წლიდან.

ასეა თუ ისე. ეს თვითმფრინავი, რომელშიც სიძველე და სიახლე ერთმანეთს ემთხვევა, დღეს შეიარაღებაშია და რუსეთი მის გაუმჯობესებაზეც მუშაობს, განსაკუთრებით თვითმფრინავის რადიოელექტრონულ ბრძოლის საშუალებებზე. ეს რუსულ დამრტყმელ ავიაციაში განსაკუთრებით აქტუალური რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ გახდა. 2008 წელს, საბრძოლო მოქმედებების დროს, საკუთარი საფრონტო და საიერიშო ავიაციის დასაცავად რუსები ზარეკების დამდგმელ თვითმფრინავებსა და შვეულმფრინავს იყენებდნენ, რისთვისაც ამ ტიპის საფრინავი აპარატები ჩვენი ქვეყნის მახლობლად მდებარე აეროდრომებზე გად-

მოისროლეს. თუ თვითმფრინავების ეკიპაჟები კარგად იცნობდნენ სამოქმედო რაიონს, შვეულმფრინავების ეკიპაჟები არ იყვნენ მომზადებული მთიან რელიეფზე დასახული ამოცანის შესასრულებლად. ამუდროლად, Ми-8СМВ-ПГ და Ми-8ППС ტიპის შვეულმფრინავები, რომლებიც ზარეკების დასადგმელად გამოიყენებოდნენ, არ იყვნენ აღჭურვილი გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსებისგან თავდაცვის საშუალებებით. ჩვენი ქვეყნის მთიანი რელიეფის გათვალისწინებით სპეციალური დანიშნულების ავიაცია ყოველთვის ვერ ახერხებდა ფრენის მთელ მარშრუტზე დამრტყმელი თვითმფრინავების დაცვას. მაგრამ АН-12ППС-ს ნამქტანიც კი მოუვიდათ — ჩვენი რადიოლოკაციური სადგურებისა და საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების ჩახშობისას ზარეკების დამდგმელი

მიუხედავად იმისა, რომ რუსები Cy-34-ს თანამედროვე თვითმფრინავად თვლიან, მასზე ადგილი 30-35 წლის წინა გამოშვებული რადიოსადგურისა და მისი ანტენისთვისაც მოინახა

**ბომბდამშენი
Cy-34**

**ხარვეზების დამდგმელი
კომპლექტი.**

**ფოთელაჟის ქვეშ
CAП-14-ის ტიპის**

კონტეინერია დაკიდებული

აპარტურის სიღლირის გამო, ხარვეზების დადგმის ზონიდან 100-120 კმ-ის მოშორებით, პრობლემები ანალოგიური ტიპის თვალ რუსულ რადიოლოკაციურ სადგურებსაც ექმნებოდა.

აქედან გამომდინარე, ომის შემდეგ რუსეთმა Cy-34-ის, როგორც ახლო მომავალში საფრთხე ავიაციის მთავარი შემადგენელი ელემენტის, თვალდაცვალოთ საშუალებების გაუმჯობესება დაიწყო. თვითმფრინავის საბაზო ვარიანტში ფრთის კიდურა პილონებზე, სადაც „პაერი-პაერი“ კლასის მართვადი რაკეტები იკიდება, ამ უკანასკნელის ნაცვლად Сorбция-С-ის ტიპის აქტიური რა-

ლად წინა და უკანა ნახევარსფეროებში, +/-45 გრადუსის სექტორში იცავს. თავის დროზე ეს კონტეინერები Cy-27-ისთვის შეიქმნა.

რუსები დამრტყმელი Cy-34-ის სრუ-

**დიდი ალბათობით
შეიძლება ითქვას, რომ
გორის მახლობლად ის
რადიოლოკაციური
სადგური სწორედ
Cy-34-დან გამოშვებული
რაკეტის მსხვერპლი
გახდა**

დიოელექტრონული ხარვეზების დამდგმელი ორი კონტეინერია დაკიდებული (სიგრძე 4200 მმ, წონა 205 კგ). კონტეინერში, რომელიც აქტიურ რეტრანსლატორს წარმოადგენს, წინა და უკანა ნაწილში ფაზირებულ ტრაქტორიან ანტენებია განთავსებული, შუა ნაწილში კი — გამომსვლელები და ხარვეზის ტიპის მაფორმირებელი არხი. მთლიანი სისტემა ისეა მოწყობილი, რომ ერთდროულად ორივე კონტეინერს მუშაობა მიღებაზეც და გამოსხივებაზეც შეუძლია და აქტიური ხარვეზებით თვითმფრინავს ერთდროუ-

ლყოფაში უფრო შორს წავიდნენ და მასზე Л-175-В Хибины-М-ის ტიპის რადიოელექტრონული ხარვეზების დამდგმელ კომპლექსს იყენებენ. მის შემადგენლობაში შემავალ CAП-14-ის ტიპის კონტეინერს სპეციალურ პილონზე ძრავებზე პაერმოდებებს შორის, ფოთელაჟის ქვეშ აყენებენ. კომპლექსი მრავალარხიანი რადიოელექტრონული ხარვეზების ფორმირებას ახდენს და ერთდროულად მათ დადგმას წინა და უკანა ნახევარსფეროში, +/-45 გრადუსის სექტორში უზრუნველყოფს.

პირველი სისტემა სტანდარტული ბომბდამშენის კომპლექსში გამოიყენება, თუმცა არსებობს ფრთები, სადაც თვითმფრინავი მასზე დაყენებული ორივე ტიპის კონტეინერებით არის დაფიქსირებული. გაშლის, რუსებმა ამ ბომბდამშენის ბაზაზე ხარვეზების

დამდგმელი მოდიფიკაცია Cy-34П შექმნეს. ამ სისტემების გარდა მასზე ინფრასითი და დიოლური ამრეკლების ტიპის ზაფხაგების გამშვები კონტეინერები და ბუქსირებადი რადიოლოკაციური ზაფხაგებია განთავსებული. ამ ყველაფერთან ერთად თვითმფრინავს ორი რადიოლოკაციური საწინააღმდეგო, ორი P-77 და ამდენივე P-73-ის ტიპის „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტის წაღება შეუძლია.

არსებული ცნობით, ომის თვითმფრინავს საფრთხე ბომბდამშენების დამრტყმელი ჯგუფის შემადგენლობაში გამოიყენებენ. მოწინააღმდეგის პაერსაწინააღმდეგო თვალდაცვის საშუალებების გაღალატვისას ოთხივე დამრტყმელი ჯგუფის გარშემო „წრეს“ შექმნის. რადიოელექტრონული ხარვეზების დამდგმელ კონტეინერებთან ინტეგრირებული სისტემები მოწინააღმდეგის ობიექტებს მოიძიებენ და მათთან მომავალ საფრთხეს გააანალიზებენ. მაგდროულად, მათ წინააღმდეგ გამოსაყენებელ ოპტიმალურ მეთოდს იძლევიან — იქნება ეს ხარვეზები, ცრუსამანებები თუ სამზნის

„ლიგა“

სამკურნალო გაერთიანება

სამსოაათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სხვის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოდოდიხის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39

www.league.ge

შეღარებისთვის: მარცხნიდან მარჯვნივ: Cy-25-ის საბაზო ვარიანტის, მოდერნიზებული რუსული Cy-25CM-ისა და ქართულ-გერმანული Cy-25KM-ის კაბინები

განდაგურება სარაკეტო შეიარაღების გამოყენებით. პარალელურ რეჟიმში ყველა სამიზნის კოორდინატი დამრტყმელი ჯგუფის შემადგენლობაში მყოფ ბომბ-დამშენებელს გადაეცემა.

არსებობს მონაცემები, რომ **Сор-წყარა-С**-ის სისტემით აღჭურვილ **Cy-34**-ებს რუსები 2008 წელს ჩვენს წინააღმდეგ იყენებდნენ. ეს თვითმფრინავები ძლიერი რადიოელექტრონული ხარვეზების წყალობით ჩვენს საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსებს მუშაობაში ხელს უშლიდნენ და ამით საკუთარ საფრთხილს ავიცილებდნენ. დაუდასტურებელი ინფორმაციით, სწორედ ამ ტიპის თვითმფრინავებიდან გამოშვებულმა **X-31П**-ს ტიპის რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტამ 10 ავგისტოს სოფელ შავშევებში მდებარე რადიოლოკაციური სადგური **36Д6** გაანადგურა.

ახალი ტექნიკის შესყიდვების სიძვირის გამო რუსეთი ცდილობს მწყობრში არსებულ თვითმფრინავებს ექსპლუატაციის ვადა საზღვრისაგან პროგრესებით გაუხანგრძლივოს. საზოგადოდ, სამხედრო ავიაციაში ფრენებისა და საბრძოლო გამოყენების დიდი ნაწილი დამრტყმელ ავიაციაზე — მოიერიშეებსა და საფრთხილ ბომბდამშენებზე მოდის. ამიტომაც დაიწყო რუსეთმა უპირველესად მათი მოდერნიზაცია. სწორედ ამ პროგრამის ფარგლებში შეიქმნა მოდერნიზებული **Cy-24M2**, რომელზეც საბაზო ვარიანტისგან ახალი ელექტრონიკით გამოირჩევა. თვითმფრინავზე დაენდა ახალი ციფრული საბორტო კომპიუტერი, **ГЛОНАСС/NAVSTAR**-ის ტიპის ნავიგაციური სისტემა, კოლიმატორული ინდიკატორი. გაუმჯობესდა შეიარაღების მართვის სისტემა და შესაბამისად, მისი გამოყენე-

ის სისუსტე. კაბინაში ანალოგური მოწყობილობების ნაწილი თხევადკრისტალურმა დისპლეებმა შეცვალა. შესაძლებელი გახდა **X-31A**, **X-31П**, **X-59МК**-ის ტიპის „პაერი-მიწა“ კლასის მართვადი რაკეტების გამოყენება. მოდერნიზებული თვითმფრინავის ეზოხალურად განსხვავება **Cy-24M**-ისგან საკმაოდ მარტივად, ფიზიკურად შეიძლება ნაწილზე, კილის გვერდებზე არსებული **KDC**-ს ტიპის სიბრტყეზე ჩაფენების გამქვები კონტინენტებით შეიძლება.

რაც შეეხება მოიერიშეებს, საზღვრისაგან პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც **Cy-25CM** შეიქმნა, 1999 წელს დაიწყო. მიზანს შეიარაღების მართვის ინფორმაციის რადიოელექტრონული აღჭურვილობის გაუმჯობესება წარმოადგენდა. თვითმფრინავზე თანამგზავრული ნავიგაციის სისტემა დააყენეს, თუმცა მის კაბინას მოდერნიზაციის ბუფერ არაფერი ეტყობა. სახელა მხოლოდ თანამგზავრული ნავიგაციის სისტემის დისპლეი და საკარე მანაზე არსებული ახალი ინდიკატორი. თვითმფრინავის შეიარაღების არსნალი უცვლელი დარჩა, მასში კვლავინდებურად მთავარი ადგილი უკავია უმართვ ბომბებსა და საჰაერო რაკეტებს, არუ შეიარაღებს, რომელსაც 20-25 წლის

წინ იყენებდნენ. თუმცა, თავი რომ დავანებოთ შეიარაღებასა და მოდერნიზაციის ხარისხს, მოდერნიზებული თვითმფრინავების რაოდენობა მსხრუღია — ფრმა „სუსის“ გაფორმებული კონტრაქტის თანახმად სამი წლის განმავლობაში **Cy-24M2** დონქდე მხოლოდ 24 თვითმფრინავი იყო მიყვანილი. მოდერნიზებული მოიერიშეები ამავე რაოდენობისა შეუკვეთეს. მაშინ როცა რუსეთის შეიარაღებაში პირველი ტიპის 550 და მეორე ტიპის 241 თვითმფრინავია. თანაც თანამედროვე ელექტრონიკას 25-30 წლის წინ გამოშვებულ თვითმფრინავებზე აყენებენ.

დამრტყმელი ავიაციის გარდა, ნებისმიერი სახელმწიფოს სამხედრო-საჰაერო ძალების სტრუქტურაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციას. სწორედ მის მოქმედებაზე დამოკიდებული ცოცხალი ძალისა და ტექნიკის სწრაფი და ოპერატიული გადასროლა. იქნება ეს სტიქიური უბედურების ლიკვიდაცია თუ სამხედრო კონფლიქტი. დღეს რუსეთში სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციაში მთავარი ძალაა **Ил-76**, რომელიც რუსეთის 210 კრთულული ჰავის. გარდა ამისა, მის განკარგულებაში ტურ-

ძველი ვერსიისგან ახალი Cy-24M2-ის გამოირჩევა KDC-ის ტიპის სიბრტყეზე ჩაფენების გამოშვები კონტინენტებით შეიძლება

სამხედრო-სატრანსპორტო
თვითმფრინავი Ил-76МФ

ჩაჰეი დონი:

მოდიფიკაცია — Ил-76МФ
თვითმფრინავის: სიგრძე — 53,2მ
სიმაღლე — 14,76მ
ფრთის გაქანი — 50,5მ
წონა: ცარილის — 40000კგ
მაქსიმალური ასაფრენი
210000კგ
ძრავის ტიპი: ოთხი ტურბოპროპულსორი — PC-90A-76
წვევა: მაქსიმალური
4X16000კგძალა
ფორსაჟე — 2X13500კგძალა
მაქსიმალური სიჩქარე — 850კმ/სთ
კრეისერული სიჩქარე — 800კმ/სთ
პრაქტიკული ჭერი — 12000მ
ფრენის მანძილი — 4000 კმ
ფრენის მანძილი — 7700კმ
ეკიპაჟი — 5-7 კაცი
სასარგებლო დატვირთვა — 60000
კგ ან 135 პარამუტისტები

ბორჯანხული AH-12 და AH-22 და 22 რეაქტიული AH-124-ია. ეს უკანასკნელი 120000 კგ-ის ტოლი სასარგებლო დატვირთვის წყალობით ძალზე მოძებინა. რაც შეეხება პირველ თვითმფრინავს, საქმოდ მოძებნებულია. თვითმფრინავი პირველად ჯერ კიდევ 1957 წელს აფრინდა, მას შემდეგ უკვე ნახევარ საუკუნეზე მეტი გავიდა. ორი წლის შემდეგ დაიწყო მისი ექსპლუატაცია, ხოლო სერიული წარმოება 1972 წელს დაიწყო. გამოდის, ყველაზე „ახალგაზრდა“ თვითმფრინავი 38 წლისაა. თვითმფრინავის საექსპლუატაციო მახასიათებლების მიხედვით, მისი პლანერის რესურსი 43000 საფრენოსნო საათს შეადგენს, რაც 40 წელს შეესაბამება. ასე რომ, 2013 წლამდე რესურსის ამოწურვის გამო რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალებიდან ექსპლუატაციაში არსებული ყველა AH-12 ჩამოსაწერი იქნება. მათი შემცვლელი კი ჯერჯერობით არ ჩანს.

ერთ დროს პერსპექტიულად
მიჩნეულ Ил-112-ს,
წელს რუსეთის თავდაცვის
სამინისტრომ ზურგი აქცია

90-იანი წლების შუახანებში ილიუმინის სახელობის საკონსტრუქტორ ბიურომ თავისი ინიციატივით დაიწყო მსხუბუქი სატრანსპორტო თვითმფრინავის პროექტირება, რომელსაც მოძებნებული AH-26-ები უნდა შეეცვალა. თავდაპირველად თვითმფრინავი Ил-112 მხოლოდ სამოქალაქო დანიშნულებისა იყო. მისი სერიული წარმოება 1994 წელს კუმერტაუს საავიაციო ქარხანაში უნდა დაწყებულიყო, მაგრამ გეგმა გეგმადვე დარჩა. 2000 წელს პროექტი რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს დაინტერესდა და 2004 წელს მწარმოებელმა მას ესკიზური პროექტი შესთავაზა. პროექტი მოიწონა, 61-ე საჰაერო არმიის სარდალმა კი, რომლის დაქვემდებარებაშიც სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციას, გაკეთდა განცხადება, რომ პირველი თვითმფრინავი პაერში 2006 წელს აფრინდებოდა, მაგრამ განცხადება მეტად ოპტიმისტური გამოდგა. მიზეზთა გამო პროექტზე მუშობა შეუფერხდა. მიუხედავად იმისა, რომ თვითმფრინავი სახელმწიფო შეკვეთების პროგრამაში ჩასვეს, 2010 წლის აგვისტოში რუსეთის თავდაცვის სამინისტრომ შეაჩერა მისი დაფინანსება და 80%-ზე გამზადებული პროტოტიპი, რომელსაც კორიფეის საავიაციო ქარხანაში აწეობდა, დააოქსერა. დაფინანსების შეწყვეტის შემდეგ დამკვეთმა ილიუმინის ფირმას ოთხი პროტოტიპის შესაკმენლად არასაბიუჯეტო თანხების მოძიება შესთავაზა.

თუმცა ოთხი თვითმფრინავი, არც მეტად არც ნაკლები, 800 მლნ რუბლს საჭიროებს, რაც თითქმის 26 მლნ ამერიკული დოლარის ეკვივალენტია. ილიუმინის ფირმის კიდევ ერთ პროექტი, ორძრავიანი რეაქტიული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი Ил-214-ია, რომელზეც რუსეთი დინდოვით ერთობლივად მუშაობენ. აუკანასკნელს ეს თვითმფრინავი AH-32 ების, რუსეთს კი მოძებნებული AH-12 ების შესაცვლელად სჭირდება. გეგმის მიხედვით პირველი თვითმფრინავი, რომ

ჩაჰეი დონი:

მოდიფიკაცია — Ил-112
თვითმფრინავის: სიგრძე — 23,49მ
სიმაღლე — 8,9მ
ფრთის გაქანი — 25,74მ
წონა: ნორმალური ასაფრენი — 20400 კგ
მაქსიმალური ასაფრენი — 21000კგ
ძრავის ტიპი: ორი ტურბოპროპულსორი — TB7-117CT
სიმაღლე — 2800 ც.ხ.მ
მაქსიმალური სიჩქარე — 550 კმ/სთ
კრეისერული სიჩქარე — 480 კმ/სთ
პრაქტიკული ჭერი — 7600მ
ფრენის მანძილი — 4000 კმ
ფრენის მანძილი მაქსიმალური დატვირთვით — 1000 კმ
ეკიპაჟი — 2 ადამიანი
სასარგებლო დატვირთვა — 6000კგ ან 44 კაცი

ლის შექმნის ხელშეკრულებასაც ხელი ორივე მხარემ 2001 წლის 6 ივნისს მოაწერა, 2013 წელს უნდა აფრინდეს. გამოდის, მისი აწეობისთვის წარმოების მომზადება და საჭირო აღჭურვილობის შექმნა უკვე მიმდინარეობს. მთლიანად აქტის თანახმად, თვითმფრინავის წარმოებას როგორც ინდოეთში, ასევე რუსეთშიც დაიწყებენ. აქციების რაოდენობა მხარეებს შორის კი თანაბრად გადანაწილდება. თავად პროექტის შემქმნელები: ინდოეთი — 35 ცალს, რუსეთი კი 100 ცალს შეიძენს. მსოფლიო ბაზრის პოტენციალი კი ამ თვითმფრინავის სამოქალაქო-სატრანსპორტო ავიაგიაში გამოყენების შესაძლებლობის გათვალისწინებით, 400-420 ცალთა განიხილვებზეა. წინასწარი გაანგარიშებით, ერთი ИЛ-214-ის ღირებულება 35-40 მილიონი დოლარი იქნება, მისი შექმნა დაბალბიუჯეტით 600 მლნ დოლარი დაჯდება.

ილიუშინის ორივე თვითმფრინავს შედარებით მცირე ტვირთიმუხვია აქვს და სატრანსპორტო ავიაციის მთელი ტვირთი მაინც ИЛ-76-ს აწევს. 2010 წლის 30 სექტემბერს პაერში მისი ბოლო სამხედრო მოდიფიკაციის პირველი სერიული ნიმუში აფრინდა. ახალი ИЛ-76М ტაშენების საავიაციო ქარხნის აეროდრომიდან აფრინდა და პაერში 38 წით დაყო. ამ მოდიფიკაციაზე მუშაობა, პრაქტიკულად, თვითმფრინავის პირველი ვარიანტების სერიულ წარმოებაში ჩამუშავებისთანავე, ჯერ კიდევ 70-იან წლებში დაიწყო. მაშინ ამ თვითმფრინავისთვის შესაბამისი ძრავა ვერ მოინახა და პროექტი გაუგრძელებელი ვადით დაიხურა. 80-იანი წლების ბოლოს ПС-90А-ს ტიპის ძრავს შექმნასთან ერთად, ახალი სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავის პროექტი კვლავ აქტუალური გახდა. თუმცა ИЛ-76М-ის ბაზაზე შექმნილ თვითმფრინავში ცვლილებები შეიტანეს. უპირველეს ყოვლისა ფიუზელაჟი სიგრძეში, ცენტროპლანის წინ და უკან ორი 3.3 მ სიგრძის სექციების ჩადგმით დაგრძელდა.

მაგაზინ სურათის ნახვა რუსეთში ბერგან შეიძლება — კრასნოდარის მხარე, დაკონსერვებული საფრონტო ავიაციის შენახვის ბაზა

ამგვარად საბაზო ვარიანტთან შედარებით იატაკის სიგრძე 24,5 მ-დან 31,14 მ-მდე გაიზარდა. ძლიერი ძრავების წყალობით სასარგებლო დატვირთვა 60 ტ-მდე, ფრენის მანძილი 40 ტ-იანი სასარგებლო დატვირთვით კი 4700 კმ-დან 5800 კმ-მდე გაიზარდა. საწვავის ხარჯი კი 15%-ით შემცირდა. თანამედროვე თანამგზავრული სანაღვიავიო სისტემების გამოყენებით ეკიპაჟიდან შტურმანის თანამდებობა ამოვარდა და 5 კაცამდე შემცირდა. გემის თანახმად, 2010 წლიდან რუსეთის სატრანსპორტო ავიაციის ნაწილები სერიული თვითმფრინავების მიღებას დაიწყებენ. მათ ულ-იანოვსკის საავიაციო ქარხანა აწარმოებს.

ამ თვითმფრინავის სერიულ წარმოებასთან ერთად, საერაულად, რუსეთის დასებზეა რუსულ-უკრაინული АН-70-ის პროექტს. ეს თვითმფრინავი უკვე წლები განმავლობაში პაერშია გამოკიდებული. უმეტესწილად მხარეების უთანხმოებისა და, რა თქმა უნდა, ფინანსური საკითხის გამო 47 ტონა სასარგებლო დატვირთვის შესაძლებლობების მქონე თვითმფრინავის პროგრამა ვერა და ვერ დაიწყო. უკრაინელები მას დიდ რეკლამას უკეთებენ, მაგრამ იციან, რომ რუსეთის გარეშე მის სერიულ წარმოებას ფინანსურად ვერ გაუწეობან. თავად რუსეთი კი ამ საქმეში ჩაბმას პარტნიორ სახელმწიფოსთან პოლიტიკური უთანხმოების გამო არ აპირებს. სერიულ წარმოებაში ИЛ-76М-ის ჩამუშავასთან ერთად

კი, ალბათ, საბოლოოდ იტყვის მასზე უარს.

2008 წლის აგვისტოში რუსულმა სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციამ რუსეთ-საქართველოს ომში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა. ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის სარეზერვო ნაწილების, ასევე ცოცხალი ძალისა და ტექნიკის ოპერატიული გადასროლისთვის რუსებმა ИЛ-76, АН-124 და АН-22-ის ტიპის 50-ზე მეტი თვითმფრინავი გამოიყენეს. პირველი ორი დღის განმავლობაში ფრენები იმდენად ინტენსიური იყო, რომ ყოველ ეკიპაჟს დღეში 2-3 გაფრენა უწევდა. ტექნიკა და ცოცხალი ძალა არა მხოლოდ საქართველოს საზღვრებთან ახლომდებარე აეროდრომებზე გადმოჰყავდა, უკვე 10 აგვისტოს რუსული ИЛ-76-ები სოხუმში, ბაზუმერის აეროდრომზე დასხდნენ მუდგანტყეობითა და მათი საბრძოლო მანქანებით ჩამოგდების რისკის შესამცირებლად, თვითმფრინავები ზღვის მხრიდან შემოდიოდნენ და მათ პაერსაინააღმდეგო თავდაცვას რუსეთის შავი ზღვის ფლოტის ხომალდები უზრუნველყოფდნენ. თუმცა რუსული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავები სოხუმს არა მხოლოდ ომის პერიოდში სტუმრობდნენ. ბაზუმერის სამხედრო აეროდრომსა და მის მახლობლად რუსული სამხედრო ბაზის მშენებლობისთვის საჭირო აღჭურვილობა და სამშენებლო მასალები სწორედ რუსულ სამხედრო ИЛ-76-ებს ჩაჰქონ

თეიმურ პალუშაპაშვილი

ეს ფოტო, რომელზეც რუსული სატრანსპორტო ИЛ-76-ებია აღბეჭდილი, სოხუმის აეროდრომზე 2008 წლის 10 აგვისტოსაა გადაღებული

შვეულმფრენები

ილეოს ჩასახვა და პირველი ნაიჯაუი

XX ასწლეული ტექნიკური პროგრესის საუკუნე იყო. მართლაც აღამაინა ტექნიკისა და მეცნიერების განვითარებაში ძალიან ბევრს მაღლია: დაყო ატომი, გაფრინდა კოსმოსში, ჩაეიდა მსოფლიო ოკეანის ყველაზე ღრმა წერტილში. ამ მიღწევების გარდა, აღამაინა გასული 100 წლის განმავლობაში ტექნიკის მართლაც რომ უნიკალური ნიმუშები შექმნა: ორბიტული სადგურები, ატომური წყალგაყვამა ნაგები, თვითმფრინავები, რომლებიც ბგერაზე სწრაფად დაფრინავენ. მაგრამ ტექნიკის მრავალგვაროვნებისა და მრავალფეროვნების მიუხედავად, არცხეულთაგან დღეისთვის შვეულმფრენი მაინც ერთ-ერთ ყველაზე რთული კონსტრუქციისა და სისტემების მქონე ტექნიკის ნიმუშია. გარდა ამისა, მასი შესაძლებლობებიდან გამოიმდინარე. ზოგიერთ

ვითარებაში შეუცვლელია. XXI საუკუნეში შვეულმფრენი დაიხვეწა და მას დანიშნულებისა თუ კონსტრუქციული ნაირსახეობის მიხედვით არაერთი მოდიფიკაცია აქვს.

მართალია, ჩინელები მაგრამ 2400 წლის სათამაშო, რომელიც ფოტოზე ლეონარდო

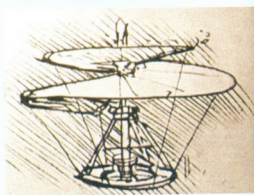
ველაფრის კოპირებას ახდენენ, მათ შვეულმფრენს წააგავდა. მარჯვენა და ვინჩის შვეულმფრენის ესკიზია

ველაფერი ჯერ კიდევ ჩვენი წელთაღრიცხვით 400 წლის წინ დაიწყო.

პირველი ნივთი, რომელიც ოდნავ პეგულა შვეულმფრენს, ჩინელები გამოიწერა — ჯოხის ბოლოზე დამაგრებული ხრახნი, რომელიც მცირე ამწვე ძალას წარმოქმნიდა, ჯოხი ზევით აფრინდებოდა და შემდგომ ისევ მისაზე ეშვებოდა. შვეულმფრენების პირველი პროტოტიპების შექმნაში ევროპელები ჩინელებს ჩამორჩნენ, მხოლოდ 1488-1489 წლებში შექმნა იტალიელმა ლეონარდო და ვინჩიმ სხვადასხვა ტიპის საფრენი აპარატის რამდენიმე ესკიზი. XIX საუკუნის ბოლოს გამოქვეყნდა მღალანის ბიბლიოთეკაში ნაპოვნი და ვინჩის ხელნაწერები, სადაც პირველი „შვეულმფრენის“ ესკიზი და მისი აღწერილობა იყო მოცემული. აუტორის წარმოდგენით დიდი საპაერო ხრახნის მოძრაობა აღამაინის კუნთების ძალით უნდა მომხდარიყო. ხელნაწერი 1475 წლითა დათარიღებული. პირველად სიტყვა „ჰელიკოპტერი“ სწორედ და ვინჩიმ იხმარა. სიტყვები (ბერძნ. „ჰელიკს“ და „პტერიონი“; ქართ. „სპირალი“ და „ფრთა“).

შვეულმფრენის პირველი პროექტი ლომონოსოვის გეგუთვის. 1754 წლის 4 თებერვალს რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის კონფერენციაზე ატმოსფეროს ზედა შრეების კვლევიდან დაკავშირებული საკითხები განიხილებოდა. ლომონოსოვმა დარბაზში მყოფთ ახალი გამოკვლევის — ისეთი მანქანის შესახებ უამბო, რომელსაც მზრუნავი ხრახნების მეშვეობით ვერტიკალურად ზევით შეეძლო ასვლა. იდეა საკმაოდ მარტივი იყო: ორი მცირე ზომის ხრახნი ერთი საერთო ვერტიკალური ღერძის მიმართ სხვადასხვა მხარეს ბრუნავდა. ლომონოსოვის იდეა მოსწონეს და ოთხი თვის შემდეგ მან მუშა პროტოტიპი შექმნა. მანქანა დაიკვდა გოგოლაჭებზე გადადებული ორი პატარა თოგზე, რომლის

0466660

SEA KING

ბოლოებზეც ტვირთი იყო. მისი მასა ისე იყო შერჩეული, რომ ის მანქანას აწონასწორებდა. ზამპარის დაქოქვის შემდეგ, რომელიც ამ გამოკონებაში ძრავას როლს ასრულებდა და ხრახნებს აბრუნებდა, მანქანა ამ უკანასკნელთა ბრუნვის წყალობით ზევით აღიოდა. ეს იყო მსოფლიო პრაქტიკაში პირველად მბრუნავი ხრახნების წყალობით ჰორიზონტალურ სიბრტყეში ვერტიკალური ღრუნიის დემონსტრირება.

ლომონოსოვის შემდგომ ამ იდეის ხორცშესხმა კიდევ ბევრმა გამოკონებელმა სცადა, მაგრამ არსებითი შედე-

ფრანგი პოლ კარნოს
შვეულმფრენი, რომლითაც
ის 1907 წლის 13 ნოემბერს
0,3 მ სიმაღლეზე აფრინდა

560-600 კგ-ს შეადგენდა. მძებ ბრტყების კონსტრუქციის შვეულმფრენი პაერში 60 სმ სიმაღლეზე აფრინდა და მაისი თვეზე დაახლოებით წუთის განმავლობაში იყო ჩამოკიდებული. მისი ჯერისებრი ფერმული კონსტრუქცია არც ისე ხისტი აღმოჩნდა და მდგრადობის შესანარჩუნებლად ოთხივე მხრიდან ოთხი კაცი აკავებდა.

0,3 მ სიმაღლეზე აფრინდა (ასაფრენმა მასამ 260 კგ შეადგინა). შემდგომ სიმაღლეზე უკვე 1,5 მ, ხანგრძლივობამ კი 20 წმ-ს მიაღწია (ასაფრენი მასა 328 კგ). კარნოს მთავარი მიღწევა შვეულმფრენისთვის მართვადობის მინიჭება იყო (ვერ ვიტყვი, რომ მისი ცდა სრული წარმატებით დაგვიტოვინდა), რისთვისაც შვეულ-

ლომონოსოვის „მანქანა“
შვეულმფრენის პრინციპის
დემონსტრირების პირველი
რეალური მაგალითი იყო

გისთვის არავის მიუღწევია. პირველი მებრუნავი მოქმედი შვეულმფრენები XIX საუკუნეში პირველ თვითმფრინავებთან ერთად გაჩნდნენ. ეს დიდწილად შიდაწევის ძრავების გამოყენებამ განაპირობა.

პირველი მერცხალი გამოდგა 1905 წელს მ. ლიევეს აპარატი, რომლის ორ ერთმანეთის საწინააღმდეგოდ მბრუნავი ხრახნის ელექტრომძრავა ამოძრავებდა. ლიევეს ქმნილებამ მართალია მცირე ხნით მაგრამ მაინც შეძლო პაერში აფრენა.

შვეულმფრენის დაბადების თარიღად 1907 წელი ითვლება. სწორედ ამ წლის 16 სექტემბერს, პაერში მძებ ლუი და ფიკ ბრტყების შვეულმფრენი Gyroplane აფრინდა. ის 578 კგ-ს იწონდა და 45 ცხ.ბ-იან ტოლი შიდაწევის ძრავით იყო აღჭურვილი. აპარატს 8,1 მ დიამეტრის ოთხი მზიდი ხრახნი ჰქონდა, თითოეულ რვა ნიშბით, რომლებიც ერთმანეთთან წვეილწვეილად, ბაპლანის ოთხი მბრუნავი ფრთის მსგავსად, ეკავრდინად იყვნენ დაკავშირებული. ოთხივე ხრახნის ჯამური წვე-

ბოტეზატის შვეულმფრენი

აპარატმა ფრენის მაქსიმალური სიმაღლე — 1,52 მ-ს, 29 სექტემბერს მიაღწია.

პირველი მართვადი თავისუფალი ფრენა შვეულმფრენით საფრანგეთში 1907 წლის 13 ნოემბერს 24 ცხ.ბ-ის სიმაღლეზე ძრავით აღჭურვილმა პოლ კარნოს შვეულმფრენმა შეასრულა. პირველი გამოცდისას აპარატი პაერში

ფრენზე დაყენა საეციალური ზედაპირები, რომლებიც მზიდი ხრახნისგან არეკოლილი პაერის ნაკადის წყალობით წარმოქმნილ მბრუნავ მომენტს აწონასწორებს. მართალია, ეს ცდა მარცხით დამთავრდა, მაგრამ ოპტიმალური კონსტრუქციისა და მეთოდების მოძიება გრძელდებოდა. ნათქვამია ეძიებდნენ და პოულობდნენ და სულ მალე 1912 წელს

იურიევის კონსტრუქციის თანამედროვე გადახრის ავტომატი

სიერვას კონსტრუქციის
მსოფლიოში პირველი
მოქმედი ავტოფირი C-4

პაერმა დანიელი იაკობ ელვაპერის კონსტრუქციის შეუქმნაფრენი აფრინდა. ეს იყო მსოფლიოში პირველი შეუქმნაფრენი, რომელსაც ხრახნის ციკლიური ბაჯის მართვის სისტემა ჰქონდა. ძალურ დანადგარად დაყენებული ჰქონდა 36 ცხ.ძ.-ის სიმძლავრის რადიალური ძრავა, რომელიც 7.5 მ დიამეტრის საწინააღმდეგო მხარეს ბრუნავდა ორ ხრახნს ამოძრავებდა. აპარატის გამოცდა 1916 წლამდე გაგრძელდა, როდესაც მფრინავის შეცდომის გამო ის ჩამოვარდა და განადგურდა.

შეუქმნაფრენების შექმნაში ნამდვილი გადატრიალება ელვაპერის გამოგონებამდე ორი წლით ადრე მოხდა. 1910-1911 წლებში რუსმა ინჟინრმა ალექსანდრე შეიშუმუჟა საპაერო ხრახნის კლასიკური თეორია, რომელსაც დღესაც იყენებენ, გარდა ამისა, ის შემოიღო ამწევი ძალის ხიდის განსაზღვრული ნიშნების ფორმებსა და პროექტებზე. მათ რადიულ ნიშნებსა და ძრავის საჭირო ბრუნის რიცხვის შერევაზე. ამის გათვალისწინებით ალექსანდრე მოსწავლე ბორის იურიევმა ერთი მხრივ ხრახნის მქონე შეუქმნაფრენის პროექტი შეიმუშა. ეს იმ დროისთვის იყო მსოფლიოში პირველი ასეთი ტიპის საფრენი აპარატი, რომელზეც გადაწყვეტილი იყო მართვალობისა და უსაფრთხო დაშვების საკითხები. შეუქმნაფრენის ორი ხრახნი ჰქონდა; ერთი დიდი მხიდი და მეორე შედარებით პატარა, რომელიც პირველის მიერ წარმოქმნილი რეაქტიული მომენტის პარირებასთვის იყო განკუთვნილი. თუმცა შეუქმნაფრენში მოუვარი ელემენტი — იურიევის გამოგონილი გადახრის ავტომატი იყო, მოწყობილობა, რომელიც მხიდი ხრახნის ნიშნების ბრუნვის სიბრტყის ცვლილების საშუალებას იძლეოდა. მაგალითად, დაგეგმვების დროს მფრინავს შეუქმნაფრენის გამოსწორება სწორედ ამ გადახრის ავტომატი შეუძლო. მისი მოქმედების პრინციპი

საკმაოდ მარტივია. მხიდი ხრახნის ყოველი ნიშნის ბრუნვისას პაერმა წრეს ხაზავს. თუ ნიშნის გრძივი ღერძების მიმართ მოძრაეს გავხდით ისეთიანადად, რომ ბრუნვის სიბრტყის მიმართ შეძლების დახრის კუთხის ცვლილებას, მაშინ შეუქმნაფრენის მართვის ამოცანა საკმაოდ მარტივდება. მხიდი ხრახნის შემდგენლობაში ნიშნების რადიულობის მიუხედავად, ყოველი მათგანის კუთხე ინდივიდუალური საწერებით იცვლება. ეს უკანასკნელი ბრუნვის სიბრტყიდან ქვევით მიემართებან, სადაც გადახრის ავტომატის მხრეზე რგოლიან არიან დაკეშირებული. ის ნიშნებიან ერთად ბრუნავს, თუმცა მეორე, უძრავი რგოლის სიბრტყეში. მხიდი ხრახნის ბრუნვის სიბრტყის მიმართ ამ რგოლების გადახრით, შიდა მხრეზე რგოლიან დაკეშირებული საწერების მუქეობით ყველა ნიშნის დაყენების კუთხე იცვლება.

ეს იყო უდიდესი აღმოჩენა, რომელმაც შეუქმნაფრენების შემდგომი განვითარება განაპირობა. დღეისთვის შეუქმნაფრენის წარმოდგენა გადახრის ავტომატის გარეშე შეუძლებელია.

უფულობის გამო იურიევმა გამოგ-

ონების დაპატენტება ვერ შეძლო და ამიტომაც მისი სქემის მიხედვით პირველი საბჭოთა ერთხრახნიანი შეუქმნაფრენი მხოლოდ 1948 წელს ავიო.

რეგულაციური გამოგონებების მიუხედავად, იურიევს შეუქმნაფრენი რამდენიმეჯერ გადაკეთდა და 1912 წელს მოსკოვში გამართულ პარნაოსნობისა და საავტომობილო საერთაშორისო გამოფენაზე იყო ნაჩვენები. პროექტმა იმდენად დიდი მოწონება დაიმსახურა, რომ ის ოქროს მედლით დააჯილდოვეს.

შეუქმნაფრენების შექმნაზე ბევრი ვეროპოდ კონსტრუქტორიც მუშაობდა. ესპანელმა ინჟინრმა ზუან ლა სიერვამ გადაწყვიტა თვითმფრინავის ფრთების შექმნა დიდი ხრახნით, რომლის ბრუნვის ღერძიც მფრინავის კაბინის თუხზე ვერტიკალურად განათავსა. თვითმფრინავის ყველა სხვა ატრიატუტი და ღერძიც კი უცვლელი დარჩა. თანაც მხიდი ხრახნი ძრავასთან არ იყო დაკეშირებული და მის დაბრუნებას მამწეობა ნაკადი ახდენდა და შესაბამისად, ფრთის ნაცვლად ამწევი ძალის წარმოქმნას სწორედ ის ახდენდა. თავის აპარატს ესპანელმა ინჟინრმა „ავტოფირი“ უწოდა და პირველი მუშა პროტოტიპი ნიმუშით C-4 1922 წელს შექმნა. 1923 წლის 10 იანვარს ამ აპარატით მადრიდის აეროდრომიდან გომეს სანსესი პირველად აფრინდა. მსოფლიო პრაქტიკაში ეს ავტოფირის“ შედგენიანი ფრენის პირველი პრექცედენტი იყო. „ავტოფირების“ გამოყენების სფეროში დიდი ნაბიჯი 1928 წლის 18 სექტემბერს გადაიდგა, როდესაც სიერვა თავისი C-8-ს ტიპის „ავტოფირით“ (საფრანგეთი) გადაფრინდა. თუდა სიერვას გარდა აპარატის ბორტზე კიდევ ერთი მგზავრი იმყოფებოდა.

ამგვარად ავტოფირი ფრთაბრახნიანი აპარატების ახალ ნაირსახეობად იქცა. შეუქმნაფრენისგან ის იმით განსხვავდებოდა, რომ პირინონტალურ გადა-

თანამედროვე ავტოფირი

ჩვენი დრო:

მოდიფიკაცია — FW-61
 შხიდი ხრახნის დიამეტრი — 7 მ
 შეუქმლურების: სიგრძე — 7,3 მ
 სიმაღლე 2,65 მ
 მასა: ცარილის — 800 კგ
 მაქსიმალური ასაფრენი — 950 კგ
 ძრავა: ერთი შიდაწესი Bramo Sh.14A
 სიმაღლე — 1/160 ც.ხ.მ
 მაქსიმალური სიჩქარე — 122 კმ/სთ
 კრეისერული სიჩქარე — 100 კმ/სთ
 ფრენის მანძილი — 230 კმ
 მაქს. სწრაფადვლობა — 219 მ/წთ
 ფრენის სიმაღლე — 3427 მ
 კეობა — 1 კაცი

გერმანული FW-61 მსოფლიოში
 თავის კლასში პირველი
 შეუქმლურები იყო

აღვიწყობის მის შემთხვევაში თვითმფრინავის მსგავსად ხრახნი უზრუნველყოფს. სიერეას გამოგონებამ ძალიან ძალე დღი გერცელაბა პუა, თითონ კი საკუთარი კონსტრუქციის რამდენიმე ავტოფირი სერულ წარმოებადკე კი მიიყვანა. რეალურად საშიშო და საკმოდ სრულყოფილი „ავტოფირის“ შექმნა გაცილებით მარტვი აღმოჩნდა, ვიდრე შეუქმლურებისა. უპირველესად მიტომტი, რომ არ საჭიროებდა რთულ მექანიკურ ამბრავს. მარტვი სქემის ავტოფირებს-ში“, რომლებსაც გადახრის ავტომატი რ გააჩნათ, შხიდი ხრახნი მუდამ უკან, მიმწვდომი ნაკადის საპირისპიროდ არის გადახრილი, შეუქმლურებზე კი პირიქით, შხიდი ხრახნი ქვევით, ფრენის მიმართულების მიხედვით ხრიან. ამგდროულად, „ავტოფირების“ უმეტესობას შეუქმლურებებისგან განსხვავებით ვერტიკალურად აფრენა არ შეუძლია. სამაგერიოდ დასაჯდომად მათ შხილოდ რამდენიმე მტრის სჭირდება. უსაფრთხოების თვალსაზრისითაც „ავტოფირი“ შეუქმლურებებსა და თვითმფრინავებზეც ძალიან დავს. მაშინ, როცა სიჩქარის დაკარგვის გამო ეს უკანასკნელი შეიძლება შტოპირიან ჩაერდეს, ავტოფირი“ დამუშავს იწყებს, ძრავას გათმობას კი მიწაზე ავტორიტაციის ფეკქტის გამოყენებით მუშავს. ეს უკანასკნელი კი შემდგომ შლიდამარობს: ძრავის გათმობის დროს შეუქმლურებზე შხიდი ხრახნი ბრუნვის ინტერვის წყალობით აგრძელებს და მეორე დროის განმავლობაში აგრძელებს ამწევი ძალის წარმოქმნას. ამ დროს მფრინავმა შხიდი ხრახნის ბრუნვის სიჩქარის შემცირების თვალნათესაობა და შესაბამისად, მიმწვდომი პარის ნაკადი ხრახნის ბრუნვის საშუალებას მისცეს.

თანამედროვე ავტოფირების“ ფრენის სიჩქარე მსუბუქი შეუქმლურებისას შე-

საბამება და ოდნე თუ ჩამორჩება მსუბუქი თვითმფრინავს. თუმცა თვითმფრინავისა და შეუქმლურების პირიდი გაცელებით მეტ საწვავს მოიხმარს. ტაჟური „ავტოფირები“ საშუალოდ 180 კმ/სთ-ის ტოლ მაქსიმალურ სიჩქარეს ავითარებენ, თუმცა რეკორდი 207,7 კმ/ს-ს შეადგენს. დავებრუნებ გასული საუკუნის 20-იან წლებს, როდესაც შეუქმლურებები ჯერ კიდევ ევოლუციის პირველ საფეხურზე იყვნენ. 1921 წელს რუსეთიდან 1918 წელს ამერიკაში ემიგრირებულმა ავიაკონსტრუქტორმა გიორგი ბოტეჩანტმა აშშ-ის არმიას საკუთარი პროექტის შეუქმლურები შესთავაზა. მისი აპარატი პირველად 1922 წლის 18 დეკემბერს აფრინდა. მომავალი წლის 19 იანვარს კი ბორტზე ორ კაცთან ერთად ფრენის სიმაღლე 1,2 მ შეადგინა. 17 აპრილისთვის კეიბაჟი უკვე ოთხ კაცამდე გაიზარდა. ბოტეჩანტის შეუქმლურები, რომელსაც ოთხი ექსნისიანი შხიდი ხრახნი ჰქონდა, 180 ც.ხ.მ-ის სიმაღლის მქონე შიდაწესი ძრავით იყო აღჭურვილი.

სანამ რუსი ემიგრანტი შეუქმლურები გაუმოცესებზე მუშაობდა, 1924 წლის 4 მაისს, ფრანგი ინჟინრის ემელ ემიშის შეუქმლურებმა შერაღო საკუთხა მარშრუტზე 1100 მ გააფრინა. იმ დროისთვის ეს ახალი რეკორდი იყო. ფრენის ხანგრძლივობა 7 წუთს და 40 წამს შეადგენდა.

შემდგომი ათი წლის განმავლობაში, ძირითადად, ევროპასა და ამერიკაში, ნაწილობრივ საბჭოთა კავშირზეც სხვადასხვა კონსტრუქციის შეუქმლურებები იქმნებოდა, თუმცა უმეტესად მათ მეტწილად მფრინავი კონსტრუქცია ჰქონდათ. მაგრამ 30-იანი წლების მეორე ნახევარში ნაცისტურ გერმანიაში, სადაც შეუქმლურების შექმნასა და განვითარებას დიდი ყურადღება ეთმობოდა, კონსტრუქტორმა პეტრის ფიკრმა სრულად განსხვავებული ტიპის შეუქმლურები შექმნა. კონსტრუქტორი გერმანიაში ესპანელი სერგას „ავტოფირებს“ ლიცენზიით აწარმოებ-

და და დავრევილი მასალის საფუძველზე საკუთარი კონსტრუქციის FW-61 შექმნა. მანამდე შეუქმლურებებისგან კი ის იმით გამოირჩეოდა, რომ განვი სქემის მიხედვით შექმნილი პირველი ორშიდიხრახნიანი შეუქმლურები იყო. 160 ც.ხ.მ-იანი სიმაღლის ძრავა აპარატის ცხვირსა ნაწილში იყო დავრევილი და ფრმისებრი კონსტრუქციაზე დამონტაჟებული ორი სამნიხიანი ხრახნის საბრუნად იყო განკუთვნილი. ძრავაზე კი აყენებდნენ მცირე ზომის პროპელერს, რომელიც ძრავს გაცილებით სივს იყო განკუთვნილი. შეუქმლურები ციკლური ბიჯის მქმუნობით იმართებოდა, სიმაღლე კი ძრავის სიმაღლის ფრენის გაზრდით ან შემცირებით იცვლებოდა. 1936 წლის 26 ივნისს აპარატი პირველად აფრინდა პაერში. ფრენა 28 წამს განმავლობაში გრძელდებოდა. შემდეგ წლის 25 ივნისს შეუქმლურები მანამდე არსებულ ყველა რეკორდს მოხსნა და ზოგიერთი კი გააუმჯობესა: ფრენის მანძილი 1 სთ-ს, 20 წთ და 49 წმ-ს, ფრენის სიმაღლე — 2439 მ-ს, სიჩქარე 122,55 — კმ/ს-ს, ფრენის მანძილი დახურულ მარშრუტზე კი 80,6 კმ-ს შეადგენდა. 1938 წელს გერმანელმა ქალმა მერიანამ პანა რაიხს შეუქმლურების მაღალი საფერონსონი შესაძლებლობების დემონსტრაციის მიზნით საწვევებელი ფრენა ბერლინში, დოილიანდ-ჰოლში (76x30 მ) მოაწყო. იმავე წლის 20 ივნისს პაერში FW-61-ის მეორე ექსპლარი აფრინდა და კვლავ ახალი რეკორდების დამყარდა: ფრენის მანძილი — 2304 კმ-ს, სიმაღლე — 3427 მ-ს კი შეადგენდა. მიუხედავ ამისა, სერულ წარმოებად სქემ არ მისულა. პოლიტიკური შტეკლებების გამო პირი ფიკრმა ფრმას ჩამოაშორეს და მისი შეუქმლურები მხოლოდ ორ ეგზემპლარად აიგო (სარეგისტრაციო ნომრები D-EBUV და D-EKPA).

თეხურ ავლუხაპვილი

(გავრელება შემდეგ ნომერში)

65 ზონიანი ჭოჩი...

ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის საინფორმაციო საშუალებები დროდადრო ქართულ არმიაზე ათასწიარ სისულელეს ფრცვლედებენ და ასე ცდილობენ მსოფლიო საზოგადოებრიობის თვალში საქართველო მილიტარისტულ და მომავალი ომისთვის სამზადისში მყოფ სახელმწიფოდ წარმოადგინონ.

ასეთ აბსურდს მიეკუთვნება ბერძნებისაგან მიღებული სარაკეტო კრეისერი, უკრაინაში ნაყიდი Oplot-ის ტიპის ტანკები, ამერიკული რაკეტაწინააღმდეგო სისტემები Patriot-ი და სხვა უახლესი გამონაგონი კი ისრაელში Merkava IV ტიპის ტანკების შეძენაა.

ავგისტოს ომამდე საქართველო-ისრაელის სამხედრო-ტექნიკური თანამშრომლობა მართლაც რომ დინამიურად ვითარდებოდა და ქვეყნის შეიარაღებული ძალები აღიჭურვა კიდევ ისრაელში წარმოებული ცვეხლასასრილი იარაღით, ჯავშანავტომობილებით, უპილოტო საფრენი აპარატებით, საჰაერო თავდაცვის სარაკეტო სისტემებით და სხვ.

ბუნებრივია, ასეთ პირობებში „მერკავაით“ დაინტერესება და შესყიდვის შესაძლებლობის განხილვა გამორიცხული არ არის.

მაგრამ ახლო აღმოსავლეთის საბრძოლო მოქმედებათა თეატრისათვის სპეციალურად შექმნილ ტანკზე არჩევის გაკეთება და საქართველოში მისი ჩამოტანა ნამდვილად არასწორი გადაწყვეტილება იქნებოდა.

„მერკავას“ ტექნიკურ-ტაქტიკური მახასიათებლები კონკრეტულ რე-

გიონზეა მორგებული და მისი სრულყოფა წლების განმავლობაში იქ მიმდინარე საბრძოლო მოქმედებათა ხასიათის გათვალისწინებით მიმდინარეობს.

30 წელზე მეტია, რაც ისრაელელი ტანკისტები, ძირითადად, მეზობელი ლიბანის ტერიტორიაზე, პალესტინელთა სხვადასხვა მიმდინარეობის დაჯგუფებებს ებრძვიან.

ლიბანის
2006 წლის
ომი

მიუხედავად იმისა, რომ დაცვის მხრივ „მერკავა“ მსოფლიოში ურთიერთი გამოჩენილი ტანკია, პალესტინელი მებრძოლები მწირი არსენალით ბრძოლას მაინც ახერხებენ.

2006 წლის ლიბანის მეორე ომში „მერკავეების“ დანაკარგის ზუსტი სტატისტიკა არ არსებობს, მაგრამ სხვადასხვა შეფასებით, ოპერაციაში გამოყენებული 350-400 ტანკისგან დაახლოებით 48-52 დაზიანდა, მათ შორის 5 განადგურდა.

3 „მერკავა“ (თითო-თითო Mk2, Mk3, Mk4) ტანკსაწინააღმდეგო მართვადმა რაკეტამ, ხოლო ორი (თითო-თითო Mk2, Mk4) კი ფუგასებმა გაანადგურა. ბრძოლებში 30 ტანკისტი დაიღუპა.

ისრაელელი საჰაერო-სამხედრო ძალები, რომ „მერკავას“ ჯავშანი და უზრუნველყოფის სისტემები ტანკში მყოფი 90%-ით იცვს. მართლაც, „მერკავას“ უახლესი Mk4 მოდელი დაცვის უახლესი საშუალებებით არის აღჭურვილი და მიუხედავად ამისა, ტანდემური საბრძოლო ნაწილის მქონე ზეღის ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარასატყორცნ PPG-29-თან უძლეული აღმოჩნდა.

რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში მიმდინარე ამ ბრძოლაში ორივე მხარემ ერთმანეთის შესაძლებლობები, სუსტი და ძლიერი წერტილები კარგად შეისწავლა.

პალესტინელმა მებრძოლებმა იციან „მერკავას“ უკანა ნახევარსფეროში თბოიზორის სუსტი ადგილი, ანუ ის ორი წერტილი, რომელთა წყალობითაც ტანკთან იმდენად ახლოს მისვლა შეიძლება, რომ ეკიპაჟს რეაგირებისათვის დრო აღარ რჩება.

ახლო მანძილიდან ტანკის უკანა ნახევარსფეროს დაზიანება მტწნაღად ტექნიკის მყოფობრიდან გამოყვანილი მთავრდება.

Мerkava ჭურვების დეტონაციის შემდეგ

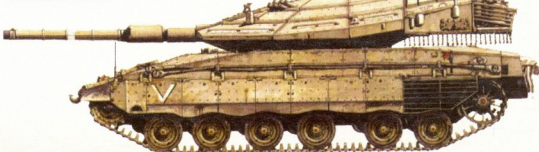
Merkava Mk II

Merkava Mk III

Merkava Mk IV

ომის დროს პალესტინელებმა ტანკებისა და ჯავშანტექნიკების უკანა ნაწილში დამატებული ეკიპაჟის პირად ნივთებსა თუ სხვა ბარჯს რამდენჯერმე ესროლეს ცეცხლგამქანი ჭურვები. რამდენიმე „მერკავას“ ხანძარი გაუჩნდა და ტანკის საბრძოლო განყოფილება კაპოლით აივსო.

ტანკის დაცვის ყოველი გაუმჯობესება წინის მატებას იწვევს, რაც თავის მხრივ საექსპლუატაციო მახასია-

თებებს აკეცოთებს, სიჭარბესა და მანევრულობას ამცირებს, აფერხებს გამძლეობას, მატულობს საწვავის ხარჯი, იკლებს გარბენი და ა.შ.

სრულიად განსხვავებულ მდგომარეობაშია საქართველო, რომელსაც რუსეთის სახით ბევრად უფრო ძლიერი მტერი ჰყავს.

რუსეთის არმა ჯავშანტექნიკასთან ბრძოლაში ტანკსაწინააღმდეგო მსუბუქ საშუალებებთან ერთად შეუვლმფრენებსა და თვითმავალ საარტილერიო დანადგარებს იყენებს.

მთიან რელიეფზე 65 ტონა მოუქნევი „მერკავა“ კი შეუვლმფრენებისათვის იდეალურ სამიზნედ შეიძლება ჩაითვალოს.

შეიარაღებაში ტანკის მიღებას აუცილებლად უნდა უსწრებდეს წინ მისი საბრძოლო თუ საექსპლუატაციო მახასიათებლების წინასწარ მომზადებული პროგრამის შესაბამისად ყოველმხრივი შემოწმება. არჩევანის ამა თუ იმ ტიპის ჯავშანტექნიკის სასარგებლოდ გაკეთება მხოლოდ კონკრეტული შედეგების საფუძველზე უნდა ხდებოდეს.

თიამურ ჩაჩანიძე

საბრძოლო საგანგებო ოპერაციების ქსეტი

საოპერაციო ქვეყანაში

ნმინდა რაზმი

1941 წელს გერმანელთა მიერ საბერძნეთის ოკუპაციის შემდეგ, ქვეყნის ზღისაღმართი ეკვიპაჟები გადავიდა და მანინე შეუდგა დევნილი ბერძნებისაგან სამხედრო ნაწილების ფორმირებას. 1942 წლის აგვისტოში პალესტინაში შეიქმნა 200 მეომრისგან შემდგარი ქვედანაყოფი, რომელსაც „უკუდავითა რაზმი“ უწოდეს. 1942 წლის 15 სექტემბერს ქვედანაყოფის ახალმა მეთაურმა პოლკოვნიკმა ქრისტოდოლოს ციგურესის წინაშე „რაზმი“ დაერქვა. სწორედ მან იტყვირა პირველი ბერძნული საგანგებო ქვედანაყოფის მისია.

ესკადრონი SAS-ი

რაზმის დანიშნულების შეცვლის შემდეგ და ბრიტანული პოლკის SAS-ის მეთაურ ლეიფ სტრილინგთან თანამშრომლობის შედეგად ბერძნული რაზმის ეკვიპაჟი, ქალაქ კუბითში SAS-ის ბაზაში გადაარგდა.

„წმინდა რაზმის“ პირადად შემადგენლობაში საფუძველი ჩაუყარა „L“ SAS-ის შენაერთების შექმნას, რომლებიც მთელ ჩრდილოეთ აფრიკაში გერმანელთა ავტორიტეტზე, ნავსადგურებსა და სამხედრო საწყობებზე თავდასხმები ოსტატურად იმდენი. თუმცა ელაშიაქმნიან ბრიტანული შემდეგ მოკავშირეთა ლიბიის გაულობლიან შეტევებში შეუდგა, რამაც შექვეყნა სადღევრისო გერმანელთა ავტორიტეტზე, ნავსადგურებით, აფრიკაში ბრიტანების დამთავრების შემდეგ SAS-ის საკმარისი ორ ნაწილად გაიყო: საგანგებო სარეიდო ესკადრონები ახლა უკვე ზედიზედ ზღვის სანაპიროების ცენტრალურ ნაწილში მოქმედებდნენ. აქტიურობის მიერ ზონა კი ევროპის ზღვაში იყო. სწორედ ამ რეგიონში იბრძოდნენ ინგ-

ლისელები ბერძნებთან ერთად ომის დამთავრებამდე.

საბრძოლო ნათლობა

1943 წლის 7 თებერვალს ბერძნული ასეული, „აოჯისუფალი საფრანკეთის“ მეთაურ ჯეჟმანსატანო ლეიონის შემადგენლობაში ჩაირიცხა. მას გენერალი ჟაკ-ფილიპ ლეკლერკი მეთაურობდა 1943 წლის 10 მარტს ტუნიისში „წმინდა რაზმი“ ბრიტანულ პირველად მიიღო მინაწილობა. იგი ბრიტანეთის არმიის მე-10 კორპუსის ფლანგიდან უჭერდა მხარს გერმანული მექანიზებული შენაერთის წინააღმდეგ. ამის შემდეგ კერძოპირთა ჯარებმა სწრაფად აიღეს ტუნიისის ქალაქი გებესი. მოგვიანებით ბერძნული შენაერთი მე-2 ახალზღვანდოურ დივიზიას გადაეცა და იგი 6 აპრილიდან ჩაება გერმანელთა წინააღმდეგ ბრძოლაში.

1943 წლის მაისიდან „წმინდა რაზმი“, რომელიც უკვე 314 ჯარისკაცისგან შედგებოდა, პალესტინაში გადავიდა და სხვადასხვა საველე ბანაკში გადანაწილდა. ივლისში მისი მეომრები ჯენინის რაიონში საპარაშუტო მომზადებისთვის გადაგზავნეს. 1943 წლის 9 სექტემბერს, იტალიის კაპიტულაციის შემდეგ, დიდი ბრიტანეთის ჯარები ლივუკანის კუნძულებსა და იალიონს. აქ ისტორიულად ბერძნები ცხოვრობდნენ, მაგრამ მასში იტალიელებს ჰქონდა ოკუპირებული. 30 ოქტომბერს „წმინდა რაზმის“ პარაშუტისტთა პირველი სექცია თვითმფრინავებით კუნძულ სამოსზე გადაისროლეს. ამავე დროს რაზმის ორი სხვა სექცია კუნძულამდე მეთევზეთა ნავებით მივიყვანეს. დიდი ძალისხმევით მოუხდევად, ოპერაცია მარცხით დამთავრდა, ბრიტანული ნაწილები იძულებული იყვნენ, კუნძულ დაეტოვებინათ, ხოლო „წმინდა რაზმის“ მეომრები ახლო აღმოსავლეთში გადაისროლეს. 1944 წლის თებერვალში ბერძნული შენაერთი ბრიტანული ჯარების სარეიდო ძალების

განკარგულებაში გადავიდა. 7 თებერვალს რაზმის პირველი სექცია ევროპის ზღვის ჩრდილოეთის კუნძულებზე გაიგზავნა, მეორე სექცია კი — ლივუკანის არქიპელაგზე. 1944 წლის აპრილში „წმინდა რაზმის“ მეთაურმა რიცხოვნობა ათასამდე გაიზარდა, რის გამოც მას პოლკის სტატუსი მიენიჭა.

1944 წელს საბერძნეთის მატერიკული ნაწილის გათავისუფლების შემდეგ „წმინდა რაზმი“ სამშობლოში დაბრუნდა. ამ დროს თავი იმნა ევროპულს პაპანდრეუსის პრობრიტანული ეროვნული ერთობის ზღისაღმართი და ქალაქი ჯენინა — განმათავისუფლებელ ფორნტს შორის დაპირისპირებულ. ეს უკანასკნელი მემარცხენე მხედრულეების მომხრე იყო და საბერძნეთის სოფლის რეგიონების უდიდეს ნაწილს აკონტროლებდა. მნიშვნელოვან საკითხად იქცა პარტიზანული ძალების განიარაღება და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი შეიარაღებული დაჯგუფებების ELAS-სა და EDES-ისგან ახალი ეროვნული არმიის ფორმირება. პაპანდრეუსმა გადაწყვიტა, შეენარჩუნებინა „წმინდა რაზმი“ და რაზმის მე-3 სამთო ბრეგადი, რათა მათ ბაზაზე შექმნილიყო მომავალი საბერძნეთის სახელმწიფო რევოლუტური სამხედრო ძალები. დაძაბულობა მძიმედებოდა და ბოლოს ათენის ცნობილ შეიარაღებულ დაპირისპირებაში გადაიხარდა, რომლის დროსაც „წმინდა რაზმი“ ELAS-ის ებრძოდა.

1944 წლის ოქტომბრიდან 1945 წლის მაისამდე (თერმე ბრძოლაში დამარცხებული იყო). „წმინდა რაზმი“ ევროპის ზღვის კუნძულებზე გერმანელთა გარნიზონების ნარჩენებთან გააგრძელა ბრძოლა. იენისთან რაზმი ევკატიტში დაბრუნდა, სადაც 1945 წლამდე, გაუქმებამდე დარჩა. გაუქმების ცერემონიის დროს რაზმის დროშაზე მიაგებეს საბერძნეთის უმაღლესი სამხედრო ჯილდოები — ოქროს ჯვარი „მამაციობისთვის“ და პირველი კატეგორიის ჯვარის ორდენი

(ოშმე მონაწილეობისათვის). საბრძოლო მოქმედებების დროს „წმინდა რაზმმა“ დაკარგა 25 ჯარისკაცი, ხოლო დაიჭრა 56, სამი უგზო-უკულოდ დაიკარგა, 29 ჯარისკაცი კი ტყვედ ჩაუვარდა მოწინააღმდეგეს.

„წმინდა რაზმის“ ტრადიციებს დღეს საბერძნეთში სამთო-სადივერსიო შენაერთები განაგრძობენ. მათი ისტორიაც 1946 წლიდან იწყება.

პირველი საპარაშუტო-სადივერსიო ბრიგადა

საბერძნეთის პირველი საპარაშუტო-სადივერსიო ბრიგადა არის საჯარო-სენაერიო, რომელსაც შეთავაზებული აქვს მსუბუქ ქვეითთა და საგანგებო დანიშნულებების ძალების ფუნქციები. თუცა იმის გამო, რომ ბრიგადის ჯარისკაცები უფრო ხშირად სადივერსიო და დამრტყმელ ამოცანებს ასრულებენ, სენაეროს საბერძნეთის არმიის სადივერსიო ძალებად თვლიან. ის 1946 წელს ჩამოყალიბდა და არის საგანგებო დანიშნულების სენაერიო, რომლის ამოცანაა საგანგებო საპარაშუტო-სადივერსიო ღონისძიებების ჩატარება, მტრის ზურგში პარტაზანული ბრძოლა, ბრძოლის ანატრადიციული ფორმებით წარმოება, საგანგებო დაზვერვის ჩატარება და საზღვაო დესანტის გაგზავნა. სენაერიო სამი პოლიკსან შედგება და ქვეითთა პირველი დივიზიის დაქვემდებარებაშია.

სამთო-სადივერსიო ასეულები

1946 წელს, როცა საბერძნეთში სამოქალაქო ომი ატდა, ხელისუფლება საგანგებო ქვედანაყოფების შექმნას შეუდგა, რათა ბრტყელ შეიარაღებულ ძალებს დახმარებოდა კომუნისტურ-პარტაზანულ ფორმირებებთან ბრძოლაში. სამთო-სადივერსიო ასეულები, ანუ LOK-ები, 1947 წლის 20 იანვარს ჩამოყალიბდა და იმავე წელს შეუდგა სამომარ მოქმედებებს საბერძნეთის მთიან რეგიონებში.

სადივერსიო ესკადრონი „ბეტა“ 1947 წელს შეიქმნა ათენში. ესკადრონი მონაწილეობდა სამოქალაქო ოშმე, იბრძოდა ცენტრალურ საბერძნეთში, თესალიაში, ეპირსა და მაკედონიაში. 1947 წლის დეკემბერში თესალიის საპროტო ქალაქ ვოლონში შეიქმნა სადივერსიო ესკადრონი „დელტა“, რომელიც სამოქალაქო ოშის დროს საბერძნეთის მთელ ტერიტორიაზე მოქმედებდა. სადივერსიო ესკადრონი „იუსილიონი“ 1949 წლის აპრილში შეიქმნა და სადივერსიო ოპერაციებს 1949 წლამდე ატარებდა. 1949 წლისათვის LOK ესკადრონებმა კომუნისტ მოჯანყებუთა

ბრძოლაში ისეთ წარმატებებს მიაღწიეს, რომ სადივერსიო ძალების სარდლობამ მათი რიცხოვნობა ორ ბრთვადამდე გაზარდა. 1949 წელს შეიქმნა ესკადრონი „გამა“. ამავე დროს სამოქალაქო ოშის დამთავრების შემდეგ გაუქმდა ესკადრონი „ალფა“.

გასული საუკუნის ორმოცდაათიან წლებში სადივერსიო ძალებმა ახალი განვითარება პოეს. პირადი შემადგენლობის გასაწვრთნელად შეიქმნა სასწავლო ცენტრები. 1955 წელს ასპროპირაგოსში გაიხსნა საპარაშუტო სკოლა, რომელიც დღესაც აგრძელებს არსებობას. 1956 წელს საგანგებო საერო-ნული ცენტრი ვულიაგემონიდან ხეო პერამოში გადაიტანეს და საგანგებო დანიშნულების სასწავლო ცენტრი დაარქვეს. ასპროპირაგოსში კი კომანდოს ქვედანაყოფის ექსპერიმენტული ცენტრი შექმნეს. 1959 წელს საპარაშუტო სკოლის ზღაზე შეიქმნა საგანგებო საპარაშუტო ნაწილი.

1961 წელს ოლიმპის მთაზე გაიხსნა სამთო ომისა და ალპური მომზადების სასწავლო ცენტრი. 1963 წელს საპარაშუტო სკოლა საბრძოლო დანიშნულების საპარაშუტო რაზმად გადაკეთდა. 1965 წელს შეიქმნა პირველი და მეორე საპარაშუტო ქვედანაყოფები, რომელთაც კომანდოს ძალების ტაქტიკური შტაბი ხელმძღვანელობდა.

1967 წლის პუტჩში მონაწილეობა

საბერძნეთის დაზვერვის ცენტრალურმა სამსახურმა (KYP) და ამერიკის შვერთებულ შტატების ცენტრალურმა სადაზვერვო სამმართველომ ჯერ კიდევ 1960 წელს დაიწვეს ქვედანაყოფ Lokatzides-ის შეიარაღება და გაწვრთნა. მათი მთავარი იარაღი რაზმში LOK-ი იყო, რომელმაც დიდი როლი ითამაშა 1967 წლის სამხედრო

გადტრიალებში (აიღო სამხედლო ჯარების გენერალური შტაბის შერობა ათენში). პუტჩის შემდეგ კომანდოს ძალების პირველი ტაქტიკური შტაბი იყო „კომანდოს პირველი პოლკად“ გადაკეთდა, რომელმაც ქვედანაყოფები „ბეტა“, „გამა“ და „იუსილიონი“ შეიქმნა, მეორე ტაქტიკური შტაბი კი მეორე საპარაშუტო პოლკად გადააკეთეს და მას პირველი და მეორე საპარაშუტო ქვედანაყოფები დაუქმედებარეს. 1968 წელს კომანდოს არმიის შტაბის განკარგულებაში შეიქმნა ამფიბიური ქვედანაყოფი და აღდგა ესკადრონი „ალფა“. 1974 წელს ორქეთის ჯარებს კი უნძულ კიპარიოსზე შტაბის შემდეგ ამ ესკადრონი ორიენტაციას შეუცვალეს და მიზნად ზღაზე ამფიბიური ამოცანების გადაწყვეტა დაუსახეს.

სადივერსიო ძალები

1975 წელს პაპადოპოლისის რეჟიმის დამხობისა და დემოკრატიულ რესპუბლიკის შექმნის შემდეგ გაუქმებულ იქნა სამთო-დივერსიული ქვედანაყოფი, რადგან სამხედრო ხუნტის ხელისუფლებამ მუყანით სახელი ჰქონდა გაცხადი. თუცა იმის გამო, რომ საგანგებო ამოცანების გადაწყვეტას სახელმწიფო ინტერესები მოითხოვდა, ისევ აღდგინეს სადივერსიო ძალების პოლიკსა სახელით და საბერძნეთის არმიის საგანგებო დანიშნულების ძალების სარდლობას დაუქმედებარეს.

1996 წელს ყველა სადივერსიო პოლიკს ერთ ბრიგადამ გაერთიანეს. დღეს მას პირველი სადესანტო-სადივერსიო ბრიგადა ჰქვდება.

1997 წელს კომანდოს ამფიბიურ ქვედანაყოფ „ზეტას“ სწრაფ რუკერების ძალების სტატუსი მიენიჭა, ხოლო საგანგებო საპარაშუტო ქვედანაყოფი, კომანდოს მცამერე ამფიბიურ პოლკს გადაეცა. 1998 წელს საგანგებო დანიშ-

საცდანიშნულების ქვედანაყოფის დესანტრებისათვის მომზადება

წინააღმდეგობის ზოლის
დაძლევაში გარჯიში

ნულებს ვეღა ბერძნული შენაერთი როგორც სწრაფი რეაგირების ძალები, საარმიო კორპუს „ბეტას“ შემადგენლობაში შეიყვანეს.

2001 წელს კომანდოს შეცამეტე ამფიბიური პოლკი საგანგებო დანიშნულების ბრიგადად გადაკეთდა და საგანგებო დანიშნულების შეცამეტე სამმართველო დაქვემდებარდა. დღეს მას საგანგებო ოპერაციების შეცამეტე შენაერთი, „წმინდა ასეული“ ჰქვია.

ეტა

საბერძნეთის ერთ-ერთი ყველაზე უკეთ მომზადებული და კარგად გაცნობილ საგანგებო ქვედანაყოფად ითვლება Eidikotimaaalexiptotiston — ეტა. ამ სამხედრო ნაწილის ფორმირება 1959 წელს დაიწყო. თავად იგი შეიქმნა როგორც შორი პატრულირების სადაზვერვო ქვედანაყოფი (Longrangerecnpatrol (LRRRP)) და იმავე ამოცანებს ისახავდა, რასაც ამერიკული საგანგებო

ბო დანიშნულების ძალები და ოცდამეორე ბრიტანული პოლკი SAS-ი.

ეტას ამოცანებში შედის სტრატეგიული დაზვერვა, მტრის ზურგში პირდაპირი მოქმედებების რეიდები და დევერსიები. ქვედანაყოფის სამხტატო სტრუქტურის, მისი მომზადებისა და ჩატარებული ოპერაციების შესახებ ინფორმაცია თითქმის არ მოიპოვება. ცნობილია, რომ ეს სამხედრო ნაწილი დაკომპლექტებულია კადრის ოფიცრებითა და უნტერ-ოფიცრებით. ეტას პირადი შემადგენლობა ყველაზე მრავლისმომცველ სწავლების კურსს გადის. გარდა ამისა, პირადი შემადგენლობა იწვერთნება არატრადიციული ომის საარმიო სასწავლო ცენტრში, სადაც საპარაშუტო მომზადების გაღრმავებულ კურსსაც გადის. ქვედანაყოფის წევრებისთვის აუცილებლად ითვლება საბერძნეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტში მებრძოლი მყვირათების მომზადების კურსების გაღა. მტრის ზურგში შორი პატრულირების ცოდნასა

და უნარ-ჩვევებს ისინი გერმანიაში ნატოს სიღრმისეული დაზვერვის საერთაშორისო სკოლაში ეუფლებიან.

ეტას წევრები მუდმივად მონაწილეობენ NATO-ს წყვეტებითან (თურქეთის გამოკლებით) ერთობლურ წვრთნებში. სამწელიწადში ერთხელ საბერძნეთის ჩრდილოეთში ტარდება NATO-ს ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი სწავლება, რომლის კოდური სახელწოდებაა „ოლიმპი“. გარდა ამისა, ათენის ოლიმპიადისათვის მომზადებისას ეტას მებრძოლებმა ერთობლივი წვრთნა გაიარეს ამერიკულ და ბრიტანულ კოლგებთან ერთად ქალაქის პირობებში ბრძოლის წარმოებაში. დღეს ჩრდილოეთ საბერძნეთში ქალაქ კილიკსში მუშაობს სასწავლო ცენტრი, სადაც ყველა ეს მოქმედება რეგულარულად მუშავდება.

ეტას ხშირად იყენებენ როგორც საერთაშორისო სამშვიდობო კონტინგენტის ელემენტსაც. მაგალითად, ახალი მისია მან წარმატებით შეასრულა 1991 წელს სომალში, 1995 წელს ბოსნიაში, 1997 წელს ალბანეთში, 1999 წელს კოსოვოში, აფღანეთში 2001 წელს და იმავე წელს მაკედონიაში. შეიძლება ეტა კუნძულ კვიპროსზეც გამოიყვანოს. პარაშუტისტების შეიარაღებაშია ამერიკული შაშხანა M-16-ები და კარაბინი M-4-ები, რომლებსაც ლულისქვეშა 40-მილიმეტრიანი ყუმბარასტყორცნები აქვთ. აგრეთვე 5,56 მილიმეტრი კალბრის პეღეგური წარმოების ტყვიამფრქვევები Minimi.

ასეთივე მაღალ პროფესიონალურ მოთხოვნებს უყენებენ ამფიბიური ესკადრონის მებრძოლებსაც.

მოძიებისა და სამაშველო 31-ე ესკადროლია

საბერძნეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების საგანგებო დანიშნულების ძალები მოძიებისა და სამაშველო ეს-

კადრილის სახითაა წარმოდგენილი, თუმცა მიუხედავად სახელწოდებისა ამ ქვედანაყოფს ძალაპროფესიონალური მომზადების წყალობით სხვადასხვა საგანგებო დავალებების შესრულება შეუძლია. ის 1998 წელს შეიქმნა და „საგანგებო ოპერაციების ჯგუფი“ SМEEE წარმოადგენდა. 2000 წელს საბერძნეთის სამხედრო-საპაერო ძალებმა ოთხი შეუდგომური Super Puma შეიძინა, მომდევნო წელს კი კიდევ სამი. 2001 წელს SМEEE გადააკეთეს და საგანგებო ოპერაციების 31-ე ესკადრილია უწოდეს. 2003 წელს ესკადრილია საბერძნეთის სამხედრო-საპაერო ძალების მხარდაჭერის ხელმძღვანელობას გადაეცა, 2008 წელს კი მას მოძიებისა და ხსნის 31-ე ესკადრილია დაერქვა.

ესკადრილის ძირითადი ამოცანა სამხედრო სამაშველო ოპერაციების ჩატარებაა. ქვედანაყოფის სხვა ამოცანებს შორის არის სასწრაფო სამედიცინო დახმარების გასაცემი მოწყობილობების გამოყენება; დაზარალებულ საფრთხილში მყოფი პირების დახმარება და ევაკუაცია; ესკადრილისათვის ოპერატიული მხარდაჭერის მიზნით სამხედრო კავშირ-გაბმულობის დამყარება და შენარჩუნება; ავიამხედრო და განსაკუთრებული მომსახურების დაცემა, მოწინააღმდეგის დიფერენციალური წინააღმდეგ ავიაკატორი მოქმედება დაკავების ოპერაციებში მონაწილე საბერძნეთის სამხედრო-საპაერო ძალებთან შეთანხმებული ურთიერთმოქმედება; სატრანსპორტული ოპერაციების დაცემა როგორც ქვეყანაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ ჰუმანიტარული მისიების მონაწილეობა, მოწინააღმდეგის სამხედრო მოქმედებებზე ავიაციის დადრეკილობის მინიშნება-კორექტირება; დიფერენციალური წინააღმდეგის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ობიექტებზე მათი განადგურების მიზნით.

ესკადრილაში მსახურობენ მხოლოდ პროფესიონალი სამხედროები, რომლებიც სწავლების კურსს სპეციალური ავიაციის რამდენიმე სკოლაში გადიან, მაგალითად, საპარაშუტო-სადენსანტო სკოლაში (SHAL) რეინერგების სკოლაში, პარტაზანული ომის წარმოების სკოლაში და...

წყალქვეშა დანადგების

ქვედაყოფები

საბერძნეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის საგანგებო დანიშნულების რაზმები, რომელთაც წყალქვეშა დანადგების ქვედანაყოფებს უწოდებენ, ქვეყნის ერთ-ერთ ყველაზე საუკეთესოდ მომზადებულ სამხედრო ნაწილებად ითვლება.

საძიებო-სამაშველო
ესკადრილის მებრძოლები

წყალქვეშა დანადგების ქვედანაყოფები (DYK), ანუ წყალქვეშა განადგურების ქვედანაყოფები, საბერძნეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ელიტად ითვლება. მისი დანიშნულებაა ზღვაში საგანგებო საბრძოლო მოქმედებების წარმოება.

NATO-ს კლასიფიკაციით მათ წინაშე დგას შემდეგი ამოცანები: საგანგებო დანადგების წარმოება, პირდაპირი მოქმედებები, სამხედრო დახმარების გაწევა, საბრძოლო მდგომარეობაში მოძიება და გადარჩენა, სამხედრო მოქმედების უზრუნველყოფა და ტერორიზმთან ბრძოლა.

ამ ამოცანების გადასაწყვეტად წყალქვეშა დანადგების ქვედანაყოფების მეთოდები დიდწილად მტრის ზურგში, აწეობენ დიფერენციალურ და საბოტაჟებს მოწინააღმდეგის ხომალდებზე, ბაზებსა და ნავსადგურებში. საზღვაო დესანტის გადასხმის მომზადების მიზნით ატარებენ სანაპიროების ფსკერის პირდორგანიზაციულ გამოკვლევებს, ასრულებენ წყალქვეშა გამაღმდეგებელ სამუშაოებს.

უკანასკნელი ათწლეულების განმავლობაში ზღვაზე ტერორიზმთან ბრძოლაში DYK-სთვის დიდი მნიშვნელობა შეიძინა. საბერძნეთის ისლამური მოსახლეობის ანგარიშგასაწყვეტი რაოდენობა და ახლო აღმოსავლეთთან უშუალო სახლგანაგებ DYK-ს აძილებს მუდმივად მზად იყოს ზღვაზე ანტიტერორისტულ მოქმედების შესასრულებლად.

DYK-ი თანამშრომლობს საბერძნეთის ეროვნული პოლიციის ანტიტერორისტულ ჯგუფებსა და საბერძნეთის სანაპირო დაცვის საგანგებო ოპერაციების ქვედანაყოფებთან.

წყალქვეშა მანქანათა ქვედანაყოფი 1957 წელს, ამერიკელი საჰაერო-საზღვაო დახმარებით შეიქმნა. თავიდან ორი

ბერძენი ოფიცერი გაიგზავნა ლიტვ კრივის ბაზაში (ვირჯინიის შტატი) ამერიკელი მებრძოლი მკვინთაუბების სასწავლო პროგრამის კურსების გასვლელად. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ მათ მოაშავეს რამდენიმე მეზღვაური, რომლებიც მომავალი წყალქვეშა დანადგების ქვედანაყოფის DYK-ს ბირთვი შეადგინეს. ქვედანაყოფმა პირველი საბრძოლო გამოცდილება 1991 წელს, სპარსეთის ყურის პირველ ომში მიიღო, როცა ერაყის საზღვაო ბლოკადის ოპერაციების ასრულებდა, რაზედაც 217 ხომალდი გახსნა. 1996 წელს ქვედანაყოფმა თურქი კოანდოსების კონტაქტზე გადასხდომით გამოწვეულ კონფლიქტში მიიღო მონაწილეობა. მებრძოლი მკვინთაუბების მცირე ჯგუფები შეუძენველად შევიდნენ კონტაქტზე და კონფლიქტის პოლიტიკურ გადაწყვეტაზე უკავალთვლებდნენ თურქ სპეცრაზმელებს დაპყრობილ კონტაქტზე.

1997 წელს ალბანეთში პოლიტიკური ქაოსის დროს ავანტურულად ტირანის ნავსადგურს, ჩაატარა უცხოელ და ბერძენი დიპლომატების ქვეყნიდან უსაფრთხოდ გამოყვანის ოპერაციები.

2006 წელს, ლიბანის ომის დროს, საზღვაო კოანდოსებს დავალებული ჰქონდათ ბერძნული ფრგატების მოხდაგრაობა. მათ უცხო ქვეყნის მოქალაქეები კვიპროსის გავლთ გამოჰყავლთ ბიფრთიდან. ორგანიზაციულად DYK-ი შედგება რაზმებისგან, რომელთა დასახელებაც შემოკლებით ბერძნულად ასე დაწოდებულია OYK. თითოეულ ჯგუფს დაელოების შესრულების საკუთარი სპეციალიზაცია აქვს, თითო რაზმის პირადი შემადგენლობა 25 კაცს არ აღემატება.

ავსტრალიური

ტანკების შექმნის იდეა ინგლისში პირველი მსოფლიო ომის დროს, 1915 წლის ზაფხულში დაიბადა, როცა გერმანელთა კარგად დაცული პოზიციების გარღვევა ცოცხალი ძალის უზარმაზარ დანაკარგს იწვევდა. ამიტომაც მსხვერპლის შესაძლოადად სამხედროები მექანიკური, მუხლუხებიანი, დაჯავშნული საშუალების შექმნის საჭიროებაზე მივიდნენ. იდეის ხორცშესხმამ ერთ წელზე ცოტა მეტი მოითხოვა და 1916 წლის 15 სექტემბერს მდინარე სომის მახლობლად, სოფელ ფლერთან ბრძოლაში ბრიტანელთა ტანკებმა მოწინააღმდეგის პოზიციებს პირველად შერუტეს. ახალი ტექნიკა სხვა ქვეყნების სამხედროებსაც მოეწონათ და მალე საკუთარი კონსტრუქციის ტანკების წარმოების ორგანიზება გერმანიაში და საფრანგეთში შეძლეს, ხოლო ომის შემდგომ წლებში ამ ქვეყნებს შეუერთდნენ იაპონია, იტალია, პოლონეთი, საბჭოთა კავშირი, ჩეხოსლოვაკია, შვედეთი და სხვ.

განმანათლებელი

„არსენალში“ მოსული წერილებისა და კითხვების პასუხად ქურნალი აქვეყნებს პუბლიკაციების ციკლს, რომელიც ეძღვნება ტანკების განვითარებას, ტენდენციებსა თუ პერსპექტივებს, შეიარაღებისა და დაცვის ელემენტების თავისებურებებს, სხვადასხვა ქვეყნის ტანკების კონსტრუქციულ სიახლეებს, ტანკმშენებლობის ღირებულებას მდგომარეობასა და ა.შ.

ჩვენ უკვე განვიხილეთ რუმინეთის, იუგოსლავიის, ბულგარეთის, ჰოლანდიის, ბრაზილიის, არგენტინის, ირანის, ინდონეზიის, ჰაისტინის ტანკმშენებლობის ისტორია, ამ ნომერში ავსტრალიელთა მიღწევებზე გიახმობთ...

ავსტრალიელთა
შეიარაღებული Ford T

მძიმე დაჯავშნული
ავტომობილი Rhine

1912 წელს ავსტრალიელმა ინჟინერმა და გამოგონებელმა ლანცელოტ დე მოლიემ ბრიტანეთის სამხედრო სამინისტროს დაჯავშნული მუხლუხა სატრანსპორტო საშუალების პროექტი წარუდგინა.

სამხედრო ჩინონიკები გამოგონებას ლამის ერთი წელი განიხილავდნენ და ბოლოს, ავტორს უარყოფითი პასუხი ესპიხებთან ერთად უკან დაუბრუნეს.

ტანკის შექმნამ რამდენიმე წლით გადაიწია, ხოლო გულგატეხილ გამოგონებელს მეგობრები ესპიხების გერმანიის კონსულისათვის მიეცდნენ ურჩევდნენ, მაგრამ დე მოლე თავისი ქვეყნის პატრიოტი იყო და ეს არ გააკეთა.

XX საუკუნის დამდეგს განვითარებული ქვეყნების არმიაში დაწყებულმა ავტომობილიზაციის ტალღამ შორეულ ავსტრალიაშიც სწრაფად მაღწია და 1908 წლის მაისში არმიაში საავტომობილო საქმის ხელშეწყობა-პოპულარ-

ჯაშუანგაქმნიკაუი მწჷანა კონგინეზის მიღწეუბი

ბნაციისათვის მოხალისეთა საერთომო-
ბილო კორპუსი ჩამოყალიბდა.

ქვეყნის თითქმის ყველა რაიონში
გახსნილ განყოფილებებს კერძო მფლო-
ბელები ავტომობილებს უსასყიდლოდ
გადასცემდნენ. კორპუსის წევრები ლე-
იტენანტის წოდებას ატარებდნენ და
მონაწილეობდნენ სწავლებებში, აწე-
ობდნენ შუკრებებს, ასრულებდნენ
სამხედრო მძღოლების მოვალეობას და
ა.შ.

1915 წელს კორპუსი გაუქმდა, მა-
გრამ მასში მომზადებულმა პირებმა ავს-
ტრალიის არმიის პირველ მექანიზებულ
ქვედანაფიოში — მსუბუქ საპატრულო
საავტომობილო ასეულში განაგრძეს
სამსახური.

ასეულის შეიარაღებაში იყო 7,71 მმ-
იანი Lewis-ის ტყვიამფრქვევები ალ-
ჭურვილი ექვსი Ford T და ავსტრალიის
საექსპედიციო კორპუსის შემადგენ-
ლობაში 1917-18 წლებში პალესტინაში
სახურობდა.

პირველი მსოფლიო ომი დასრულები-
საკენ მიდიოდა, როცა ბრიტანეთმა
შორეული ავსტრალია გაიხსენა და მის-
თვის ერთი ტანკი — MkIV გაიმეტა.

1918 წლის სექტემბერში პორტ ადე-
ლიდაში ტანკი გემიდან გადმოიტვირ-
თა და როგორც გაორკვა, მისი დანაშ-

ნულება ფულის შესაგროვებელ წარ-
მიდგენებში მონაწილეობა იყო.

გავიდა 9 წელი და 1927 წელს ავს-
ტრალიის არმიამ ბრიტანეთიდან გა-
მოგზავნილ საშუალო კლასის ოთხი
ტანკი Vickers MkIIA მიიღო. სიღნეის
გარეუბან რენდიეში პირველი სატან-
კო ასეული დაფუძნდა.

ავსტრალიურ „ვიკრებს“ ბრიტან-
ულებისაგან განსხვავებით სამეთაურო

კომპურა არ ჰქონდა და ტყვიამფრქვევი
ქვემეხიდან ხელმარჯვენა იყო დაყენე-
ბული.

1936 წელს ბრიტანეთიდან „ვიკრ-
ის“ კიდევ ათი ტანკი MkVIA ჩამოე-
იდა და 1-ელ და მეღბურნის ახალშექმ-
ნილ მე-2 სატანკო ასეულში გადაწაწი-
ლდა.

მეორე მსოფლიო ომის წინ ავს-
ტრალიის არმიას ტანკები თითქმის არ
ჰყავდა, უკეთესი მდგომარეობა არც
ჯაშუანგაქმნილობების მხრე იყო.
სამხედროების განკარგულებაში მხო-
ლოდ 18 დაჯაგმნული ავტომობილი იყო.
ინგლისის დომინიონმა ავსტრალიამ
1939 წლის 3 სექტემბერს გერმანიას ომი
გამოუცხადა და ევროპაში გასაგზავნად
მზადებას პირველად მე-6 ქვეითი დივი-
ზია შეუდგა.

სატანკო პარკის შესუსებად „ვიკრ-
ის“ 24 MkVIA/MkVIB შეუკრფოეს, მა-
გრამ ტანკეტები ბრიტანეთიდან ავს-
ტრალიის მაფერად ატლანტის ოკეანის
გადაღმა — კანადაში გაიგზავნა.

1940 წლის დამდეგს ევკატუში მე-6
დივიზია და მის შემადგენლობაში მყო-
ფი მე-6 საკავალერიო (სატანკო) პოლ-
კი ჩავიდა. ტანკისტებმა საბრძოლო
მოქმედებები ექვსი Vickers MkIIB-ით
დაიწვეს, მოგვიანებით კი ნალაფარი
იტალიური ტანკები M11/39 და M13/
40 დაიმატეს.

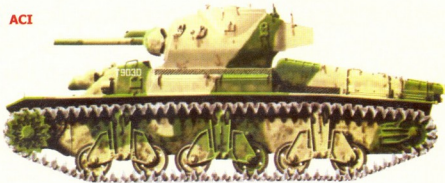
ომის დასაწყისში ამჟვე მდგომარე-

Matilda MkI

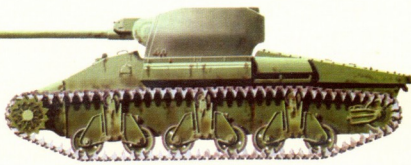
Sentinel ACI

Sentinel ACIII

Sentinel ACIV

ობაში იყვნენ სხვა საკავალერიო (სატანკო) პოლკებიც.

1940 წლის შუახანებში იაპონიის თავდასხმის საფრთხეში მოიმატა და ქვეყნის თავდაცვისათვის სამხედრო პროგრამა მომზადდა, სადაც ჯავშანტექნიკის სამამულო წარმოებაც იყო გათვალისწინებული.

იმავ წლის ნოემბერში გენშტაბმა „ავსტრალიურ კრისერულ ტანკზე“ ტექნიკური დავალების მომზადება დაასრულა, რომლის მოთხოვნები ასე გამოიყურებოდა: მასა — 20 ტონა, ჯავშანი — 50 მმ, შეიარაღება — 40 მმ-იანი ქვემები, ეკიპაჟი — 4-5 კაცი.

ამ მაზასიათუბლებით ავსტრალიური ტანკი იაპონიის არმიის ნებისმიერ ტანკს აღემატებოდა, ამიტომაც 2 სატანკო დივიზიის ფორმირებისათვის საჭირო 1200 ტანკის დამზადება დაიგეგმა.

ავსტრალიელთა დასაზმარებლად 1940 წლის დეკემბერში ინგლისიდან პროექტირებისა და სატანკო წარმოების სპეციალისტები ჩამოვიდნენ. გაირკვა, რომ ტანკების სერიულ დამზადებას ხელს ბევრი რამ უშლიდა: არ ჰქონდათ საჭირო სიმძლავრის სატანკო ძრავები, მეტალურგიულ ქარხნებს სქელი ჯავშ-

ნის ნაგლისის საკმარისად დამზადება არ შეუძლო და არც ტანკების დიდ სერიებად წარმოებისათვის აუცილებელი სიმძლავრეები არსებობდა.

გამოსაული ამერიკული M3 Stuart-ის აგრეგატებისა და კანძების გამოყენება იყო, მაგრამ „სტიუარტის“ გვერდითი გადაცემისა და გადაცემითა კოლოფის დამზადება ტექნოლოგიურად საკმაოდ რთული გამოდგა.

ამიტომაც ავსტრალიელმა სპეციალისტებმა უფრო მარტივი კონ-

სტრუქციის აგრეგატები თავად შეიმუშვეს და სატანკო ძრავა პრობლემატურად მოიხსნეს: სამი ძრავა ერთ აგრეგატზე გააერთიანეს და საერთო სიმძლავრე ერთ ლოკზე დაიყვანეს.

უმოკლეს დროში სერიული წარმოებისათვის სიღნეში სატანკო ქარხანა აიგო და 1942 წლის აგვისტოში კონვეიერიდან პირველი სერიული ავსტრალიური ტანკი Sentinel ACI ჩამოვიდა.

66 ტანკის გამოშვების შემდეგ 1943 წლის დამდეგს ქარხანამ წარმოება შეაჩერა. ამერიკიდან დიდი რაოდენობით იაფი ტანკები შემოდიოდა და „სენტინელს“ მხოლოდ სასწავლო-საწვრთნელი დანიშნულება შემოჩნდა.

Sentinel ACI: მასა — 28,2 ტონა, ჯავშანი — 25-65 მმ, ეკიპაჟი — 5 კაცი, კარბურატორიანი ძრავა — 3X117-ცხალიანი, სიჩქარე — 48 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 320კმ, შეიარაღება — 40 მმ ქვემები და ორი 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი;

სერიულ ტანკებთან ერთად სიღნეს ქარხანამ საცდელად თითო-თითო 88 მმ-იანი ქვემები-პაუზიციტი აღჭურვილი შენტინელ ACIII და 76,2 მმ-იანი ქვემებით შეიარაღებული Sentinel ACIV დაამზადა.

განიხილვოდა ACII სახელით ცნობილი მეორე სატანკო პროექტიც.

1941 წლის დასაწყისში ამერიკამ სამამულო წარმოების საავტომობილო ძრავებითა და კანძებით ავსტრალიას ტანკების აწვობა შესთავაზა, მაგრამ პროექტი თავიდანვე რთული ტექნიკური პრობლემების წინაშე დადგა: შეიარაღების კალიბრი და ჯავშნის სისქე

ჯავშანტანკი M 113

ჯავშანტრანსპორტიორი
Bushmaster-ი

მსუბუქი
ჯავშანტრანსპორტიორი ASLAV

ნმა დაიკავა. „მატილდა“ დაახლოებით 1100 ლიტრ ცეცხლგამაჩენ სითხეს ატარებდა და 45 ლიტრს 30 წამში 90 მეტრზე გატყორცნიდა.

გამანადგურებელი ცეცხლისაგან თავის გადარჩენას ააპონლები მიწაში ღრმა სამალავების მოწყობით ცდილობდნენ.

სამალავებიდან წამოსულ ცეცხლს ავსტრალიელმა სამხედროებმა საზღვარი ბომბსატყორცნებს მოკავშირეთა ფლოტი წყალქვეშა ნავების წინააღმდეგ იყენებდა და 24 რეაქტიული ბომბისაგან შემდგარ პაკეტ-პლატფორმას წარმოადგენდა.

„მატილდას“ სატანკო ვარიანტს კი ჩიხზე დაყენებული პაკეტი 7 რეაქტიული ბომბისაგან (სრული მასა — 28,5 კგ, ფეთქებადი მასა — 16 კგ, სროლის მანძილი — 200 მეტრი, სროლის ინტერვალი — 0,1-0,2 წამი) შედგებოდა და დამიზნებას აწევს კუთხის რეგულირებით

მძილ-მექანიკოსი ტანკის მეთაურის მითითებით ასრულებდა. პირველ გასროლას დამიზნების კორექტირება და შემდეგ ზალი მისდევდა.

ავსტრალიურმა კომპანიებმა ბევრად დიდ შედეგს ბორბლებიანი მსუბუქი ჯავშანტექნიკის შექმნაში მიაღწიეს. ქალაქ გაილინგში მდებარე „ფორდის“ ქარხანამ მსუბუქი სადაზვერვო ავტომობილი Dingo დააპროექტა და 1942 წლის თებერვლიდან წარმოებას შეუდგა.

„დინგოს“ სწორი ბორბლები 10 მმ-იანი, ხოლო რაციონალურად დახრილი შუბლი და კიბი 30 მმ-იანი ფოლადის ფურცლებით იყო შეკრული. ჯავშანი ეკიპაჟს მხოლოდ ცეცხლსაწილი იარაღისა და წვრილკალიბრანი ტყრევის ნაღმებისაგან იცავდა.

1943 წლის ბოლიმდე 245 ავტომობილი აიგო და „დინგოებით“ 1-ელი სატანკო დივიზიის სადაზვერვო და მეკავშირე ქვედანაყოფები დაკომპლექტდა.

შეზღუდული იყო, ხოლო საავტომობილო ძრავა 16-18 ტონა მასის მქონე ტანკის სათანადო მანევრირება-გამაჯობას არ უზრუნველყოფდა. ამიტომაც ამერიკულ წინააღმდეგაზე უარი ითქვა.

1941 წლის დეკემბერში აშშ-მა და ბრიტანეთმა იაპონიას ომი გამოუცხადეს. ავსტრალიის არმია საბრძოლო მოქმედებებში წყნარ ოკეანეში ახალ გვინეაში, მალაიზიაში, ფილიპინებსა და სინგაპურში ჩაება.

1941 წლის დეკემბერში ახალ გვინეაში ავსტრალიური ტანკები პირველად გამოჩნდნენ და ბრძოლებში უძრავი საცეცხლე წერტილების დანიშნულებას ასრულებდნენ.

1942 წლის ივლისში ბრიტანეთიდან ავსტრალიაში 140 ტანკი Matilda MkII ჩავიდა. „მატილდა“ ჯუნგლებში მოქმედებებს მიესადაგა და ტროპიკულ ტყეებში კარგი გამაჯობა გამოავლინა.

იაპონელებს სათანადო ძალის ჯავშანმხურეტი საშუალებები არ ჰქონდათ და ტანკისათვის მხოლოდ მუხლუხების დაზიანებას ან კოშკურის გატყდავას ახერხებდნენ.

ამის გამო „მატილდები“ ოდნავ გადააკეთეს: მუხლუხებს წინა მხრიდან ფრთები ემატებოდა, კოშკურის გარშემო ფოლადის ნახადი ჰქონდა დაფუძვლებული, ხოლო ძრავა-ტრანსმისიის განყოფილებას ზემოდან ფოლადის ბაღე ან ფოლადის ზილუბი ფარავდა.

მდინარეების ხმირმა ფორსირებამ და საზღვარი დესანტებში მონაწილეობამ ტანკების ფსკერის პიდრეობის დაცვის გაუმჯობესებაც მოითხოვა.

კორპუსზე სატელეფონო რთხებიც კი იყო გათვალისწინებული, რათა ჯავშანზე მსხმდი ქვეითებს ეკაპაჟთან საუბარი შესძლებოდათ.

1944 წელს ტანკების ერთ ნაწილზე კოშკურის ადგილი ცეცხლგამტყორც-

ავსტრალიის
არმიის Leopard 1A3

Dingo: მასა – 4,57 ტონა, ეკიპაჟი – 2 კაცი, ჯავშანი – 10-30 მმ, კარბურატორიანი ძრავა – 96-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე – 90 კმ/სთ-ში, შეიარაღება – 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი;

1942 წლის თებერვალში მეღბურნ-ში კომპანია Ruskin Motor Bodies-მა მსუბუქი დაჯავშნული ავტომობილის Rover MkI-ის (4X4) სერული წარმოება წამოიწყო.

40 ერთეული MkI „ფორდ“ F60L ბაზაზე აიწყო, ხოლო მომდევნო MkII მოდელისათვის „რუსკინ მორტორმა“ 60 სმ-ით უფრო მოკლე „ფორდის“ F60S შასი გამოიყენა.

MkII-ში კორპუსის ჯავშანფურცლებს დახრის მეტი კუთხე აქვს და ამით წერილკალიბრიანი ტყვიების მიმართ შედეგობა გაუმჯობესდა.

ქვეითი ქვედანაყოფების თანხლებით 1942 წელს General Motors-ის

შასიზე მძიმე კლასის ჯავშანავტომობილი Rhino (4X4) შეიქმნა.

დაჯავშნულ შასიზე ბრიტანული „მატილდას“ კოშკურის დაყენებით ერთგვარი ბორბლებიანი ტანკი გამოვიდა, სადაც მძლავრი წინ იჯდა, ხოლო ძრავა კი კიშნოთ იყო გადმოტანილი. შუა ნაწილი სამ კაცზე გათვლილ საკმაოდ ვიწრო საბრძოლო განყოფილებას დაეთმო.

„რინოში“ არ გაამართლა. საბრძოლო მასა დასაშვებზე მეტი აღმოჩნდა და ამის გამო საუალი ნაწილის დაკიდების სისტემა მწყობრიდან ხშირად გამოდიოდა.

Rhino: მასა – 8,5 ტონა, ეკიპაჟი – 4 კაცი, ჯავშანი – 10-30 მმ, კარბურატორიანი ძრავა – 104-ცხ.ძალიანი, შეიარაღება – 40 მმ-იანი ქვეითი და 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი;

დროთა განმავლობაში ომკამოვილი ტექნიკა მოძველდა და მისი შეცვლის საკითხი დადგა.

1962 წელს ჯავშანტრანსპორტიორების — ამერიკული M 113-ისა და ბრი-

ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან

ტანკი Troudjen-ის შედარებით გამოცდა ჩატარდა, სადაც პირველის უპირატესობა აშკარად გამოიკვეთა.

1964 წლიდან M 113 შეიარაღებამა და ავსტრალიური ქვედანაყოფები ვიეტნამის ომში იყენებდნენ, სადაც სუსტი დაჯავშნა და საცეცხლე შესაძლებლობები გამოიკვლინა.

შდგომარეობის გამოსასწორებლად დაჯავშნა კორპუსზე გარედან დამაგრებული დამატებითი ჯავშანფენებით გაძლიერდა, ხოლო საცეცხლე ძალა ერთ შემოხვევაში შეწყვეტილებულმა სატყვიამფრეკეზე დანადგარმა, ხოლო მეორეში კი 76 მმ-იანმა ქვემშხმა (გაოთქვნილები იყო ჯავშანტრანსპორტიორ Saladin-ის, ან მსუბუქი ტანკის Scorpion-ის ოპერატორები) შესაშინებლად ამაღალა.

ამგვარად მოდერნიზებულია ჯავშანტრანსპორტიორებმა არამის სამსახური რამდენიმე ათეული წელი გაუწია.

სატანკო პარკის მნიშვნელოვანი განახლება 1976 წლიდან დაიწყო, როცა სატანკო ქვედანაყოფების შეიარაღებაში გერმანული Leopard 1A3 შევიდა. ამჟამად 90 „ლოპარდი“ რეზერვშია, ხოლო მისი ადგილი 59 ამერიკულმა Abrams M1A1-მა დაიკავა.

1998 წლიდან არამის შემეტარა დასერილ და რთულ რელიეფზე ქვეითების გადასაცემი ჯავშანტრანსპორტიორი Bushmaster-ი (4X4), რომელსაც ქალაქ ბენდიგოში კომპანია Thales-ის ქარხანა აწარმოებს.

„ბუშმასტერი“ ეკიპაჟის უსაფრთხოების მაქსიმალური გათვალისწინებით არის შექმნილი. კორპუს V-ებური ფსკერი აქვს, ხოლო იატაკქვეშ მოთავსებული 270-ლიტრიანი წყლის აზზი დამატებით დაცავს ქმნის და სიმძიმის ცენტრს დაბლა სწევს, რითაც მდგრადობა ამაღლებს.

შედულებით დამზადებული დაჯავშნული კორპუსი 5,56 მმ-იანი და 7,62 მმ-იანი ტყვიებისაგან დაცვაზეა გათვლილი. ჯავშანმხრეველ საშუალებათა ინიცირებისათვის ყველანაირი ტვირთი კორპუსზე აუცილებლად გარედან არის დაკიდებული.

„ბუშმასტერის“ სალონი სპეციალური უსაფრთხო, აფეთქების ტალღის შთანთქმისა და ტრავმების შემცირებაზე გათვლილი სკამებითაა დაწყებული.

კორპუსზე არის „შექანიკური ხელის“ დასაყენებელი ადგილი და ეკიპაჟს ჯავშანავტომატილიდან გადმოუსვლელად შეუძლია გზისაირა საეჭვო საგნების შემოწმება.

სპეციალისტთა შეფასებით უდაბნოს პირობებში საიმედოობით „ბუშმასტერს“ ანალოგი არ მოუძებნება და იმპედროულად კომფორტულია, რასაც კონდიციონერი და სასმელი ცივი წყლის სისტემა უზრუნველყოფს.

კომპანია „თალესი“ სხვადასხვა დანიშნულების ცხრა სახის „ბუშმასტერს“ აწარმოებს და მზად არის კონსტრუქციაში შემკვეთის მოთხოვნის შესაბამისი ცვლილებები შეიტანოს. „ბუშმასტერის“ ღირებულება დაახლოებით 560-580 ათას დოლარს შეადგენს.

ჯავშანტრანსპორტიორმა საიმედოობა ერაყისა და ავღანეთის კამპანიებში დაამტკიცა, სადაც ნაღმებზე არაერთი აფეთქების მიუხედავად, არც ერთი ავსტრალიელი, პოლანდიელი თუ ბრიტანელი სამხედროს დაღუპვის შემთხვევა არ არის დაფიქსირებული.

Bushmaster: მასა — 12,4 ტონა, ეკიპაჟი — 2 კაცი, დენსტი — 8 კაცი, ღრულის ძრავა — 330 ცხ. ძალიანი, სიჩქარე — 100 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 800 კმ, შეიარაღება — 7,62 მმ-იანი და 5,56 მმ-იანი ტყვიამფრეკეები;

90-იანი წლების დასაწყისში ავსტრალიამ სახმელეთო ჯარების გადართობის პროგრამა Army XXI წამოიწყო, რომელიც მათ შორის მსუბუქ ჯავშანტანკებსაც შეეხებოდა.

პროგრამის შესაბამისად ქვეყნის სხვადასხვა ბუნებრივ პირობებში ორწლიანი საგამოცდო ციკლისა და 6500 კმ-ის გავლის შემდეგ არამი 1992 წელს შეიარაღებაში კანადური წარმოების

ბორბლებიანი, მსუბუქად დაჯავშნული ტრანსპორტიორი LAV-25 (8X8) მიიღო.

LAV-25 შევიცარილი Mowag-ის Piranha III ანალოგი წარმოადგენს და ავსტრალიურმა ვერსიამ (ASLAV) გამოცდების შედეგის გათვალისწინებით უმნიშვნელო კონსტრუქციული ცვლილებები განიცადა, აგრეთვე კონდიციონერი დაემატა და უფრო ფართო საბურავებით აღიჭურვა.

კანადაში პირველი პარტიის შემქნის შემდეგ British Aerospace-ის ავსტრალიურმა განყოფილებამ მეორე პარტია — 144 ASLAV-ის სხვადასხვა ვარიანტი (ჯავშანტრანსპორტიორი, ქვეითთა საბრძოლო მანქანა, სამეთაურო-სამშტაბო, სამედიცინო, სარემონტო-საეკუააციო, სატრანსპორტო და სასწავლო) ადგილზე აწყო.

ASLAV: მასა — 13,2 ტონა, ეკიპაჟი — 3 კაცი, დენსტი — 6 კაცი, ღრულის ძრავა — 275 ცხ. ძალიანი, სიჩქარე — 100 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 660 კმ, შეიარაღება — 25 მმ-იანი ქვემშხმა და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეკეები, შესაძლებელია საზურავზე დამატებითი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეკეების დაყენება;

ავსტრალია იზოლირებულ კონტინენტზე მდებარე სახელმწიფოა და სახმელეთო საზღვრები არც ერთ ქვეანასთან არა აქვს. მიუხედავად ამისა, ჯავშანტანკების წარმოება კარგად არის განვითარებული და ცალკეულ მიმართულებებზე მოწინავე პოზიციები უკავია.

შალვა მომხიბრძიდ

ავსტრალიის არმიის Abrams M1A1

კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები — ლატინური ამერიკის უძველესი პარტიზანული გაერთიანება

„კოლუმბიის რევოლუციური
შეიარაღებული ძალები“
მეთაური მანუელ მარულანდა
(1930-2008)

ჩამოყალიბების მოკლე ისტორია

მემარცხენე-რადიკალური და რევოლუციური იდეები ლათინურ ამერიკაში იმთავითვე უდევს პოპულარიზაციის სარგებლობა, განსაკუთრებით იმ სახელმწიფოებში, სადაც მოსახლეობა უმრავლესობა ღარიბი იყო, ხოლო ხელისუფლება მდიდარ უმცირესობას პქონად ხელს. ისეთ ქვეყნებში კი, როგორც კოლუმბია, ამას თან რასობრივი დისკრიმინაცია და კლერикаლთა პარაპსივიკი ერთვოდა. მოსახლეობაშიც სწორედ ამიტომ გავრცელდა მემარცხენე-რადიკალური იდეები, რომელთა მქადაგებლებს იმხანად, XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე, „ლიბერალისტ“ უწოდებდნენ. ეს სიტყვა ესპანურად „თავისუფლად მოაზროვნეს“ ნიშნავს. კოლუმბიელი ლიბერალებიც სწორედ იმგვარად „იღვწოდნენ“, როგორც ჩვენში ფიარლები და აბრაგები და ამიტომაც ხშირად, სიკვდილამდე კარგა ხნით ადრე, თავსგარი ლეკენიდას და საგმირო ეპოსის გმირები ზღუდობდნენ.

1930 წელს კოლუმბიის ლიბერალურმა პარტიამ, რომელიც გამარჯვებისთვის 30 წლის განმავლობაში მუხლახონურად იბრძოდა, დედაქალაქში ხელი იგდო ძალაუფლებაზე და კოლუმბია „ლიბერალურ რესპუბლიკად“ გამოაცხადა. ახალმა მთავრობამ საგარეო პოლიტიკის მთავარ პრიორიტეტად საბჭოთა კავშირთან დაახლოება დასახა, რადგან

ლატინური ამერიკის მემარცხენე-რადიკალი პარტიზანების უძველესი და უსასტიკესი გაერთიანება „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ (ესპანურად — **Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC**) დღეს მთელ მსოფლიოში უძლიერეს უკანონო შეიარაღებულ დაჯგუფებად ითვლება. ის კოლუმბიაში დაახლოებით 70 ათას კვკმ-ს აკონტროლებს, მემოხელ ვენესუელაში, პერუსა და ეკუადორში უამრავი საიდუმლო სამხედრო ბაზა აქვს, ხოლო ლათინური ამერიკის სხვა ქვეყნებსა და აშშ-ში — წარმომადგენლობები. „რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ ნარკოტიკულ ნივთიერებათა მსოფლიოში უმსხვილესი მწარმოებელიცაა. ამიტომაც დასავლური სპეცსამსახურები საკმაოდ ძლიერ მტრად მიიჩნევენ და არცთუ ტყუილად — „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ პარტიზანული ბრძოლის 60-წლიანი გამძლეობა აქვს.

ნაც ჩრდილოამერიკული კომპანიები, რომლებიც ქვეყნის ეკონომიკაში ძალზე მნიშვნელოვან ინვესტიციებს ფლობდნენ, ლიბერალთა მოწინააღმდეგეებს აფინანსებდნენ. „ლიბერალური პოლიტიკა“ 1946 წლამდე გაგრძელდა, სანამ ხელისუფლებაში კონსერვატორული პარტია არ მოვიდა. კონსერვატორმა პრეზიდენტმა მარიანო ოსპინა პერესმა ჩრდილო-ამერიკულ კომპანიებს პრივილეგიები კვლავაც აღუდგინა და ნაციონალიზებული ქონებაც დაუბრუნა, რამაც ლიბერალთა და მათი მომხრეების პროტესტი გამოიწვია.

1947 წელს ლიბერალებმა ოფიციალურად განაცხადეს, რომ მომავალ საბრუნო იმდენო არჩევნებში თვითონ კანდიდატად ბოგოტის ყოფილ მერს, სენატის თვითმდომარე ზორზე ელიესერ გაიტანს სამოქალაქო ბრძოლაში თვითონ ინდიელი გაიტანი დიდი პოპულარიზაციის სარგებლობა მთელ ქვეყანაში, სწორედ ის იყო „ლიბერალური პოლიტიკის“ მთავარი სულიწამდემელი, ხოლო 1930 წლამდე კი ლიბერალური პარტიის შეიარაღებულ რაზმს მეთაურობდა. კონსერვატორები, რომლებიც თვითკანიაში უმცირესობის (როგორც კოლუმბიაში უწოდებენ, გალიეგების) ინტერესებს იცავდნენ, გაიტანს ვერ ტანდნენ, რადგან ეს უკანასკნელი კათოლიკურ ეკლესიას უპირისპირდებოდა და „ლიბერალური პოლიტიკის“ წლებში ქვეყნიდან სასულიერო პირების გაძევებასაც კი მოითხოვდა. ზორზე ელიესერ გაიტანი

თავის ამერინდულ წარმომავლობას ყოველთვის ხაზს უსვამდა და წინაპართა წეს-ჩვეულებასაც იცავდა; დღემდე სამჯერ ლეკვდა კოკას ფოთლებს უზენაეს შემოქმედთან დასაკავშირებლად, ყოველკვირა ეწეოდა მარიხუანას ტომის უზუცესებთან ერთად და სხვებსაც ურჩევდა, მისთვის მეტამათ.

კოლუმბიის მოსახლეობის 80%-ზე მეტი წარმოშობით ინდიელია. მათ შეთვისებული აქვთ ესპანური ენა და ცხოვრების წესი; მხოლოდ ქვეყნის სიღრმეში, მთებულ ჯუნგლებში მცხოვრებმა ინდიელებმა შემოინახეს შობოლური ენები და კულტურა. ამ უკანასკნელი, ჩვეულებრივად, „ველურებს“ (ესპანურად — ვიბაროს) უწოდებენ, სხვებს კი, ვინც მხოლოდ ესპანურადლა ლაპარაკობს, „ცივილიზებულებს“ (Civilizados); „ლიბერალური პოლიტიკის“ წლებში კოლუმბიის მთავრობა ინდიელთა კულტურისა და ენების პოპულარიზებას ეწეოდა, რადგანაც თვითკანიაში უმცირესობის უფლებათა შეკვეცა სურდა; სასერვატორები კი, პირიქით — „გალიეგური“ კულტურისა და ესპანური ენის მთელი ქვეყნის მასშტაბით გავრცელებად განმტკიცებისათვის ზრუნავდნენ, ხელს უწყობდნენ „ველურ“ ინდიელთა ასიმილაციას და მტრისხატის — ყოველ თვითკანიანს, ვინც ცოლად ინდიელს მოიყვანდა, ან გაქვებოდა, სილიდურ პრემიას აძლევდნენ.

ზორზე ელიესერ გაიტანიც და სხვა ლიბერალებიც კარგად ზედიზდნენ, რომ

მათი მარცხი იმპიანდელი გლობალური პოლიტიკიდან გამომდინარეობდა — მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, როცა ნახევარი ევროპა „გაწილდა“, აშშ სამდღეოდ ვერ დაუშვებდა პანამის არხის მჭობრებად პროსაბჭოთა ხელისუფლების არსებობას. მიუხედავად ამისა, გაიტანა კონსერვატორთა წინააღმდეგ ხალხის აპროტესტის მანქანა ცდილობდა და, სხვათა შორის, ამ მიზნით ინდიელთა ერთ-ერთს გარდაცემულს თამაშობდა: იგი ხალხს არწმუნებდა, რომ კონსერვატორებს გადაწყვეტილი ჰქონდათ, ამერიკულ ვაიდაზე რეზერვაციები მოეწყოთ და ვეველა არასამხილრებული ინდიელი იქ შეერკათ. ინდიელთა შორის უკმაყოფილება იზრდებოდა და 1948 წლის გაზაფხულზე კონსერვატორებმა შეიტყვეს, რომ ლიბერალთა აქტივისტები ბოგოტაში აჯანყებას გეგმავენ.

1948 წლის 9 აპრილს ზორზე ელიეს-ერ გაიტანა რამდენიმე მხლებელთან ერთად სასადილოდ ერთ ტავერნაში მჯიდა. აქ მას ვინმე ზუან როა სიერამ, ტყე-ერნის მუდმივმა კლიენტმა, სამჯერ ესროლა. როა სიერა ლოთი იყო და პოლიტიკა არ აინტერესებდა, თუცა მოგვიანებით გამოიჩინა, რომ დედამისი — ეკარნასიონ სიერა გაიტანის საყვარელი ყოფილა და თავდასხმის საბაბიც ეს გახლდათ. გაიტანა მსუბუქედ დაიჭრა და მხლებლებმა ის სასწრაფოდ ექიმთან წაიყვანეს, თუდამსხმელი კი ტავერნაში მყოფმა პირებმა დააკავეს და პოლიციას გადასცეს.

საღამოს ლიბერალური პარტიის პრესცენტრმა გაუერცელა განცხადება, რომ ზორზე ელიეს-ერ გაიტანის სისხლის მოწამვლის გამო გარდაიცვალა. როგორც გაირკვა, ლიბერალების

დაჭრილ ლიდერს ოპერაცია მეგობარმა ექიმმა გაუკეთა და სწორედ ამის შემდგომ გაუარესდა მისი მდგომარეობა. გაიტანის დაღუპვამ ბოგოტაში ვითარება ძალზე დაძაბა — საღამოს 20:00 საათისათვის დედაქალაქის ქუჩები შეიარაღებული ხალხით ავსო. მათ განაიარაღეს პოლიცია, წინასწარი დაკავების იზოლაციორიდან გაიტანის მკვლელები რაა სიერა გამოიყვანეს და ლინჩის წესით, სიკვდილთა დასაჯეს.

შემდეგ მეამბოხეთა ბრბო პრეზიდენტის სასახლისკენ დაიძრა. მარიონ ოსპინა პერესმა უკვე იცოდა, რომ ისინი ჩაიხას ტომის ინდიელებს იყენებენ, რომელიც მისი დაცვის ყოფილი უფროსი, კომუნისტი ლუის ალბერტო მორანტეს ზამეხი მეთაურობდა. საქმე ისაა, რომ ბოგოტა ჩიბჩას მისაზე მდებარეობს, კოლუმბიის ხელისუფლება კი მაშინ ამას არ აღიარებდა. პრეზიდენტად არჩევის შემთხვევაში, გაიტანა ინდიელებს აღუთქვამდა, რომ დედაქალაქზე მათ კანონიერ უფლებებს ცნობდა. სხვათა შორის, მკვლელობამდე რამდენიმე საათით ადრე ლიბერალთა ლიდერი სწორედ ჩიბჩას ტომის წარმომადგენლებთან თათბირობდა.

მეამბოხეებმა ლინჩის წესით დასჯილი როა სიერას გვამი პრეზიდენტის სასახლის წინ, ზეზე ჩამოიდგეს, მერე კი მორანტეს ზამეხსმა წაითხა მოწოდება კოლუმბიის მოსახლეობისადმი. მან ზორზე ელიეს-ერ გაიტანის მკვლელობის შემკვეთებად პირადად პრეზიდენტი ოსპინა პერესი და სხვა მაღალჩინოსნები დაასახელა. ინდიელებმა სასახლის აღება სცადეს, მაგრამ ამოდ — პრეზიდენტის გარდაცემულ შვილს მათი მოკვრეობა. ქალაქის ქუჩებში ბრძოლებმა

დილაძედ გასტანა, გათუნებისას კი ცნობილი გახდა, რომ ბოგოტაში სამთავრობო არმიის წარწლები შემოდიოდნენ. 10 აპრილს, დღის 14:00 საათზე, ვარისკაცებმა ქალაქი მაროლაკ დიკავეს და სამხილო ზოცა-ელეტა გაანადგეს. განსაკუთრებული სისასტიკით ინდიელებს უსწორდებოდნენ. სიკვდილს გადარჩენილი მეამბოხეები იძულებულნი გახდნენ, ქალაქი გასცლიდნენ და თავი ჯერვგდესისთვის შეეფარებინათ. იქ მათ თავი „კოლუმბიის სახალხო არმიად“ (Ejército Popular de Colombia, EPC) გამოაცხადეს და პარტიზანული ომი წამოიწყეს.

ბოგოტაში ზოცა-ელეტაში რომელსაც „პოლუტანო“ ეწოდა, დაიწყო ე.წ. „ძალადობის“ (Violencia) ეპოქა. პრეზიდენტმა ოსპინა პერესმა კოლუმბიის ლიბერალურ და კომუნისტურ პარტიებს რეგისტრაცია გაუკეთა და ისინი „მტრულ ძალად“ გამოაცხადა. მოთლი ქვეყნის მასშტაბით დაიწყო მეამბოხე-რადიკალი აქტივისტებისა და მათთან კავშირში ეჭვმიტანილ პირთა მასობრივი დაპატიმრება.

ჯერვგდებში თავშეფარებულმა მორანტეს ზამეხსმა და მისმა მეამბოხეებმა საპასუხოდ კოლუმბიის ინდიელთა ტომებს მთავრობისადმი სრული დაუმორჩილებლობის გამოცხადებისაკენ მოუწოდეს. მოწოდებას მრავალი ტომი გამოეპირა და 1952 წლის დასაწყისში ბოგოტის სამხრეთით — კაჟეტისა და მეტის დეპარტამენტების ტერიტორიაზე შეიქმნა ე.წ. „თავისუფალი ზონა“, რომელშიც მოთლი ძალაუფლება ხელში ინდიელთა ბელადებმა — „კასიკებმა“ აიღეს. მათ მთაუარად, ე.წ. „უზუნადა“ კასიკად — კი მორანტეს ზამეხსი გამოცხადდა. სწორედ ეს „თავისუფალი ზონა“

ზორზე ელიეს-ერ გაიტანა

ინდიელი დემონსტრანტები პრეზიდენტის სასახლისთან, ბოგოტა, 1948 წელი

იქცა „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ დაბადების ადგილად.

1959 წელს, როდესაც კუბაში რევოლუცია მოხდა და ფიდელ კასტრომ აქტიურ როლს შეასრულა, კოლუმბიის „ამლანტის“ ეპოქა დასრულს უახლოვდებოდა. ლიბერალიზმმა და კონსერვატორებმა მორიგემა მთავრებს და ერთიან მართლწილ ბლოკსაც შექმნეს, თუმცა ტყეში გასულმა მემპოზებმა იარაღის დაგროვება უარი განაცხადეს; მტერი — 1962 წელს, კომუნისტური ჰავანის ფარული მხარდაჭერით „მარცვრალის რესპუბლიკის“ დამოუკიდებლობა გამოცხადეს. მემპოზთა კონტროლქმედი იზხანდა მოქცეული იყო ითქმის მთელი სამხრეთი კოლუმბია. „კოლუმბიის სახალხო არმიის“ გარდა, იქ მოქმედებდა სხვა პარტიზანული დაჯგუფებებიც — „სამხრეთის რევოლუციური მოძრაობა“ (Movimiento Revolucionario del Sur, MRS), „ინდიელთა წინააღმდეგობის ფრონტი“ (Frente de Resistencia Indígena, FRI) და ა.შ., ხოლო პარტიზანთა პოლიტიკური მხარდაჭერა კი, ჰავანის რეჟიმთან ერთად, კოლუმბიის კომუნისტური პარტია იყო.

მავე წელს, კუბის რეოლუციით ჭკუანისგანდაც თითბა სახლმა, მარტ-ბანის რეს-პუბლიკის გასაჩადრეულად ჟოლუმბიას სოლიდური დახმარება აღ-მოუჩინა, თუქდა სამიჯრობო ძალებმა სამხრეთის ჯუნგლებში გამაგრებულ მეამბოხებთან ამერიკული იარაღით და დაჭყრულობითაც ვერაფერი გააჩვენეს. პარტიზანთა ლიდერებმა — ლუის ალ-ბერერო მორანტეს ზაიმსმა და მანუელ მარულანდა ველესმა დაქაუნჯვბრცხ-„აშშ-ში მარბორებდა ქველბო გამცემ-ფიში მთარბოსათან საბრბოლუქდად“ კუბელი რეოლუციბინერბებს ტაქტიკა გაოქვენებანბო და ერთბანბო პარტიზა-ნული მთარბოლბო ძალები ჩამოყარა.

სტრუქტურა, საბრძოლო
ტაქტიკა და ამოცანები

„კოლმხიის რევოლუციურ შეარ-
ალებზე ძაღვებს“ მეტად რთული და
ორიგინალური სტრუქტურა აქვს, რაც
მასთან ბრძოლის მნიშვნელოვანად
აძნელებს. მმართველობის უმაღლესი
ორგანოა „რევოლუციური ხუნტა“ (La
Junta Revolucionaria), რომელიც ორი
პალატისაგან შედგება — ზედა „მთა-
ყარაღლის სეკრეტარიატი“ (El Sec-
retariado del Comandante en Jefe)
ქროდება, ქვედა კი „საველე მეთაურთა
საიათბირო“ (La Reunion de los Coman-
dantes). მთავარსარდლის სეკრეტარ-
იატი შედგება 6 წევრისგან, რომლებიც
დაზვერვის, საგარეო ურთიერთობათა,
საზღვარგარეთის ვაჭროფიცილებთან და
სხვა დეპარტამენტების მეთაურობენ,
ხოლო საველე მეთაურთა საიათბირო-
ში კი ერთიანდებიან „რევოლუციური შე-
არაღებულთა ძალების“ ცალკეულ
ქვედანაყოფთა ხელმძღვანელები. ჩამო-
ყალიბებიან ვიდრე 2008 წლამდე, გაერო-
სთან ენების მოთავსარსადლი მანუელ
მარქლანდა ვუელსი იყო, დღეს კი ეს თან-
ამდებობა იუნ მარკეს უკავია. მთავარ-
სარდალს საველე მეთაურთა საიათბირო-
ში ქოთილამო ბრჭეს „მთავარსარდლის

ბა სამუდამოა, ისევე როგორც რომის პაპობა“, — ასე ზუმრობენ პარტიზანები ამის თაობაზე; მთავარსარდალი კი სეკრეტარიატის წევრებს თაყვანით უმადობს.

„კოლმხიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალე“ იყოფა 12-15-კაციან მობილურ ჯგუფებად, რომელთა „აქტიური შენაერთები“ (Unidos Activos) ეწოდება. ორი ასეთი შენაერთი ერთ „გერილას“ („Guerrilla“) შეადგენს; ორი „გერილა“ კი „კომპანია“ (Compalla) იწოდება; რამდენიმე „კომპანია“ უკვე „კოლონა“ (Colona), ხოლო რამდენიმე „კოლონა“ კქნის „ფრონტს“ (Frente). თავის მხრივ, „ფრონტები“ ერთიანდება „ბლოკებად“ (Bloques). დღეს არსებობს 7 ბლოკი: კარიბის, ჩრდილო-დასავლეთის, ჩრდილო-აღმოსავლეთის, ანტიოქია-მაგდალენის, ცენტრალური, სამხრეთ-დასავლეთის და სამხრეთ-აღმოსავლეთის; თითოეულ მათგანში ხუთ-ხუთი „ფრონტები“ გაერთიანებულია. ამასთან, არსებობს „ხაკობო არენასის სახელობის მოძალადე ფრონტი“, რომელიც ბოგოტას მოიცავს და 2008 წლიდან ანარკიკუშთში მოქმედებს.

„კოლემბის რეგულაციური მეთარაღებულო ძაღობა“ ბლოკი მჟირთველობას ახორციელებს ე.წ. „ცენტრალური სარდლობა“ (Estado Central), რომელიც, ფაქტობრივად, „მთავარსარდლოს სექტორბატიბა“ ფილალოს წარმოადგენს. მასშიც 6 წყვილი გაერთიანებული; ისინი თაბანი ბლოკის ფარგლებში კურიირებ ფაზვერებს, საგარო ან სხვა ბლოკებან ურთიერთობასა, აღჭურვისა და სხვა საქმეებს. ბლოკების ქმედებას აკონტროლებს ზედამხედელი, ანუ „კომისარი“ (Comisario del Bloque), რომელსაც მთავარსარდალი საველო მეთარაღ საათობროსთან კონსულტაციით ნიშნებს.

სხვათა შორის, „რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ მებრძოლთა 40%-ს

ქალები შეადგენენ. ბრძოლის გარდა, მათ მამაკაცი კოლეგების სექსუალური მომსახურებაც ეწელებათ — ცნობილი არგენტინელი შემპირებული ზენერადიკალი, კუმბის ეროვნული გმირი და ლათინურამერიკული პარტიზანული მოძრაობის უმაღლესი იდეოლოგი ერნესტო ჩე გევარა ჯერ კიდევ 1960 წელს წერდა, რომ ლათინური ამერიკის ცხელი ჰავისა და შერეული (ფრაულო-ამერიკული) რასისთვის დამსასათუბელი თვისებურების გამო, პარტიზანს სექსუალური მოთხოვნილებები განსაკუთრებულად აწუხებს და ამიტომ რამზებში საკმაო რაოდენობით უნდა იყვნენ ქალებიც, რადგანაც სექსუალური კომფორტი ბრძოლისუნარიანობას ამაღლებს. შესაბამისად, „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ მესვეურები ზრუნავენ, რომ მებრძოლთა სექსუალური მოთხოვნილებები დროულად კმაყოფილდეს.

დაუზუსტებელი მონაცემებით, რომელიც ამერიკულმა CIA-მ შარშან გამოაქვეყნა, დღეს „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ აქტიური წევრთა რაოდენობა ნახევარ მილიონ კაცს აღჭარბებს, ორი ათეუნი კი „მოკავშირე“ თივლება და საომარ მოქმედებებში არ მონაწილეობს. გაერო-იანების მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე მცხოვრები ყველა ახალგაზრდა, რომელსაც 20 წელი შეუსრულდება, ვალდებულია, იმსახუროს ადგილობრივ „აქტიურ შენაერთში“ — იცის ან რიგითი მებრძოლი, ან მოკავშირე-ინფორმატორი. ეს ყველაფერი თანაბრად ეჭება როგორც მამაკაცებს, ასევე ქალებს.

კოლუმბიელი რევოლუციონერი მაემ-ბოხებიც კამუფლირებულ ფორმას

ატარებენ, მარცხენა ხელზე კი კოლუმბიის „ბოლივარული ტრიკოლორის“ (ყვითელი-ლურჯი-წითელი) იდენტიური მაკლავურები უკეთიათ. „რევოლუციური შეიარაღებული ძალებში“ საკმაოდ მარტივი ჩინების სისტემაა: „აქტიურ შენაერთში“ მეთაურობს სუბკომანდანტი (Subcomandante), „გერილასა“ და „კომანანის“ მეთაურებს კი უწოდებენ „კომანდანტებს“; კოლონას პოლკონი კი მეთაურობს, ხოლო ფრიონტს — გენერალი; საერთოდ, ლათინურამერიკული პარტიზანული ტრადიციების თანახმად, „კომანდანტი“ ყველა მეთაურისთვის საპატიო წოდებაა და მათ რიგითმა ჯარისკაცებმა მხოლოდ ასე უნდა მიმართონ.

„რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ მთავარი წესდების თანახმად, მკაცრად ეკრძალება საბრძოლო მოქმედებები სხვა ქვეყნების ტერიტორიაზე; „სხვა ქვეყნებში“ არ თივლებს დევსეულა, ეკადრობი და პანამა. ისინი 1819-1831 წლებში კოლუმბიასთან ერთად სიმონ ბოლივარის შექმნილი „დიდი კოლუმბიის რესპუბლიკა“ შემადგენლობაში შედიოდნენ. როგორც „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ იდეოლოგები მიიჩნევენ, რომ „დიდი კოლუმბია“ 1831 წელს აშშ-ის მანიალაციების გამო დაიშალა, დღეს კი მისი აღდგენა ყველა „ბოლივარელის“ ვალაა. ვენესუელის პრეზიდენტი უგო ჩავესიცი თავგადაკული „ბოლივარელია“.

„რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ საბრძოლო ტაქტიკა მუტად თვისებურია და წმინდა პარტიზანულად ვერ ჩაითვლება; გამოდინარე იქიდან, რომ ეს გაერთიანება ერთ-

პირვნულად და, ფაქტობრივად, ლეგალურად აკონტროლებს ვრცელ ტერიტორიას, არ გაუარის სამთავრობო ძალებთან მალშტაბურ შეტაკებებს და პეავს მძიმე ტექნიკაც, მართებულა იწეება, თუ ვიტყვი, რომ ესაა მემამხეთა არმია; ამ გაერთიანების ორგანიზებულ სამხედრო ძალიერად გარდაქმნა მოდიანად ლუის ალბერტო მორანტეს ხაიმების, იმვე ხაკობო არენასის დამსახურებაა — გასული საუკუნის 80-იანი წლების შუახანებში მან ამისთვის საკმაოდ ბევრი რამ გააკეთა. ასე რომ, „პარტიზანული გაერთიანება“ დღეს უკვე მხოლოდ ტრადიციული სახელწოდებაა. „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალებს“ სურთ, ისეთივე სტატუსი მიიღონ, როგორც „პალესტინის გათავისუფლების ორგანიზაციას“ ჰქონდა, ანუ გაერო კოლუმბიელი ხალხის ერთადერთ წარმომადგენლად საერთაშორისო დონეზე სწორედ ისინი აღიაროს. „პარტიული მერცხლები“, ტრადიციულად, ნიკარაგუის პრეზიდენტი დანიელ ორტეგა და ვენესუელის პრეზიდენტი უგო ჩავესი ადმოინდნენ — „რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ კოლუმბიელი ერის წარმომადგენლად პირველმა არაოფიციალურად, მეორემ კი ოფიციალურად აღიარა ჯერ კიდევ 2006 წელს; ჩავესმა პალესტინა მოეწონა, იმვე გაეკეთებინა.

„კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ უპირველეს ამოცანას, რაღა თქმა უნდა, ქვეყანაში „ლიბერალურ-ბოლივარული“ წყობილების დამყარება და, არც მეტი, არც ნაკლები — „ხალხის ყოთადღეობის უზრუნველყოფა“, რასაც უნდა მოჰყვას „დიდი კოლუმბიის“ აღდგენა. ამიტომაც იყო, რომ გაერთიანების ლიდერი მანუელ მარულანდა ველესი დიდის ამბით მიესალმა 1999 წელს პრეზიდენტ უგო ჩავესის მიერ ევსეულის „ბოლივარულ რესპუბლიკა“ გამოცხადებას.

მუტად საგულისხმოა „რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ იდეოლოგიების და უმადლეს მსუკუერთა მუტადულება ნარკოტრაფიკით ვაჭრობაზე: „ნარკოტრაფიკი ჩვეთვის ნაგავია, თუმცაღა ამერიკელები ამ ნაგავში დიდ ფულს იხდიან და ამიტომაც ვუგზავნი მათ ყოველკვირეულად დიდ პარტიებს“, — ასე განუცხადა სიკდილამდე ცოტა ხნით ადრე მანუელ მარულანდა ველესმა ჟურნალისტებს.

მიხეილ ლაბაძე

ერნესტო „ჩე“ გევარა „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ მთავარი თეორეტიკოსიან ითვლება

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

იარაღის ქართული ოსტაზი

იარაღის
ოსტაზი
მუშაობის
პროცესში

როდესაც ბატონ ალექსანდრე ჭილაძეს სახელსწრში ვუწვიე, თავის გაუთას ერთად საქმეში იყო გართული. სანამ საქმეს დაასრულებდა, სახელოსნოს დათვალიერებას შეუდგმო.

რას არ ნახავთ აქ. ერთ კუთხეში პეტრე I-ის დროინდელი პატარა ზარბაზანი დგას, რომელიც ბატონ ალექსანდრეს ვოლოგდინიდან წამოუღია, — მდინარე სუხინის ნაპირებზე ზედიზედ მისი შლამში ჩაყვლილი იპოვა. როგორც ამბობს, ასეთი პატარა ზომის ზარბაზნებით სამდინარო იაღქნიანი საუკუნო გემები იყო აღჭურვილი და მისი დაზმარებით ეკიპაჟი ყაჩაღთა თვდასხმებს იგერიებდა.

ყველგან XVIII საუკუნის Adams-ის ფორმის კაჟიანი თოფი იწონებს თვს. აქვეა რუსული იარაღის ერთ-ერთი უძველესი, სვერდლოვსკი ესკელა, მა-

ალექსანდრე ჭილაძე თავის ვაჟთან, ანდროსთან ერთად

ველეის მწარმოებლის ქალაქ სესტრორეცკის ქარხანაში (დაარსდა 1721 წელს) 1861 წელს დამზადებული სანადირო თოფი.

სადაც გაიხედავო, ყველგან თოფი ან სამხედრო აღჭურვილობა მოგხვდებათ თვალი. „მართლაც, იმპერატორ ფაიერი, რომ ეს იარაღი საუკუნის წინ ჯიდაც ადამიანს ეჭირა ზღაპრად, რომელიც ჩვენს სათი დადიოდა და ცხოვრობდა! — მოთხრობა თოფების პატრონობა.

ძნელი მისახვედრი არ არის, ვინ არის ჩვენი რესპონდენტი. როგორც თვად ამბობს, იარაღი და ნადირობა მისი სტიქიაა, ბავშვობიდან უყვარს ეს საქმე. 80 წელს მიღწეული იარაღის ოსტატი საოცარი ზალისით გვიყვება საინტერესო ამბებს:

„ქართულ კაცს სისხლში აქვს იარაღის სიყვარული. ისტორიულად დადასტურებულია, რაც საქართველო არსებობს, არ გავსვენებდა მტერი და ზშირი ომებისგან დაიღალა ქვეყანა. ვინც ვაჟაკად დაიბადა, მას აუცილებლად უნდა ჰქონოდა იარაღი და ეს ჩვენ გენებში შემოკრანა.

10-12 წლის ბავშვი ვიფიქრე და უკვე მინდოდა, მქონოდა იარაღი. 12 წლისას ბაბუამ ორწლიანი იფესკის ძეგლი 20-კალიბრიანი თოფი მაჩუქა. ვერც მშობლები მომეჩინებნ, ვერც სხვები, თოფი არავის დაგნებე. მდინარე ჩიხურას ნაპირებზე აღმა-დაღმა დავრბოდი, იქაურებმა ჩემი მგონა. მერე მამამ მასწავლა, როგორ მომეძებრა იარაღი, გამაცნო უსაფრთხოების წესები“.

ბატონი ალექსანდრე სესტროვის სკოლის დამოუკიდებლად რუსეთში წავიდა. უნდოდა, მატარებლის მემანქანე გამხდარიყო. გადაწყვიტა, დღევანდელი, სვერდლოვსკი ესკელა, მა-

გრამ აღმოჩნდა, რომ ფერების გრძნობა ჰქონდა დარღვეული, რეინგზის მემანქანეს კი არამც და არამც არ შეიძლებოდა ჰქონოდა დაღმართობა.

თავმოყვარე კაცს უკან დაბრუნების შერცხვა, ამიტომ სამხედრო დანაშაულების ტექნიკურ სასწავლებელში გადაწყვიტა ცოდნის მიღება. სასწავლებლიდან სამუშაოდ ჯერ კალინინის N8 ქარხანაში გაუშვეს, შემდეგ კი შიორქარხანაში მუშაობდა, რომელიც კოსმოსურ კვლევებს ატარებდა.

იმ 17 წლის განმავლობაში, რუსეთში რომ გაატარა, კარგი ცოდნა-გამოცდილება მიიღო და 1974 წელს საქართველოში დაბრუნდა.

1962 წელს პირველად თვითონ იყიდა იფესკის ქარხნის ცალკეულიანი თოფი ИЖ-18, მას შიორქ მოჰყვა — ИЖ-54, რომელიც 25 წელი შემოვიდა.

ერთხელ თბილისში უყვხედი ერთ-ერთ უღლიერეს სანადირო თოფების ოსტატს, — ლეონიდ ილია მედვედევს, რომელიც საქართველოს ცეკას პირველმა მდივანმა ვასილ მუჟანაძემ რუსეთში გაიცნო, თბილისში ჩამოიყვანა, ბინა მისი დაეკაშა, დაუნაშა პერსონალური პენსია და საბურთალოს სახელოსნო გაუხსნა. როგორც ოსტატი და თოფების რესტავრატორი, საბჭოთა კავშირში ერთ-ერთი პირველი იყო. სასახურის შემდეგ მასთან გავრბოდი და მის სახელოსნოში ვატარებდი დროს. მაშინ არ ვიცოდი, რომ ლეონიდ ილიას სურდა აყვანა ქართველი მოსწავლე, რომელსაც გადასცემდა თავის გამოცდილებას.

ქართველების ურთიერთობა სულსწრაფი, უნდაო, ერთ წუთში ათიჯიხონ ყველაფერი და გადმოდრნენ. ეს კი რთული პროფესიაა და თანაც ამით დიდ ფულს ვერ იშვია.

1861 წელს გამოშვებული სესტრორევცის იარაღის ქარხნის ფილთა თოფი

J. Adams-ის ფირმის XVIII საუკუნის კაჭიანი თოფი

მედვედევმა მოსწავლედ ვინმე იური ლუკიანოვი აიყვანა და მას გადასცა თვისი ცოდნა. კველაფერი ვიღონე, რომ ლუკიანოვიან მეჩუმაჲ. რატომ? – იმიტომ, რომ მიყვარს იარაღი. მაქვს ბევრი ხელობა, რომელიც სვერდლოვსკში აუთიესე: ვარ ხარატი, მჭაბუი, ზეინკალი. ძალიან კარგად ვიცი ლითონის მექანიკური და თერმული დამუშავება. ყოველთვის წინ მიბიძგება თევზჭერობა – რატომ მე, ქართველმა კაცმა უკეთ არ უნდა შეეძლონ მეთი. ამიტომ შევისწავლე აძლენი ხელობა და ვიცოდი, ეს ჩემი საყვარელი საქმე მთელი ცხოვრება გამეფებოდა“.

ბატონი ალექსანდრე წუხს, რომ საქართველოში მონადირეთა უმრავლესობა იარაღს უდიდრად ეყრება.

ნადირობის შემდეგ თოფს კუთხეში მიაგდებს და გაქმენდით მხოლოდ 4-5 დღის შემდეგ წმენდს, მაგრამ უკვე გვიანია – დენთისა და კაფსულის ნაშენის ქიმიური შენარეთი ლულის შიდა ზედაპირს აზიანებს.

მონადირეებს შეცდომები ხშირად უცოდინარობის გამოც მოსდით. ზოგი თოფს მშესუშნობის ზეითი პოხავს. 1-2 თვის შემდეგ ზეთი ხმება და მექანიზმს აფუჭებს, ამიტომ სპეციალური ტექნიკური ზეთი უნდა გამოიყენოს.

მონადირეთა ძირითადი მასა თურქული და რუსული წარმოების თოფებს

მოიხმარს, ხოლო ვისაც შესაძლებლობა აქვს, ძვირად ღირებულ თოფს, რომელიც იშვიათად ფუჭდება და პრობლემაც ნაკლები აქვს.

„თურქული ნაწარმის ერთი ნაწილი კოოპერატიული წარმოების იაფი, ძალიან დაბალი ხარისხის სერონური თოფებია, 1-2 წელიწადში უნდა გადაგდო.“

კიდევ არის სამხედრო ქარხნებში დამზადებული მაღალხარისხიანი სანადირო იარაღი, რომელიც 10-დან 50 ათას ლოლარამდე ღირს.

ვისაც ფული აქვს, ურჩევნია სახელგანთქმული Holand Holand-ის, Sauer-ის, Winchester-ისა და სხვა ცნობილი ფირმების თოფების შეძენა, მათი ხარისხი მაინც სხვაა“.

ალექსანდრე ჭილაძე ძალიან კარგი მონადირეა. მონადირეობილი ჰყავს მელიები, ხარ-ირმები, დათვები, ენოტები და ა.შ.. თავის გაფთან ერთად ახლავს დაღის სანადიროდ, თვითონ ტენის მასრებს, არჩევს საფანტს.

ხშირად ამბობს, კარგი მონადირე სათანადო ცოდნით უნდა იყოს აღჭურვილი, რადგან ნადირობა შეცნიერებააო.

მისი მონადირეული თავგადასავლები ერთ სტატიამში ვერ ჩაეტევება და შეეცდებით სხვა დროს შემოგთავაზოთ.

მეთი ადვინივილი

შესაკრებიელი თოფები

XVIII საუკუნის სახომალდო ხარბაზანი

„გსოფდრო ღაქაქსივას სეიფი“

ყოველ ორშაბათს! ჟურნალ „გაიტიტინგთან“ ერთად
თითო პრიზინალური სავსე!

ცნობილი ავტორები,
კლასიკა და
ბესტსელერები

ფრედ ვარგასი

ელდარ აღან აო

ჯონ ლე კარე

ჰეინერ რანკი

ჯეფრი ვალსონი

ეუი ელიგეი

24

საქართველო
საქართველო
საქართველო

ფასი 2 ლარი!

(ჟურნალთან ერთად 3 ლარი)

უკვე გამოსული წიგნები შეგიძლიათ შეიძინოთ წიგნის მაღაზიებში!

მე წელი არმიის შეიარაღებაში

ფორკი მსოფლიო ომი, კორეა, ვიეტნამი, აფიკი. ახლა კი ავღანეთი — „ბრაუნინგის“ მსხვილკალიბრიანი ზეზიარაღებში გრძელად სუპერსონი იზიარად მიჯნაზად აგრძელად

ქართული სანაპირო დაცვის კატარდა „სოხუმის“ „ბრაუნინგის“ ლულა პაერში სამიზნეს ეძებს...

იარაღი მსოფლიო პროგრესის წინ-ვლის ერთ-ერთი მთავარი გარანტი იყო საუკუნეების განმავლობაში და ახლაც ასეა. სწორედ ომებში და შეიარაღების სწრაფმა ევოლუციამ წასწია წინ მსოფ-ლიოს ტექნიკური განვითარება, მაგრამ თურმე არსებობს იარაღის სახეობები, რომლებიც არ ძეგლდება.

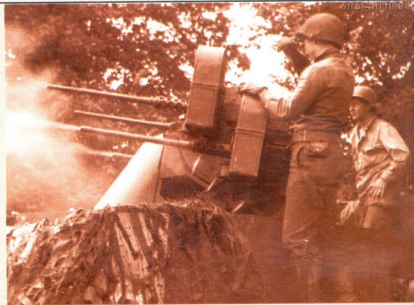
ასეთს უსათუოდ ამერიკული მსხ-ვილკალიბრიანი ტყვიამფრეკვევი Browning-ი წარმოადგენს. მისი პირვე-ლი ეგზემპლარი თავად ლეკენდარულ-მა ჯონ ბრაუნინგმა პირველი მსოფ-ლიო ომის შემდეგ თავისივე M1917-ის ბაზაზე შექმნა და ტრადიციულად ლუ-ლის გასაცემლად წვლის სისტემა დაუ-ტოვა, ისევე როგორც ცნობილ ტყვიამ-ფრეკვე „მაქსიმს“ ჰქონდა.

1923 წელს აშშ-ის არმიისა და ფლო-ტის შეიარაღებაში ეს ტყვიამფრეკვევი M1921-ის ინდექსით მიიღეს, ძირი-თადად, როგორც საზენიტო იარაღი.

1932 წელს ამერიკული არმიის გა-დაიარაღება „ბრაუნინგის“ ახალი მოდ-იფიკაციით — M2-ით გაგრძელდა. წინამორბედისგან განსხვავებით, ის ძირეულად გაუმჯობესდა: კერძოდ, ტყვიამფრეკვევის ლულის გაცევის სისტემა შეიძლება როგორც წვლით, ისე პაერით, ვაზნების მძიწობა კი შესა-ძლებელი გახდა ორივე მხრიდან.

წვლის გაცევის სისტემა ძირი-თადად საზენიტო ტყვიამფრეკვევი-სთვის გამოიყენებოდა, როგორც სწრაფმსროლელი იარაღისთვის. ქვეი-თებს კი არ სჭირდებოდათ წვლის გა-ცევის სისტემაში „ბრაუნინგების“, ამიტომაც მათთვის შექმნილი ტყვიამ-ფრეკვევის ლულების სისქე გაიზარდა და მათი გაცევა პაერით ხდებოდა. ტყვიამფრეკვის ამ ვარიანტს Browning

**„ბრაუნინგი“ საზენიტო დანიშნულებით
— ერთდღიანი და შეწყვილებული
ოთხდღიანი ვარიანტებში**

M2HB წყობა და დღემდე ეს სახელი შემორჩა.

მეორე მსოფლიო ომის წინ მსხვილკალიბრიან „ბრაუნინგებს“ აშშ-ის გარდა ლიცენზიით ბელგიაც აწარმოებდა, ამიტომაც ომში ეს ტყვიამფრეკვევი როგორც მოკავშირეების, ისე ფაშისტურ გერმანიის შეიარაღებაშიც იყო, თუმცა უკრძალავდნენ იყენებდა.

სამაგიეროდ, აშშ-ის სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსმა მეორე მსოფლიო ომის დროს რეკორდი დაამყარა და ორი(!) მილიონი M2 გამოუშვა. მათგან დაახლოებით 400 ათასი ტყვიამფრეკვევი განკუთვნილი იყო ქვეითების შესაარ-

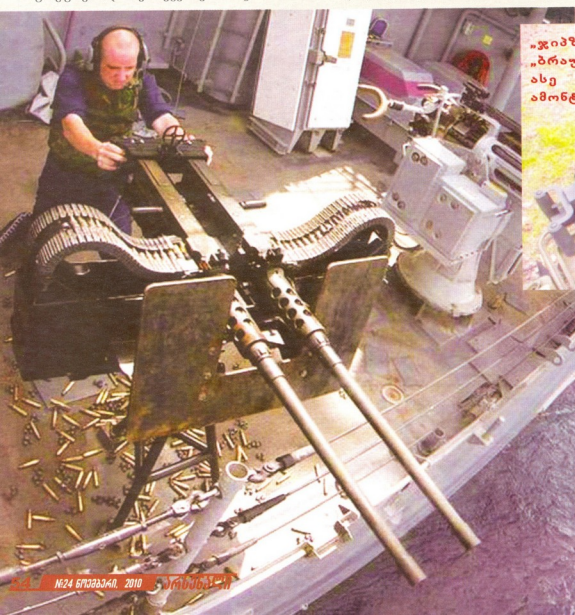
აღებლად და სამუფხა ან ბორბლებიან დაზგაზე იდგმებოდა, ბევრი კი — ჯგუშანტენიკასა და „ჯიპებზე“. 1,6 მლნ ცალი „ბრაუნინგის“ მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრეკვევი ამერიკული და ბრიტანული საბრძოლო თვითმფრინავებისა და საზღვაო ხომალდების შესაარაღებლად იყო განკუთვნილი.

ცნობილ ამერიკულ „მფრინავ ციხე-სიმაგრეებსა“ თუ „მუსტანგებზე“ მსხვილკალიბრიანი „ბრაუნინგები“ ძირითად საჰაერო ცეცხლსასროლ შეიარაღებას წარმოადგენდნენ.

მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ, როდესაც ატომური ბომბები და რაკეტი-

ული თვითმფრინავების განვითარება გაზდა აქტუალური, მსხვილკალიბრიანმა „ბრაუნინგმა“ მაინც არ დაკარგა მნიშვნელობა, მას ამერიკული ჯარისკაცები კორეისა და ვიეტნამის ომებშიც იყენებდნენ. თუმცა 70-იანი წლების ბოლოს კონსტრუქტორებს მაინც მოუწიათ მსხვილკალიბრიანი „ბრაუნინგის“ გაუმჯობესებამ, რადგან ცხარე ბრძოლაში სწრაფი სროლის გამო ამ ტყვიამფრეკვევის ლულის გადახუების პრობლემა მაინც რჩებოდა.

„ბრაუნინგს“ ლულა მანამდეც ეცვლებოდა, მაგრამ ახალი ლულის დაყენების შემდეგ აუცილებელი იყო მისი რგვლიერება მილიმეტრების სიზუსტით,

**„ჯიპზე“
„ბრაუნინგს“
ახე
ამონტაჟებენ**

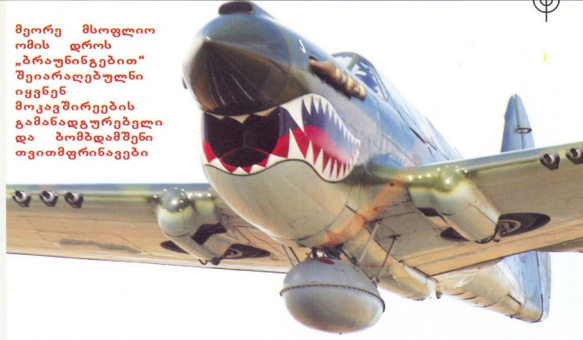
გაათრებული ბრძოლის დროს კი ვის ჰქონდა ამის დრო. ახალ მოდიფიკაციაში კი შეცვლილი ლულის ზუსტი დარეგულირების აუცილებლობა გამოირიცხა, რამაც მნიშვნელოვნად გაზარდა ტყვიამფრეკვევის საბრძოლო შესაძლებლობები.

„ბრაუნინგის“ მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრეკვევი აშშ-ის შეიარაღებული ძალების გარდა კიდევ არანაკლებ 50 ქვეყნის არმიის შეიარაღებაშია და მას

**შეწყვილებული „ბრაუნინგი“
დღესაც მეკობრეებისა
და ტერორისტების მოსაგერიებელი
იარაღი თანამედროვე
სამხედრო-საზღვაო ხომალდებზე**

მეორე მსოფლიო ომის დროს „ბრაუნინგებით“ შეიარაღებული იყვნენ მოკავშირეების გამანადგურებელი და ბომბდამშენი თვითმფრინავები

ჩვენი დღისი: მსხვილკალბრიანი Browning M2HB 38 კგ-ს იწონის, სამუშაო დაზღვის მასა კი 58 კგ-ს შეადგენს. ტყვიამფრქვევის სიგრძე 1650 მმ-ია, ლულის სიგრძე 1140 მმ. გამოიყენება .50BMG — იგივე 12,7X99 მმ კალიბრის ვაზნე-ბი. იარაღის სწრაფსროლა ნუთ-ში 450-600-მდე ადის. ტყვიამფრქვევის ავტომატიკა მუშაობს ლულის მცირე გადაადგილებისას წარმოქმნილი ენერგიის ხარჯზე. სროლა ჩვეულებრივად ხდება. გამოყენებული ვაზნის მასრები არა გვერდებზე, არამედ ძირს იტყორცნება. საცემ-სასხლეტი მექანიზმი განკუთვნილია როგორც ავტომატური ჯერის, ისე ერთჯერადი გასროლისთვის, რაც მძლავრი ოპტიკური სამიზნის დაყენების შემთხვევაში მას მსხვილკალიბრიან სწრაფსროლ შაშვანასთან აახლოებს.

იყენებენ როგორც ქვეითები, ისე ჯავშანტექნიკისა და „ჯაბების“ ეკიპაჟები. პირველი „ბრაუნინგის“ მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევები საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში 13 წლის წინ გამოჩნდა, როდესაც თურქეთმა საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის სანაპირო დაცვას ორი ძველი ხისკორპუსიანი მცირე საპატრულო კატარდა აუქტა. ორივეზე თითო-თითო მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევი Browning M2HB იყო დაყენებული. მას შემდეგ დასავლეთთან სამხედრო-ტექნიკური თანამშრომლობის განვითარების მიუხედავად, ქართულ არმიაში ახალი მსხვილკალიბრიანი „ბრაუნინგები“ (თუ არ ვეცდებით) აღარ გამოჩნდია.

83 წლის „ბრაუნინგებს“ ამერიკული არმია ავღანეთში ისევ იყენებს

საქართველო

Browning M2HB

ISSN 1987-7061